

HOE EFFICIËNT IS DE CONTROLE OP BEHEERSVENNOOTSCHAPPEN IN HET AUTEURSRECHT EN DE NABURIGE RECHTEN?

Een praktische en rechtsvergelijkende studie

Masterproef aangeboden door

Levi VAN DIJCK

tot het behalen van de graad

Master in de Intellectuele Rechten

Promotor: Marie-Christine Janssens

Academiejaar 2008-2009

INLEIDING.....	6
HOOFDSTUK 1. PROBLEEMSTELLING.....	8
§ 1. Beheersvennootschappen in België: wie, wat en waarom?	8
§ 2. Problemen in de sector	10
A. Situering	10
B. Tarieven en inningen.....	12
C. Werking.....	15
D. Nuancering.....	16
1. Lokale problemen	16
2. Gebrek aan medewerking.....	17
HOOFDSTUK 2. HUIDIG EN TOEKOMSTIG REGELGEVEND KADER.....	20
§ 1. Belgische regelgeving.....	21
A. Kernpunten	22
1. Vergunning	22
1.1 HUIDIGE REGELING	22
1.2 TOEKOMSTIGE REGELING	24
2. Mededeling van de jaarrekening en andere informatie aan de Minister.....	27
2.1 HUIDIGE REGELING	27
2.2 TOEKOMSTIGE REGELING	28
3. Toezicht.....	29
3.1 HUIDIGE REGELING	29
a. <i>Vennoten</i>	29
b. <i>Commissaris-revisor</i>	30
c. <i>Controledienst</i>	30
3.2 TOEKOMSTIGE REGELING	34
a. <i>Vennoten</i>	34
b. <i>Commissaris-revisor</i>	34
c. <i>Controledienst</i>	35
B. Bijkomende vernieuwingen.....	38
C. Evaluatie.....	39
§ 2. Buitenlandse regelgeving.....	42
A. Nederland	42
1. Situatie voor 2003	43
2. Situatie vanaf 2003.....	43
2.1 TOEPASSINGSGEBIED WET	43
2.2 TAKEN COLLEGE VAN TOEZICHT.....	44
2.3 WERKING VAN HET COLLEGE VAN TOEZICHT	46
2.4 BIJKOMENDE GEDRAGSCODE	46
B. Frankrijk	47
1. Controle bij oprichting.....	48
2. Controle op werking.....	48
2.1 MINISTER VAN CULTUUR.....	49
2.2 CONTROLEDIENST	50
a. <i>Beroegdheden</i>	50
b. <i>Werking</i>	51
C. Duitsland.....	51
1. Controle bij oprichting.....	52
2. Controle op werking.....	53
2.1 PATENTAMT.....	53
a. <i>Taken</i>	53
b. <i>Instrumenten</i>	54

<i>c. Afdwingbaarheid</i>	55
2.2 SCHIEDSSTELLE	56
<i>a. Beroegdheden</i>	56
<i>b. Werking</i>	57
D. Rechtsvergelijkende analyse.....	58
1. Toepassingsgebied	61
2. Controle bij oprichting.....	61
3. Toezichtorgaan	61
4. Bevoegdheden	62
5. Slagkracht	62
6. Publiciteit	63
HOOFDSTUK 3. RECHTSPRAAK EN BESCHIKKINGEN	64
§ 1. Europese rechtspraak en beschikkingen	64
A. Relatie beheersvennootschap - leden	64
1. GEMA-beschikkingen	64
2. BRT/SABAM – N.V. Fonior	65
3. GVL – Europese Commissie.....	66
B. Relatie beheersvennootschap - gebruikers.....	67
C. Relatie beheersvennootschap - beheersvennootschap.....	70
§ 2. Belgische rechtspraak	72
A. Victoria – SABAM	72
B. Interest & Intermosane – SABAM & AGICOA (SAT 1).....	73
C. Radio Tienen – SABAM.....	74
D. TVi – SABAM.....	75
E. Productions & Marketing - SABAM	77
§ 3. Evaluatie.....	78
HOOFDSTUK 4. BLIK OP DE (EUROPESE) TOEKOMST	81
§ 1. Europese signalen.....	82
A. Resolutie Europees Parlement 15 januari 2004.....	82
B. Mededeling Europese Commissie 16 april 2004.....	83
C. Aanbeveling Europese Commissie 18 oktober 2005	84
§ 2. Naar een communautair kader?	86
BESLUIT	92
BIBLIOGRAFIE	95
BIJLAGE	103

INLEIDING

“Comment deux francs pour votre verre d’eau et avoir entendu ma pièce!”

Bovenstaande uitspraak markeert het begin van het concept ‘beheersvennootschap’. Een zekere Bourget riep dit in 1847 uit in café ‘Les Ambassadeurs’ op de Champs-Élysées in Parijs. Bourget was namelijk de componist van het lied dat op dat moment gespeeld werd door de muziekgroep van het café. Niemand had hem daarvoor echter om zijn toestemming gevraagd en Bourget vond dit een schending van zijn auteursrecht. Hij stelde het café daarom een schikking voor: hij zou het voorval vergeten als het café hem zijn consumptie ter waarde van 2 frank niet aanrekende. Zij consumeerden zijn muziek zonder betalen, dus mocht hij ook hun drank consumeren zonder betalen vond hij. Het café weigerde dit echter en zo kwam er een rechtszaak van. Op 8 september 1847 deed het Tribunal de Commerce de la Seine uitspraak in het voordeel van Bourget¹.

Met deze uitspraak in het achterhoofd stichtte Bourget samen met twee andere componisten, Perizot en Henrion, de Société des Auteurs, Compositeurs et Editeurs de Musique (beter bekend als SACEM). Want ofschoon Bourget gelijk kreeg in de rechtszaak en hij dus recht had op een vergoeding voor de uitvoering van zijn compositie, moest hij die vergoeding wel zelf innen bij het groot aantal cafés, theaters en andere instellingen die zijn muziek lieten opvoeren zonder zijn toestemming. Die idee was dus de aanzet tot het opzetten van een orgaan dat zich zou bekommeren om de inning van vergoedingen voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal.

SACEM stond zo model voor verschillende andere beheersvennootschappen in vele landen, die tot op heden bestaan en bovendien sterk aan belang gewonnen hebben. Dat deze verenigingen steeds meer aan belang winnen heeft echter ook niet enkel voordelen. Men hoort regelmatig klachten over de werking van deze organisaties. In het eerste hoofdstuk wordt gepoogd de problemen in de sector van de beheersvennootschappen in kaart te brengen. Hierbij wordt SABAM als voorbeeld gehanteerd om deze problemen te illustreren, zonder dat deze beheersvennootschap bewust geïllustreerd wordt door de auteur. SABAM is de grootste en bekendste beheersvennootschap in België en het mag dan ook niet verbazen dat er regelmatig

¹ M. KRETSCHMER, “The failure of property rules in collective administration: rethinking copyright societies as regulatory instruments”, *E.I.P.R.* 2002, 127; D. PEEPERKORN, “Collecting for Bluettes”, in D. PEEPERKORN, C. VAN RIJ (ed.), *Collecting societies in the music business*, Apeldoorn, Maklu, 1989, 11.

klachten opduiken die met haar te maken hebben. In die zin is zij een interessant studieobject voor deze verhandeling.

Eenmaal de verschillende problemen gesitueerd zijn, zal overgegaan worden tot een analyse van de instrumenten die voorzien worden om hierop een antwoord te bieden. Zo zal in het tweede hoofdstuk ten eerste de Belgische Auteurswet bestudeerd worden, samen met het nieuwe wetsontwerp dat een wijziging van deze Auteurswet beoogt. Ten tweede volgt een vergelijking van deze instrumenten met de corresponderende regelgeving in Nederland, Frankrijk en Duitsland. In het derde hoofdstuk komen relevante Europese beschikkingen en Europese en Belgische rechtspraak aan bod, als tweede grote toetsteen voor de handelingen van beheersvennootschappen naast het regelgevend kader.

In het vierde en laatste hoofdstuk zal de invloed van Europa op de behandelde materie nagegaan worden. De Commissie ziet immers heil in het sterk liberaliseren van de markt voor het beheer van auteurs- en naburige rechten. Dit heeft verregaande gevolgen voor het beheer van rechten en de controle daarop, zodat dit Europees luik in het kader van deze verhandeling niet onbesproken mag blijven.

Hier en daar zal ik kritisch staan tegenover de aangehaalde elementen en waar nodig poog ik alternatieven te bieden. Ik hoop hiermee een allesomvattend werkstuk aan te bieden dat een grondige studie uitmaakt van de complexe materie die (de controle op) het beheer van rechten is. Net omdat ik een grondige studie beoog heb ik ervoor geopteerd om verschillende mensen uit de praktijk te consulteren. Hun inbreng is naar mijn gevoel verrijkend geweest bij het proberen doorgronden van deze complexe materie en mijn oprechte dank gaat dan ook uit naar hen: P. Van Eycken en H. De Bie van de Controledienst, J. Debrulle en G. Aelbrecht van de Dienst voor Intellectuele Eigendom en S. Staelraeve, volksvertegenwoordiger in het Federale Parlement.

HOOFDSTUK 1. PROBLEEMSTELLING

Dit eerste hoofdstuk bestaat uit een algemene situering van de beheersvennootschappen, vertrekkend vanuit de Belgische situatie, om kort na te gaan wat het begrip ‘beheersvennootschap’ eigenlijk inhoudt. Vervolgens komen we meteen tot de eigenlijke probleemstelling van deze verhandeling, namelijk de talrijke problemen die de sector van de beheersvennootschappen momenteel kent.

§ 1. Beheersvennootschappen in België: wie, wat en waarom?

In de inleiding werd al even ingegaan op het ontstaan en de evolutie van beheersvennootschappen tot belangrijke spelers op de markt². Vele landen zien verschillende beheersvennootschappen opereren op hun grondgebied en dat is in België niet anders. Er zijn op het moment van schrijven in België 26 beheersorganisaties actief³, waarvan velen niet of nauwelijks bekend zijn bij het grote publiek ofschoon zij soms ook een behoorlijk groot repertoire beheren⁴. Zij treden op voor auteurs, uitvoerende kunstenaars, producenten en uitgevers. De bekendste beheersvennootschap binnen België is ongetwijfeld SABAM. Deze vereniging werd in 1922 opgericht en is tot op heden de belangrijkste speler op deze markt. Zij houdt zich bezig met het innen van vergoedingen voor audiovisuele, beeldende, dramatische, literaire en muzikale auteurs, componisten en uitgevers.

Verder zullen in deze verhandeling ook URADEX, SIMIM en SOFAM vernoemd worden. De eerste twee organisaties beheren naburige rechten: URADEX treedt op voor de uitvoerende kunstenaars, terwijl SIMIM zich bezighoudt met de naburige rechten van producenten van fonogrammen. SOFAM op haar beurt beheert auteursrechten in de sector van de visuele kunsten. De andere beheersvennootschappen in ons land komen uiterst zelden in het nieuws, wat waarschijnlijk te maken heeft met het feit dat ze dikwijls minder lang bestaan en op een veel kleinere schaal werken.

² Voor een uitgebreide geschiedenis van de beheersvennootschappen en controlewetgeving, zie M. KRETSCHMER, “The failure of property rules in collective administration: rethinking copyright societies as regulatory instruments”, *E.I.P.R.* 2002, 126–136.

³ Zie Lijst Controledienst in bijlage, 23 hiervan zijn gevestigd in België, twee (SACD/SCAM) in Frankrijk en één (GÜFA) in Duitsland.

⁴ Sommigen onder hen werken ook samen, zoals SACD en SCAM. Ook SABAM sloot voor de beeldende rechten een samenwerkingsovereenkomst met KVBKB, een beheersvennootschap exclusief gericht op beeldende kunstenaars. Zie hierover: http://www.sabam.be/website/data/Communiqués_de_presse/KVBKB.pdf.

Waar houdt een beheersvennootschap zich eigenlijk mee bezig? Het is de reeds aangehaalde hoofdtak van beheersvennootschappen die bepalend is voor hun dagdagelijkse werking: zij beheren de rechten van hun leden, innen hiervoor vergoedingen bij derden die gebruik maken van de beheerde werken en keren de geïnde vergoedingen uit aan hun leden. Hiervoor is een grondige documentaire activiteit nodig, want auteurs vertrouwen in beginsel het beheer van alle rechten voor de hele wereld toe aan een beheersvennootschap. Om dit wereldwijd beheer te kunnen bolwerken sluiten beheersvennootschappen met buitenlandse collega's wederkerigheidsovereenkomsten af zodat iedere beheersorganisatie in haar land alle andere organisaties vertegenwoordigt⁵. Verder hebben beheersvennootschappen nog heel wat neventaken die onlosmakelijk verbonden zijn met hun hoofdtak, zoals het opsporen van wederrechtelijk gebruik van beschermde werken, lobbyen voor de belangen van haar leden, de promotie van cultuur, verlenen van juridisch advies en andere informatie, sociale ondersteuning van de leden enzovoort⁶. Het is ook belangrijk om aan te stippen dat de overdracht van rechten van rechthebbenden naar beheersvennootschappen gekwalificeerd wordt als fiduciair: rechthebbenden doen afstand van hun rechten om collectief beheer mogelijk te maken. Dit betekent dat de beheersvennootschappen de rechten niet exploiteren in strikte zin, maar beheren voor rekening van de rechthebbenden⁷.

Waarom hebben deze organisaties in de loop van hun bestaan steeds aan belang gewonnen? Dit is een belangrijke vraag die vrij eenvoudig kan beantwoord worden: ze zijn noodzakelijk voor een goed beheer van auteurs- en naburige rechten. Het is namelijk vrijwel onmogelijk om voor alle verschillende auteursrechten een individuele rechtsuitoefening naar voren te schuiven als de geknipte oplossing. Er zijn bepaalde rechten en situaties waar dit nog steeds de beste oplossing is, bijvoorbeeld in de sector van de grote rechten⁸, maar door de massale exploitatie van beschermde werken op allerlei diverse wijzen kan een individuele auteur steeds in mindere mate de touwtjes

⁵ J. CORBET, *Auteursrecht*, Brussel, APR, 1997, 110-111. Zie hoofdstuk 3 en 4 van deze masterproef voor een uitvoerige discussie in verband met deze overeenkomsten.

⁶ F. BRISON, "Vennootschappen voor het beheer van auteursrecht en naburige rechten" in X, *Mediarecht*, I, Mechelen, Kluwer, 2000, afl. 13, 5-6; J. CORBET, "Authors' societies in Europe", in D. PEEPERKORN, C. VAN RIJ (ed.), *Collecting societies in the music business*, Apeldoorn, Maklu, 1989, 22-28; J. CORBET, *Auteursrecht*, Brussel, APR, 1997, 110-111.

⁷ A. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, Brussel, Larcier, 2008, 432 ; E. CORNU, "L'exercice du droit d'auteur ou des droits voisins, plus particulièrement par des sociétés de gestion de ces droits, peut il constituer un abus de position dominante, et si oui dans quelles circonstances – rapport belge sur la question 3", *Ing.Cons.* 2003, 44. Zie ook de voorbeeldcontracten op de websites van verschillende beheersvennootschappen zoals SABAM, URADEX, etc.

⁸ In de loop van deze verhandeling wordt regelmatig het onderscheid tussen 'grote' en 'kleine' rechten gehanteerd. Hiermee wordt met de term 'grote rechten' op auteursrechten bij (muziek)dramatische werken en literaire werken zoals theater, opera, ballet, musicals en soortgelijke producties gerefereerd. 'Kleine rechten' zijn dan de resterende auteursrechten op muziek.

zelf in handen houden⁹. Een organisatie die hierin gespecialiseerd is kan op veel efficiëntere wijze de omvang van het gebruik van bij hen beschermde werken achterhalen. Dit is alleszins het geval als we spreken van een auteur die wil vergoed worden voor het gebruik van zijn prestaties. Indien dat niet het geval is bestaan alternatieven zoals Creative Commons-licenties¹⁰. Bovendien heeft de wetgever het opportuun geacht om de tussenkomst van beheersvennootschappen bij verschillende vergoedingsrechten verplicht te stellen, namelijk in de gevallen dat er sprake is van een dwanglicentie¹¹. Zo is men in verschillende gevallen *de facto* aangewezen op beheersvennootschappen als men het recht op vergoeding wil kunnen uitoefenen. Dat men voor de inning van auteursrechten dikwijls niet om beheersvennootschappen heen kan is net hetgeen hen in een bevoorrechte positie plaatst en hen noodzakelijk maakt op de markt. Dit brengt zowel voor- als nadelen met zich mee. Een nadeel waar in deze verhandeling op gefocust wordt is de monopoliepositie van dergelijke organisaties. Het is niet zozeer de monopoliepositie op zich die voor problemen zorgt, maar eerder de concrete gevolgen die deze situatie met zich meebrengt.

§ 2. Problemen in de sector

A. Situering

Dat beheersorganisaties dikwijls een noodzaak zijn bij het beheer van auteurs- en naburige rechten is reeds aangetoond. Hun bijzondere positie op de markt zorgt er bovendien voor dat een beheersvennootschap binnen een bepaald land dikwijls de enige noemenswaardige organisatie is en ze op die manier een natuurlijke monopoliepositie geniet¹². Deze monopoliepositie groeit spontaan en éénmaal een beheersvennootschap uitgegroeid is tot de marktleider is het quasi-onmogelijk om nog toe te treden tot die 'markt'. Er zijn teveel obstakels voor zo'n toetreding en dat maakt de markt onaantrekkelijk voor potentiële kandidaten¹³. Dit natuurlijk monopolie zorgt

⁹ L. VAN BUNNEN, "Avantages et inconvénients de la gestion individuelle : peut-on se réserver ce droit de manière sélective ?" (noot onder Besl. Comm. E.G. 12 augustus 2002), *AM* 2005, 395.

¹⁰ Voor informatie hierover, zie www.creativecommons.org.

¹¹ Zie bijvoorbeeld art. 55, lid 5 AW (vergoeding ten gunste van auteurs voor de reproductie voor eigen gebruik van geluids- en audiovisuele werken), art. 61, lid 4 AW (reprografierecht), art. 63, lid 1 AW (uitlening van werken van letterkunde, databanken, fotografische werken of partituren van muziekwerken), art. 42, lid 2 AW (billijke vergoeding). In deze gevallen kan de auteur (en andere rechthebbenden naargelang het geval) zich niet verzetten tegen een reproductie/uitlening/gebruik van zijn werk, maar krijgt hij in ruil daarvoor wel een vergoeding. Voor de inning van deze vergoeding is de tussenkomst van een beheersvennootschap verplicht gesteld.

¹² Bij de 'grote rechten' is er dikwijls nog wel sprake van concurrentie, terwijl bij 'kleine rechten' de markt meestal beheerst wordt door één sterke speler. Voorbeelden daarvan zijn GEMA (Duitsland), SACEM (Frankrijk) en SGAE (Spanje). Bekendste voorbeeld waar er toch concurrentie is tussen beheersorganisaties voor 'kleine rechten': de Verenigde Staten, waar zowel ASCAP als BMI een sterke positie hebben en er met SESAC zelfs een derde (groeierende) speler op de markt is.

¹³ P.B. HUGENHOLTZ, "Is concurrentie tussen rechtenorganisaties wenselijk?", *AMI* 2003, 203-204.

ervoor dat beheersvennootschappen heuse ondernemingen worden met een zeer hoog omzetcijfer. Ter illustratie: SABAM draaide in 2007 een omzet van meer dan 231 miljoen euro (met een kostenpercentage van 10,26%). In gedachten houdend dat het omzetcijfer van 1997 slechts een kleine 86 miljoen euro (met een kostenpercentage van 22,54%) bedroeg, is de omzet van SABAM in tien jaar enorm gestegen¹⁴.

Er zijn verschillende voordelen te bedenken van deze monopoliepositie¹⁵. Sommige auteurs pleiten er dan ook resoluut voor om hieraan geen afbreuk te doen¹⁶. Ook bepaalde overheden zijn deze mening toegedaan, wat bijvoorbeeld geïllustreerd wordt in Nederland. Daar heeft Buma sinds 1933 immers indirect een wettelijk monopolie gekregen op het innen van auteursrechtelijke vergoedingen¹⁷. Dit monopolie kwam er nadat de Franse beheersorganisatie SACEM naast Buma op de Nederlandse markt actief geworden was. SACEM hanteerde dumpingprijzen en probeerde zo Buma uit de markt te concurreren. Uiteindelijk nam Minister Donner het initiatief om Buma als enige de toelating te geven om te bemiddelen inzake auteursrechten¹⁸.

Als we spreken over een monopolie heeft dat dikwijls echter ook een negatieve kant. Dat is zeker bij beheersvennootschappen niet anders. Zij hebben immers een enorme impact als het aankomt op auteursrechten. En dan is het niet onlogisch dat er ook misbruiken van die macht aan het licht komen. Daarom wordt er in zowat elk land van overheidswege toezicht op de organisaties voorzien, iets waarop later meer in detail zal worden ingegaan. Eerst worden hierna enkele pijnpunten overlopen die volgen uit de monopoliepositie van beheersorganisaties in België. Hierbij zal blijken dat het vooral SABAM is die negatief in het nieuws komt. Dat mag niet verwonderen: zij heeft immers al een lange geschiedenis en de ‘kleine rechten’ waar zij zich mee bezig houdt komen veel couranter voor dan de ‘grote rechten’. Dat er problemen ontstaan met zo’n grote groep gebruikers is dus logisch. SABAM zal daarom fungeren als illustratie bij de punten die aangehaald worden.

¹⁴ Jaarverslag SABAM 2007, p.1. te raadplegen via:
http://www.sabam.be/website/data/Jaarverslag_2007.pdf.

¹⁵ Onder andere hebben gebruikers slechts één aanspreekpunt en de mogelijkheid tot *blanket licensing* (forfaitaire som voor een onbeperkte licentie) en de auteurs zelf staan sterk bij onderhandelingen en hebben een organisatie om op terug te vallen bij eventuele problemen of simpelweg voor de verlichting van administratieve lasten.

¹⁶ H. COHEN JEHORAM, “Auteursrechtenbureaus: enkele grondbeginselen”, *AMI* 1991, 129-130.

¹⁷ Ook Sena, Stichtingen ThuisKopie, Leenrecht en Reprerecht genieten een wettelijk monopolie in Nederland.

¹⁸ P.B. HUGENHOLTZ, “Is concurrentie tussen rechtenorganisaties wenselijk?”, *AMI* 2003, 203-204; C.J. WITBRAAD, “Buma, Sacem en Donner”, *AMI* 2002, 38-39.

B. Tarieven en inningen

Algemeen gezien is het grootste nadeel van een monopoliepositie dat er een gebrek aan concurrentie ontstaat op de desbetreffende markt. De monopolist kan bijgevolg aan prijszetting doen. Hij bepaalt de marktprijs en alle gebruikers moeten die prijs betalen, willen ze beschermde werken gebruiken (niet dat vrijmaking van de markt altijd garant staat voor lagere prijzen, maar dat terzijde). Dit geldt ook voor beheersvennootschappen: het grote probleem met de tarieven van een beheersvennootschap is de ondoorzichtigheid, het grote gebrek aan transparantie. Misschien is dat wel de meest gehoorde klacht over SABAM. Mensen betalen nu eenmaal niet graag zonder er iets materieel voor terug te krijgen, wat het geval is bij auteursrecht. Als men dan nog moet betalen aan een organisatie met geen te beste reputatie die hen facturen stuurt waaruit niet duidelijk blijkt naar wie hun betalingen juist gaan en waarvoor er geïnd wordt is het hek natuurlijk helemaal van de dam. Dan krijgt men wilde verhalen te horen over zwarte kassen, snoepreispjes, maffiapraktijken en dergelijke meer.

Men verwijt SABAM ook dat zij discriminerende tarieven aanrekent of dat ze verkeerdelijk vergoedingen int zoals verder geïllustreerd wordt. Er bestaan dan ook verschillende websites waar gebruikers de werkwijzen van SABAM aanklagen en er werden zelfs petitie gestart om SABAM o.a. tot meer transparantie aan te zetten of om alle niet-commerciële instanties vrij te stellen van betaling¹⁹. Als men dergelijke websites en internetfora overleest dan kan men al snel besluiten dat de gemiddelde gebruiker zeer slecht geïnformeerd is over onderwerpen zoals auteursrecht en beheersvennootschappen. Velen zijn niet vatbaar voor nuance en zien SABAM liever gewoon verdwijnen. Om als leek geïnformeerd te geraken is er soms echter heel wat moeite nodig. Nochtans heeft SABAM de verplichting (ofschoon slechts een middelenverbintenis) om er een bijzonder grondige werkwijze op na te houden gezien het fiduciair karakter van de afstand van rechten, haar monopoliepositie en de omvang van de inningen die zij uitvoert²⁰. Dit draait in de praktijk dikwijls anders uit, wat onder meer geïllustreerd wordt door de hierna volgende voorbeelden van onduidelijke en discriminerende tarifiering en onjuiste of onterechte inningen.

- Discriminerende tarieven.

Indien op een fuif één enkel beschermd werk gedraaid wordt naast 99 niet beschermde werken moet toch het volledige tarief betaald worden. SABAM heeft geen gradueel tarief

¹⁹ Respectievelijk <http://www.ipetitions.com/petition/stopsabam/> en <http://www.ramsabam.be/>.

²⁰ Rb. Brussel 12 maart 1996, *AM* 2001, 369.

voor fuiven, zoals ze overigens wel heeft voor concerten en cd's²¹. Een onvermijdelijke vraag dringt zich op: waarom kan het voor de ene gebruiker wel en voor de andere niet?

- Onduidelijke tarieven.

De tarifiering van SABAM inzake gelegenheidsinningen is ten eerste heel divers. Er gelden heel wat verschillende tarieven, die elk met een reeks (dikwijls onderling verschillende) criteria werken. Zo is het voor een leek niet altijd even duidelijk waarom men een bepaald tarief moet betalen. Ten tweede komt daarbij dat de informatie die SABAM bij haar facturen geeft, dikwijls heel summier is zodat de gebruiker ook daaruit niet altijd kan afleiden welke berekeningsbasis gebruikt is en waar de geïnde gelden juist naartoe gaan. Rekening houdend met de verschillende zaken die men als gebruiker moet opgeven, zoals de grootte van de zaal, de drankprijs, entreprijs, bruto ontvangsten, uitkoopsom, etc. is de informatie die men van SABAM krijgt vrij pover. Dit overigens in contrast met de SABAM-facturen voor mechanische rechten, die een stuk duidelijker zijn. Soms gaan gebruikers hiervoor naar de rechtbank en dan blijkt dat SABAM bot vangt als haar tarieven niet duidelijk genoeg zijn²². Ook werd SABAM reeds veroordeeld voor misbruik van machtspositie wegens haar onduidelijke tariefstructuur als het aankomt op kortingen die zij aan frequente gebruikers verleent²³ of discriminatie tussen gebruikers²⁴. Deze onduidelijkheid is rechtstreeks een probleem voor gebruikers, maar heeft onrechtstreeks nog grotere implicaties. Het is immers zo dat volgens vaste rechtspraak²⁵ de tarieven gehanteerd door beheersvennootschappen de heersende beroepsgebruiken weerspiegelen. In die zin worden zij door rechters ter indicatieve titel aangewend om (schade)vergoedingen te bepalen. In die optiek is het van erg groot belang dat tarieven duidelijk zijn en correct toegepast worden.

- Onterechte of onjuiste inningen.

In de praktijk blijkt frequent dat SABAM facturen stuurt voor de inning van auteursrechten terwijl de vermelde auteurs niet aangesloten zijn of indien er geen

²¹ Vermeld door Dirk Vervenne (juridische dienst SABAM) tijdens een debat over SABAM en Creative Commons. Voor een korte samenvatting van dit debat, zie: <http://lvb.net/item/5677>.

²² Antwerpen 19 januari 1994, *Limb.Rechtsl.* 1994, 76. In een andere zaak oordeelde het Hof van Beroep te Antwerpen dat reclame-inkomsten wel als grondslag van een tarief kunnen dienen (Antwerpen 27 maart 1995, *AM* 1996, 36).

²³ Brussel 3 november 2005, *NJW* 2006, 322.

²⁴ Voorz. Kh. Brussel 6 maart 2001, *AM* 2001, 388; Brussel 14 maart 2003, *AM* 2003, 357.

²⁵ Brussel 23 maart 2001, *AM* 2001, 375; Rb. Brussel 17 januari 2003, *AM* 2004, 335; Rb. Brussel 30 mei 2003, *AM* 2004, 337; F. BRISON, "En verder ook nog in het kort...", *AM* 2005, 41-42.

vergoeding verschuldigd is. De rechtspraak bevestigt dat dergelijke situaties inderdaad voorvallen²⁶ (niet enkel SABAM bezondigt zich hieraan, getuige een vonnis i.v.m. Sofam²⁷). Nochtans is het volgens een recent Cassatiearrest verboden om op te treden en vergoedingen te innen voor niet aangesloten auteurs, aangezien een beheersvennootschap niet zomaar ongevraagd rechten kan innen in het collectief belang van een bepaalde beroepscategorie²⁸. Op politiek vlak is dit sommigen niet ontgaan: zo riep bijvoorbeeld Bart Tommelein reeds op om onduidelijke facturen te betwisten. Tevens vraagt hij meer transparantie door middel van een wetsvoorstel, ingediend eind 2007 (cf. *infra*). Niet elke organisatie of gebruiker is echter zo slim om een factuur te betwisten, omdat velen angst hebben voor de gerechtelijke stappen indien ze weigeren te betalen. En er rijst een fundamentele vraag: waar gaat dit verkeerd geïnd geld naartoe? Art. 69 van de Auteurswet levert het antwoord op deze vraag:

“De sommen die worden geïnd en waarvan uiteindelijk blijkt dat ze niet kunnen worden uitgekeerd, moeten door de vennootschappen worden verdeeld onder de rechthebbenden van de betrokken categorie, op de wijze die bij tweederde meerderheid van de algemene vergadering wordt bepaald. Bij gebreke van een dergelijke meerderheid wordt met dit doel speciaal een nieuwe algemene vergadering bijeengeroepen, die bij gewone meerderheid beslist. Over de aanwending van die sommen maakt de revisor jaarlijks een bijzonder verslag op.”

Als men dan het jaarverslag 2007 van SABAM erop naslaat, dan vinden we inderdaad dit bijzonder verslag op pagina 50. We leren daaruit dat in 2007 14.665.153 euro aan niet-uitkeerbare rechten verdeeld moet worden. Dit volgens de verdeelsleutel van art. 45 Algemeen Reglement²⁹. Die zegt dat geïnde bedragen die na drie jaar niet uitgekeerd kunnen worden onder alle rechthebbenden van de betrokken categorie van rechten worden verdeeld, tijdens de daarop volgende repartitie aan dewelke deze sommen worden toegevoegd³⁰. Simpelweg gesteld: alle rechthebbenden krijgen een bonus bovenop de vergoeding die zij ontvangen. Het gaat hier toch om een enorm bedrag waarvoor geen rechthebbenden gevonden kunnen worden, wat uiteraard zeker niet impliceert dat dit allemaal onterechte inningen zouden zijn. Dit naar de auteurs laten vloeien is op zich geen slecht idee, maar bij de vele gebruikers die onterecht betaald hebben zal dit toch een wrange nasmaak nalaten, want ze betalen immers dikwijls voor iets dat ze eigenlijk niet

²⁶ Vred. Deurne 18 november 1994, RfW 1995-96, 162; Vred. Charleroi 5 mei 2003, IRDI 2004, 45.

²⁷ Rb. Brussel 21 mei 2004, AM 2005, 424.

²⁸ Cass. 16 januari 2009, www.juridat.be; *in concreto* ging het om SOFAM.

²⁹ Te raadplegen via http://www.sabam.be/website/data/statuten_en_algemeen_reglement.pdf.

³⁰ Zo is de bovenstaande som het resultaat van de niet-uitkeerbare inningen uit 2001, 2003 en 2004.

verschuldigd zijn. In de eerste plaats zou men dus moeten proberen om deze niet-uitkeerbare inningen te beperken. Ook dient opgemerkt te worden dat het verslag van de revisor wel heel erg summier is op dit punt. Het lijkt opportuun om hier meer aandacht aan te besteden.

C. Werking

Naast de tarifieringsproblematiek is meer algemeen de werking van SABAM absoluut niet duidelijk voor een buitenstaander. Ook de website van SABAM was lang geen toonbeeld van openheid. Sinds de website in mei 2008 vernieuwd werd, lijkt het een stuk eenvoudiger om tarieven, formulieren e.d. terug te vinden, iets wat vroeger veel minder het geval was. Een stap in de goede richting dus. Nog een stap in de goede richting is de database met beschermde werken die te raadplegen valt op de website van SABAM, een gegeven dat samen met de nieuwe website gelanceerd werd³¹. Dit naar analogie met databanken van beheersorganisaties zoals GEMA (Duitsland), SIAE (Italië) en Buma/Stemra. Al moet daar meteen de kanttekening bij geplaatst worden dat SABAM dat niet geheel uit eigen beweging gedaan heeft: vanuit de overkoepelende organen Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs (CISAC³²) en het Bureau International de l'Edition Musicale (BIEM) zijn er aanbevelingen gedaan aan hun leden inzake de documentatie en de verdeling van hun rechten waarin zij pleiten voor het opzetten van databanken³³.

De interne keuken roept alleszins regelmatig vragen op bij auteurs en gebruikers. Componist Philippe Delhaye bond in 2004 de kat de bel aan en zette een onderzoek naar vermeende witwaspraktijken bij SABAM in gang³⁴. SABAM is twee jaar na een huiszoeking in 2005 formeel in verdenking gesteld voor de vervalsing van haar jaarrekeningen, misbruik van vertrouwen van haar duizenden leden en witwassen van verduisterde gelden. Dit zou zijn gebeurd via de Kas van Onderlinge Hulp en Solidariteit (kortweg: KOHS). Dit is één van de twee fondsen die SABAM opgericht heeft om een systeem van solidariteit onder auteurs te bewerkstelligen³⁵. Op

³¹ I. SCHELSTRAETE, "SABAM maakt databank beschikbaar", *De Standaard* 6 december 2007, 3.

³² Voor meer informatie over deze organisatie, zie P. FLORENSON, "La gestion du droit d'auteur et des droits voisins en Europe", *RIDA* 2003/196, 95 e.v.

³³ *Vr. en Antw.* Kamer 2003-2004, 6 januari 2004, 11 (Vr. nr. 1023 TOMMELEIN), te raadplegen via <http://www.dekamer.be/doc/CCRI/html/51/ic114.html#1023>.

³⁴ X., "Onderzoek geldstromen SABAM afgerond", *Knack* 26 oktober 2007, <http://www.knack.be/nieuws/belgie/onderzoek-geldstromen-sabam-afgerond/site72-section24-article9305.html>.

³⁵ Het andere fonds is de Belgische Artistieke Promotie (BAP), dat ter ondersteuning van cultuur in het leven geroepen is.

internationaal vlak zijn de beheersvennootschappen overeen gekomen dat er 10% van de inningen mag afgehouden worden voor de inrichting van deze fondsen. SABAM neemt deze afspraak over in art. 49 van haar statuten. Zo werd er door SABAM in 2007 6.426.586 euro afgehouden en vervolgens gestort in KOHS³⁶. Er wordt nu dus door het gerecht onderzocht of SABAM zich zou hebben bezondigd aan illegale handelingen met betrekking tot deze afhoudingen. Op het moment van schrijven is het dossier nog niet bij de raadkamer, maar de inhoud van het onderzoek door de onderzoeksrechter is reeds uitgelekt in de pers. Daaruit blijkt dat het parket SABAM een gebrekkige organisatie, onduidelijke verdeelsleutels en een manke interne controle verwijt. Daardoor zouden de aangesloten auteurs niet alle gelden hebben gekregen waar ze recht op hebben en belangrijke bedragen zouden onrechtmatig in de kas van Sabam zijn gebleven. SABAM zou onder andere bepaalde lijsten met werken van auteurs onvolledig opstellen waardoor die auteurs niet voor al hun werken auteursrechten uitbetaald krijgen. Ook zouden rechthebbenden misleid zijn door tal van kosten die bewust verkeerd werden voorgesteld in de jaarrekeningen³⁷. Het is wachten op een eventuele doorverwijzing door de raadkamer en de daaropvolgende rechtszaak om te beoordelen in hoeverre deze zware beschuldigingen kloppen.

D. Nuancering

1. Lokale problemen

Een eerste van twee belangrijke kanttekeningen bij het voorgaande is dat veel van de opgesomde problemen zich voordoen bij de lokale agentschappen van SABAM. Uit de praktijk blijkt dat het vooral de lokale inningskantoren zijn die onduidelijke facturen sturen en zich onvriendelijk opstellen bij controles, terwijl men over de hoofdzetel minder klachten hoort. SABAM heeft begrepen dat deze plaatselijke problemen zich stellen en is sinds 1999 bezig met een reorganisatie waarbij steeds meer taken opnieuw gecentraliseerd worden in het hoofdkantoor te Brussel. Zo werd o.a. het agentschap te Leuven in 2008 afgeschaft en gebeuren de inningen voor deze regio opnieuw centraal³⁸. Recent is SABAM hier verder in gegaan door de gehele facturatie te centraliseren bij de hoofdzetel³⁹. Dit betekent concreet dat de facturatie vanaf nu niet meer gebeurt door de lokale agentschappen. Ook werd reeds voorzien in een ombudsdienst waar men

³⁶ SABAM jaarverslag 2007, p34.

³⁷ L. BOVE, "Parket valt SABAM aan", *De Tijd* 22 juli 2007, www.tijd.be.

³⁸ X., "SABAM-agentschap Leuven dicht", <http://netlabelism.net/node/274>.

³⁹ Persbericht SABAM, 5 mei 2009,

http://www.sabam.be/website/data/Communiqués_de_presse/Gecentraliseerde_Facturatie.pdf.

Zie eveneens SABAM magazine juni 2009, 22-23,

http://www.sabam.be/website/data/magazine/nl/num_57_NL.pdf.

terecht kan met klachten over de lokale agentschappen. Buiten een e-mailadres op de homepage van de SABAM-website is er echter geen info te vinden over deze dienst. Het is echter duidelijk dat het huidige bestuur inspanningen levert om van de slechte naam verlost te raken en hopelijk levert dit resultaat op.

2. Gebrek aan medewerking

De tweede kanttekening is dat het voor SABAM niet makkelijk is om haar taak goed te vervullen, vanwege de tegenwind die zij krijgt van vele gebruikers. Er kan volgens Dirk Vervenne van SABAM vereenvoudigd gezegd worden dat er drie manieren aan de basis liggen van het uitkeren van vergoedingen: radio-uitzendingen, mechanische reproductierechten die betaald worden bij het fabriceren van cd's en playlists van dj's en liveoptredens. Terwijl de eerste twee tamelijk eenvoudig bij te houden zijn, zijn het vooral de dj's en liveoptredens die voor SABAM moeilijk te controleren zijn⁴⁰. Zij vraagt immers om playlists met het gespeelde repertoire in te sturen zodat op basis daarvan duidelijk kan worden berekend welke auteurs vergoed moeten worden. Weinig gebruikers sturen echter zo'n playlist in omdat het een bijkomende administratieve last is, het als dj niet eenvoudig is om bij te houden welke nummers in de loop van de avond allemaal gedraaid werden of gewoon om SABAM een hak te zetten. Gebruikers moeten echter beseffen dat zij op die manier bijdragen tot de slechte inning en uitbetaling van auteursrechtelijke vergoedingen en de transparantie tegenwerken. Het is onmogelijk om een controleur de hele avond op een stoeltje naast de dj te zetten om elk gespeeld nummer te noteren, dus er rust ook een verantwoordelijkheid bij de gebruikers zelf. Alleen lijkt dat besef momenteel niet echt groot⁴¹. Misschien is het interessant om naar analogie met Duitsland een regeling te voorzien waarbij 'organisatoren' verplicht worden om na een evenement bij de betrokken beheersvennootschap gedetailleerd aan te geven welke beschermde werken er gebruikt werden⁴²? Het volgt uit de aard van het auteursrecht dat men vooraf toestemming dient te vragen aan de beheersvennootschap die de rechten vertegenwoordigt van de auteur wiens werk men wil gebruiken, maar mijns inziens zou men net zoals in Duitsland een stap verder kunnen gaan. Het verplichten van organisatoren om mee te werken met de beheersvennootschap lijkt mij goed om het bewustzijn bij de gemiddelde gebruiker aan te scherpen en zou het correct innen en verdelen van vergoedingen

⁴⁰ <http://lvb.net/item/5677>.

⁴¹ Nochtans heeft het Hof van Beroep te Antwerpen volgens Dirk Vervenne van SABAM in een arrest van 19 december 2005 (onuitg.) bepaald dat gebruikers wel degelijk moeten meewerken, zie <http://lvb.net/item/5677>.

⁴² § 13b (2) (Pflichten des Veranstalters) UrhWG, ook bekend als '*Programmpflicht*'. Er zijn hier echter enkele belangrijke uitzonderingen op zodat deze verplichting niet onverminderd geldt in alle gevallen, maar hoofdzakelijk betrekking heeft op *live*-muziek.

kunnen bevorderen⁴³. Zoals eerder aangegeven is de informatie op facturen van beheersvennootschappen dikwijls veel te onduidelijk en incorrect, maar indien de gebruiker ervoor zorgt dat een beheersvennootschap over de juiste informatie beschikt wordt die laatste verplicht om correcter te gaan factureren. Dit zal uiteraard niet alle problemen uit de wereld helpen, maar het zou wel kunnen bijdragen tot een correctere inning.

Een andere optie hieromtrent is deze naar voren geschoven in het wetsontwerp Tommelein-Van Campenhout uit 2007⁴⁴: zij stellen voor om de bewijslast om te draaien in het voordeel van de beheersvennootschappen. De ratio hierachter is dat de huidige algemene bewijsregels⁴⁵ nadelig uitdraaien voor beheersvennootschappen. Zij moeten bewijzen wat ze aanvoeren en dat komt in hun geval neer op het leveren van het bewijs dat een rechthebbende het beheer van zijn rechten aan haar toevertrouwd heeft, indien daar betwisting over zou ontstaan⁴⁶, wat volgens de indieners onwerkbaar is. Concreet leggen zij in hun voorstel de bewijslast bij de gebruikers indien een beheersvennootschap kan aantonen dat er één door hen beschermd werk uitgevoerd werd. Het nieuwe artikel 74bis zou er dan als volgt moeten uitzien:

“Van zodra het bewijs geleverd is dat de rechten op een bepaald werk dat uitgevoerd of gereproduceerd wordt, beheerd worden door een vennootschap zoals in dit hoofdstuk bedoeld, wordt tot bewijs van het tegendeel vermoed dat diezelfde vennootschap ook de rechten op alle andere werken die uitgevoerd of gereproduceerd worden in het kader van het zelfde evenement of bedrijvigheid beheert.”

Van deze optie ben ik geen voorstander, aangezien het min of meer de omgekeerde wereld is: de beheersvennootschap moet een absoluut minimum aan bewijs leveren en eens dat gebeurd is, hoeft zij enkel nog maar in de zetel te gaan zitten die de wetgever voor haar klaargezet heeft, wat mij voorkomt als het leggen van een onevenredige last op de schouders van gebruikers. De beheersvennootschap is immers degene die beschikt over alle mogelijke gegevens om te bewijzen dat een bepaalde auteur het beheer van zijn rechten aan haar overgedragen heeft. Ik vrees dat deze omkering van de bewijslast vooral een averechts effect zal teweeg brengen. Beheersvennootschappen krijgen op deze manier een machtige positie toebedeeld en het lijkt onwaarschijnlijk dat ze graduele tarieven zullen hanteren, iets wat de indieners van het

⁴³ Dit was ook de beweegreden achter het Duitse artikel: G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2322.

⁴⁴ Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten inzake de billijke vergoeding en de werking van de beheersvennootschappen, *Parl. St. Kamer* 2007-2008, nr. 529.

⁴⁵ Artikel 870 Ger.W. en artikel 1315 B.W.

⁴⁶ *Vr. en Antw.* Kamer 2003-2004, 6 januari 2004, 11 (Vr. nr. 1023 TOMMELEIN), te raadplegen via <http://www.dekamer.be/doc/CCRI/html/51/ic114.html#1023>.

wetsvoorstel willen bekomen en wat ik ook reeds aangaf als één van de knelpunten inzake tarifiering. Na de vaststelling dat één enkel nummer bij hen beschermd is, kunnen beheersvennootschappen gebruik maken van het wettelijk vermoeden dat alle werken die gespeeld werden door hen beheerd worden, waardoor een organisator *de facto* het volledige tarief zal moeten betalen en er geen sprake zal zijn van een gradueel tarief. Bovendien is het forfaitaire tarief betalen waarschijnlijk goedkoper dan een procedure opstarten om te bewijzen dat niet alle gebruikte werken beschermd waren⁴⁷.

⁴⁷ De Controledienst wijst op een positief punt bij deze voorgestelde omkering van de bewijslast: in tegenstelling tot in de relatie tussen de vennootschap en de gemiddelde gebruiker is deze omkering wel interessant in de relatie tussen de vennootschap en grote gebruikers zoals kabeloperatoren die pertinent weigeren om auteursrechten te betalen tenzij SABAM hen kan bewijzen dat bepaalde beschermde werken gebruikt werden en dat zij deze werken vertegenwoordigen.

HOOFDSTUK 2. HUIDIG EN TOEKOMSTIG REGELGEVEND KADER

In dit hoofdstuk wordt ten eerste ingegaan op de bestaande regelgeving met betrekking tot beheersvennootschappen, die onder andere in het leven geroepen is om de problemen, zoals in het vorige hoofdstuk beschreven, te voorkomen of op te lossen. Het gaat hier om de Belgische Auteurswet van 1994 en meer specifiek haar hoofdstuk VII. De belangrijkste punten hieruit worden toegelicht, met ruime aandacht voor de Controledienst voor de beheersvennootschappen, het belangrijkste orgaan in deze materie.

Ten tweede wordt tezelfdertijd een blik op de toekomst geworpen met een bespreking van het nieuwe wetsontwerp uit 2009, dat verschillende wijzigingen aan de Auteurswet voorstelt⁴⁸. Het is niet de eerste keer dat er geprobeerd wordt om wijzigingen aan te brengen aan de bepalingen die betrekking hebben op de controle, maar tot nog toe bleven die initiatieven steeds zonder resultaat. Er zijn in de loop der jaren een reeks wetsvoorstellen ingediend, waarvan dat van Tommelein-Van Campenhout in december 2007 het meest recente was. Dit voorstel nam integraal de tekst over van een ander wetsvoorstel, dat ingediend werd door dezelfde auteurs en K. Pinxten op 1 april 2004⁴⁹. Laatstgenoemd voorstel werd echter vervallen verklaard op 2 mei 2007, door de ontbinding van de Kamers. Het wetsvoorstel Tommelein-Van Campenhout is ondertussen ook in een doodlopende straat beland: er hebben enkele vergaderingen in de Kamer Commissie voor Bedrijfsleven, Wetenschapsbeleid, Onderwijs, Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen, Middenstand en Landbouw plaatsgevonden, maar na juni 2008 zijn er geen ontwikkelingen meer. Dit valt te verklaren door het feit dat er een nieuw wetsontwerp ingediend werd in de Kamer dat een veel bredere en meer gedetailleerde wijziging van de huidige regeling beoogt zodat het wetsvoorstel niet meer op zichzelf zal behandeld worden.

Dit nieuwe wetsontwerp werd klaargestoomd op het kabinet van Minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen, Vincent Van Quickenborne, en vertrekt van een gelijkaardig wetsontwerp uit 2006⁵⁰. Dit ontwerp had grotendeels dezelfde doelstelling voor ogen als de wetsvoorstellen: waarborgen dat de beheersvennootschappen over de nodige kwaliteiten beschikken om hun

⁴⁸ Zie het rechtsvergelijkend deel voor een schema waarin de twee regelingen naast elkaar gezet worden.

⁴⁹ Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten inzake de billijke vergoeding en de werking van de beheersvennootschappen, *Parl. St. Kamer* 2003-2004, nr. 990.

⁵⁰ Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten wat het statuut en de controle op de vennootschappen voor het beheer van de rechten betreft, *Parl. St. Kamer* 2005-2006, nr. 2481.

activiteiten uit te oefenen, zorgen voor een objectieve en efficiënte verdeling van de geïnde sommen en het nastreven van een grotere transparantie van beheersvennootschappen en hun boekhouding. Het voorzag echter wel in een drastische en omvattende wijziging van hoofdstuk VII van de Auteurswet, wat contrasteert met het meer oppervlakkige voorstel van Tommelein/Van Campenhout dat slechts enkele kernpunten aanraakt maar geen allesomvattende hervorming beoogt. Dit wetsontwerp was echter hetzelfde lot beschoren als het wetsvoorstel van 1 april 2004: het verviel na de ontbinding van de Kamers op 2 mei 2007. Maar de tekst van dit wetsontwerp werd afgestoft en gebruikt als basis voor het meest recente wetsontwerp. Het werd voorgelegd aan de Raad voor Intellectuele Eigendom, sectie Auteursrecht⁵¹ die er op 27 mei 2009 een advies over afleverde. Op 16 juni 2009 werd het ingediend in de Kamer⁵² en een maand later werd het goedgekeurd en overgezonden naar de Senaat. De verwachting is dat het op termijn aangenomen zal worden en er zo eindelijk verandering zal komen in de gebrekkige regelgeving die men vandaag kent.

Ten slotte wordt buiten de landsgrenzen gekeken om de Belgische regelgeving te toetsen aan die van Nederland, Frankrijk en Duitsland om zo de Belgische controle op beheersvennootschappen in een ruimer en internationaal kader te kunnen plaatsen. Nederland en Duitsland kennen immers een lange traditie van overheidsregulering aangezien zij de eersten waren die wetgeving op beheersvennootschappen uitvaardigden, respectievelijk in 1932 en 1933.⁵³

§ 1. Belgische regelgeving

In de nieuwe Auteurswet, die ondertussen al dateert van 1994, is er een volledig hoofdstuk VII (art. 65-78) gewijd aan de werking van en de controle op beheersvennootschappen. De oude wet van 1886 vertoonde op dit punt een grote lacune⁵⁴. In het hiernavolgende onderdeel A wordt gefocust op de belangrijkste bepalingen over de controle op beheersvennootschappen, die men kan terugbrengen tot drie grote pijlers: vergunningssysteem, mededelingsplicht ten opzichte van de overheid en drievoudig toezicht. Deze huidige regeling wordt meteen gespiegeld aan het nieuwe wetsontwerp, dat ingrijpende veranderingen aan de huidige tekst voorziet. Zoals gezegd

⁵¹ Deze Raad bestaat uit academici en vertegenwoordigers van de beheersvennootschappen, bijgestaan door deskundigen en leden van de Controledienst.

⁵² Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten wat het statuut van en de controle op de vennootschappen voor het beheer van de rechten betreft, *Parl. St.* Kamer 2008-2009, nr. 2051.

⁵³ G. KARNELL, S. LEWINSKI, "Collective administration of copyright and neighbouring rights" in E. ULMER, G. SCHRICKER (ed.), *Copyright*, Tübingen, Mohr Siebeck, 2007, 13.

⁵⁴ C. LIBERT, "Art. 65" in F. BRISON, H. VANHEES, (ed.), *Huldeboek J. Corbet: De Belgische Auteurswet. Artikelsgewijze commentaar*, Brussel, Larcier, 2006, 329.

beoogt dit wetsontwerp een drastische en volledige wijziging van de bepalingen omtrent de beheersvennootschappen in de Auteurswet en het valt meteen op hoe volledig het probeert te zijn. Veel onduidelijke punten worden uitgewerkt en bepaalde regelingen die voordien in een KB terug te vinden waren, worden nu opgenomen (en eventueel uitgebreid) in het ontwerp zodat een allesomvattende regeling bekomen wordt. Het wetsontwerp telt 46 artikels die slechts zes artikels uit de Auteurswet ongewijzigd laten en heel wat bijkomende artikels creëren. Onderdeel B zal dan handelen over de bijkomende nieuwigheden die door het nieuwe wetsontwerp aangebracht worden, terwijl in onderdeel C het nieuwe wetsontwerp geëvalueerd wordt.

A. Kernpunten

1. Vergunning

1.1 HUIDIGE REGELING

Volgens art. 67 moeten beheersvennootschappen die werkzaam willen zijn op het Belgische grondgebied beschikken over een vergunning, die afgeleverd wordt door de Minister van Economische zaken⁵⁵. Deze verplichting geldt overigens eveneens voor buitenlandse beheersvennootschappen⁵⁶. Voor de reeds bestaande beheersvennootschappen is een andere regeling uitgewerkt in art. 72: zij krijgen automatisch een vergunning indien ze ten minste drie jaar voor de Auteurswet van 1994 de activiteiten van een beheersvennootschap uitoefenden⁵⁷. De consequentie van dit vergunningssysteem is dat een beheersvennootschap een vergunning kan geweigerd worden of dat ze haar vergunning kan verliezen, zoals art. 67, lid 3 duidelijk maakt. Dit is mogelijk indien de vennootschap niet voldoet aan de voorwaarden voor het verkrijgen van de vergunning of wanneer zij zware of herhaalde overtredingen van de bepalingen van de Auteurswet begaat of heeft begaan. Het Koninklijk Besluit⁵⁸ ter uitvoering van dit artikel geeft verdere uitleg hierbij. Om een vergunning te kunnen krijgen en te behouden moet volgens art. 2 van het K.B. aan drie voorwaarden voldaan worden: de beheersvennootschap moet zich gedragen naar de wet, alle personen die de vennootschap kunnen verbinden moeten voldoen aan

⁵⁵ Tot 2001 was de Minister van Justitie bevoegd. Door de Copernicus-hervorming werd deze materie overgehield.

⁵⁶ Voorz. Rb. Brugge 28 november 2001, *AM* 2002, 426; F. DE VISSCHER, B. MICHAUX, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, Brussel, Bruylant, 2000, 400.

⁵⁷ Van de beheersvennootschappen die momenteel actief zijn binnen België, hebben er dertien op die manier een vergunning verkregen:

http://mineco.fgov.be/intellectual_property/patents/author_law_nl_001.htm#Statuut.

⁵⁸ K.B. van 6 april 1995 betreffende de vergunning voor de beheersvennootschappen bedoeld in art. 65 van de Auteurswet, *B.S.* 29 april 1995, 11462.

het criterium ‘professionele betrouwbaarheid’⁵⁹ en het personeel en de materiële middelen moeten aangewend worden op een wijze die in overeenstemming is met het activiteitenprogramma van de beheersvennootschap. Verder kan een vergunning ook kwijtgelaten worden door de Auteurswet herhaald of zwaar te schenden.

Algemeen gezien schiet zowel de Auteurswet als haar uitvoeringsbesluit te kort qua duidelijkheid, aangezien zij zich bedienen van brede en vage begrippen. En dat in combinatie met de zware sanctie die voorzien is, kan voor veel discussie zorgen. Het is tevens een gemiste kans dat de wetgever slechts in één enkele sanctie voorzien heeft, die direct ook de meest verregaande is. Het zou interessanter geweest zijn om in verschillende, lichtere en proportionele sancties te voorzien zodat een beheersvennootschap haar fouten nog kan rechtzetten in plaats van meteen haar vergunning te verliezen. Voor kleinere problemen is een intrekking van de vergunning geen adequate oplossing. Gebruikers en leden zijn immers veel meer gebaat met een goed functionerende vennootschap die aangezet wordt om haar werking te verbeteren dan één die opgedoekt wordt. Verschillende proportionele sancties zouden er ook voor gezorgd hebben dat de controle op beheersvennootschappen efficiënter was. Nu zal de Minister gezien de ernst van de sanctie begrijpelijkerwijze niet zo snel geneigd zijn om op te treden, wat geïllustreerd wordt door de beperkte toepassing van deze sanctie: slechts drie maal werd tot hiertoe een vergunning ingetrokken. Dit was het geval met BELFTEL, op 30 juni 1999⁶⁰, met NCVUK/SCONAI op 14 februari 2000⁶¹ en met URADEX⁶² op 17 februari 2006⁶³.

⁵⁹ Een negatieve definitie van dit criterium is terug te vinden in art. 3 van het K.B.

⁶⁰ Ministerieel besluit van 30 juni 1999 tot intrekking van de machtiging van een beheersvennootschap van rechten om haar werkzaamheden op het nationale grondgebied uit te oefenen, *B.S.* 11 augustus 1999, 30008.

⁶¹ Ministerieel besluit 14 februari 2000 tot intrekking van de machtiging van een beheersvennootschap van rechten om haar werkzaamheden op het nationale grondgebied uit te oefenen, *B.S.* 10 maart 2000, 7243.

⁶² Ministerieel besluit van 17 februari 2006 tot intrekking van de machtiging van een beheersvennootschap van rechten om haar werkzaamheden op het nationale grondgebied uit te oefenen, *B.S.* 28 februari 2006, 12159; URADEX had te leiden onder wanbeheer wat leidde tot een quasi niet-uitbetaling van de billijke vergoeding aan de rechthebbenden en daarom werd haar vergunning in februari 2006 ingetrokken. Daarop werden voorlopige bewindvoerders aangesteld om deze scheve situatie weer recht te trekken. Zij hebben de situatie onverhoopt weer kunnen verbeteren, waardoor eind 2007 de achterstallige vergoedingen uit de periode van 1996 tot 2005 eindelijk betaald konden worden. Op 18 februari 2008 heeft de toenmalige Minister van Economie, Fientje Moerman, een nieuwe vergunning toegekend aan URADEX.

⁶³ De intrekking van de vergunning van URADEX heeft geleid tot enkele juridische geschillen en die hebben ons wat meer geleerd over de sanctie van de intrekking en haar gevolgen. In een eerste zaak (Rb. Brussel 23 november 2006, *AM* 2007, 358) werd duidelijk dat art. 76 Auteurswet (Art. 76 laat de Minister toe om toezicht uit te oefenen op beheersvennootschappen, zie verder) ook van toepassing blijft nadat er kennis gegeven werd van de intrekking van de vergunning van een beheersvennootschap. Volgens art. 67, lid 5 heeft een intrekking immers pas gevolg na verloop van twee jaar na de kennisgeving van de intrekking. Op deze basis was het mogelijk voor de Minister om een college van voorlopige

1.2 TOEKOMSTIGE REGELING

De kritiek hiervoor geuit op het huidige vergunningssysteem bestaat al langer dan vandaag. De wetgever heeft zoals gezegd ingezien dat verandering noodzakelijk is en heeft aldus voorzien in een meer adequate regeling in het nieuwe wetsontwerp. Ten eerste zijn de voorwaarden tot het verkrijgen of verliezen van een vergunning⁶⁴ duidelijker gedefinieerd en bovendien in de wet opgenomen, wat duidelijk verschilt met de huidige situatie waar drie vage normen in een KB de basis vormen. In het wetsontwerp wordt gesteld dat een vergunning verleend wordt aan vennootschappen die voldoen aan de voorwaarden in artikel 65*bis* tot 65*quinquies*, 66, 66*quater*, 66*quinquies* en 66*sexies*. Deze artikels hebben betrekking op de werking, bestuur en boekhouding (art. 65*bis* tot 65*quinquies*), de transparantie van tarieven, inning en verdeling (art. 66), rechten van rechthebbenden en gebruikers (art. 66*quater*), regels i.v.m. kredieten en leningen door beheersvennootschappen (art. 66*quinquies*) en regels i.v.m. de bestemming van gelden voor culturele, sociale en educatieve doeleinden (art. 66*sexies*). Een vergunning kan ingetrokken worden indien niet (meer) aan deze voorwaarden voldaan is of indien de vennootschap zware of herhaalde inbreuken op de bepalingen van de Auteurswet, de uitvoeringsbesluiten of van de bepalingen van haar statuten of reglementen begaat of heeft begaan. Dit is een uitbreiding ten opzichte van de huidige tekst, die enerzijds minder voorwaarden stelt om een vergunning te verkrijgen en anderzijds enkel een intrekking voorziet in het geval niet voldaan wordt aan die voorwaarden of indien de vennootschap een zware of herhaalde inbreuk op de Auteurswet begaat of heeft begaan⁶⁵.

bewindvoerders aan te stellen die ondertussen de uitzichtloze situatie hebben kunnen herstellen. Het is dus ook mogelijk om een beheersvennootschap na de intrekking van haar vergunning toch weer op de sporen te helpen. Bij een tweede zaak (Voorz. Kh. Brussel 28 november 2007, *AM* 2008, 49) ging het over de vermeende afwerping van URADEX-leden door BELARTIS. Laatstgenoemde was een nieuwe beheersvennootschap die de rol van URADEX wou overnemen als zij haar vergunning definitief zou kwijtspelen en aldus opgedoekt zou worden (Ondertussen heeft URADEX een nieuwe vergunning gekregen en is het stil geworden rond BELARTIS, die nog steeds in een procedure zitten tot verkrijging van een vergunning). Volgens art. 67, lid 5 “geldt de intrekking van de vergunning als ontbinding van de toetredingsovereenkomst of de overeenkomst waarbij de leden aan de vennootschap machtiging hebben verleend”. Was het dan mogelijk voor leden om direct na de intrekking van de vergunning een overeenkomst te sluiten met een andere beheersvennootschap? Volgens de rechtbank kunnen leden in de twee jaar die verlopen tussen het besluit tot intrekken van de vergunning en het verval van erkenning op elk ogenblik onmiddellijk en eenzijdig hun mandaatovereenkomst beëindigen. Zij hoeven niet te wachten tot het definitieve verval van de erkenning (Zie in dezelfde zin: F. DE VISSCHER, B. MICHAUX, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, Brussel, Bruylant, 2000, 401-402).

⁶⁴ Belangrijk om op te merken is dat een vergunning nu ook gedeeltelijk kan ingetrokken worden.

⁶⁵ Naast het intrekken van de vergunning als sanctie werd er in het nieuwe wetsontwerp ook voorzien in een divers arsenaal aan sancties, die later besproken zullen worden in het deel over de bevoegdheden van de Controledienst, aangezien dit in de meeste gevallen de instantie is die de sancties kan nemen.

Naast een duidelijkere omschrijving van de voorwaarden is ook de hele procedure van aanvraag en verlies van de vergunning in het ontwerp opgenomen, net als de gevolgen van een intrekking en de maatregelen die de Minister op dat moment kan treffen (art. 19). Één van die mogelijke maatregelen vinden we terug in art. 20, dat toelaat om speciale commissarissen aan te stellen om de bestaande organen te vervangen. Deze commissarissen hebben als hoofdtak de verdeling van de verschuldigde rechten. Het lijkt voor de hand liggend dat de wetgever de mosterd voor deze regeling gehaald heeft bij het URADEX-dossier, waar de Minister een college van bewindvoerders belastte met deze opdracht. Gezien het succes van die operatie lijkt ervoor geopteerd om deze oplossing wettelijk te verankeren, zodat er geen omweg via de rechtbank meer nodig is.

Het lijkt interessant om even nader stil te staan bij de voorwaarden waaraan een beheersvennootschap moet voldoen om een vergunning te verkrijgen. Het is al snel duidelijk dat beheersvennootschappen voor hun werking aan meer en strengere eisen dienen te voldoen dan momenteel het geval is. De eerste reeks artikelen, art. 65*bis* tot 65*quinquies*, handelen over de werking, het beheer en de boekhouding van de beheersvennootschap. 65*bis* stelt algemene vereisten aan de hoedanigheid van Belgische en buitenlandse vennootschappen⁶⁶, terwijl 65*ter* vereist dat het beheer in het belang van de rechthebbenden wordt uitgeoefend op billijke en niet-discriminatoire wijze⁶⁷. Het artikel bepaalt in die zin dat er met gescheiden vermogens (eigen vermogen afgesplitst van het vermogen dat bestaat uit de geïnde rechten) gewerkt dient te worden⁶⁸, een structuur dient aangenomen te worden die het risico op belangenconflicten tot een minimum herleidt en dat beheersvennootschappen in het algemeen over een aangepaste beleidsstructuur, administratieve en boekhoudkundige organisatie en interne controle moeten beschikken⁶⁹. Art. 65*quater* handelt op haar beurt over de jaarrekening en de verplichte inhoud

⁶⁶ Zo wordt onder meer vereist dat een beheersvennootschap uit een andere Europese lidstaat een bijkantoor moet hebben in België om hier actief te mogen zijn. Zowel de Raad voor Intellectuele Eigendom en de Raad van State stelden zich vragen over de wenselijkheid van deze bepaling, maar de wetgever heeft ervoor gekozen ze toch in te schrijven in het ontwerp; zie Advies Raad voor Intellectuele Eigendom (p. 11) en de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten wat het statuut van en de controle op de vennootschappen voor het beheer van de rechten betreft, *Parl. St.* Kamer 2008-2009, nr. 2051, 25 e.v.

⁶⁷ Deze passage wil preciseren dat “de regels van tarifiering, inning en verdeling van de rechten niet discriminerend of onbillijk mogen zijn en dat ze niet op discriminerende wijze mogen worden toegepast, noch ten aanzien van de rechthebbenden, noch ten aanzien van de gebruikers”. Zie Memorie van Toelichting (p. 34) en de problematiek hierover in hoofdstuk 1 van deze verhandeling.

⁶⁸ De ratio hierachter is dat men eigenlijk met het geld van derden werkt, net zoals een notaris of advocaat ook een derdenrekening gebruikt om deze reden; Memorie van Toelichting, p. 35.

⁶⁹ Hiermee beoogt men een “minimumkader uit te werken van prudentiële normen die er toe strekken de risico’s verbonden aan het beheer van auteursrechten voor rekening van rechthebbenden te voorkomen of te beperken”; Memorie van Toelichting, 37.

van het jaarverslag (o.a de bedragen van geïnde rechten, directe en indirecte kosten, verdeelde rechten en werkingskosten aangerekend aan rechthebbenden), terwijl art. 65*quinquies* bepaalde personen verbiedt de functie van zaakvoerder, bestuurder of vertegenwoordiger van de beheersvennootschap uit te oefenen⁷⁰.

De tweede reeks artikelen, artikel 66 en volgende, handelen over de transparantie in het beheer. Art. 66 verplicht vennootschappen om regels in verband met de tarifiering, inning en verdeling vast te stellen en een bijgewerkte versie hiervan bekend te maken op hun website en ze binnen drie weken te bezorgen aan een rechthebbende die hierom verzoekt. Verder bepaalt het artikel dat beheersvennootschappen zich dienen in te spannen om geïnde rechten binnen 24 maanden na de inning te verdelen⁷¹. Indien dat niet mogelijk is, wordt dit samen met de reden daarvoor in het jaarverslag opgenomen. Dit lijkt een stap om de beheersvennootschappen te bewegen meer moeite te doen voor een snelle uitkering van de verschuldigde rechten en te komen tot een vermindering van de grote som niet-uitkeerbare rechten. Indien niet voldoende inspanningen geleverd worden om de verschuldigde rechten binnen de 24 maanden toe te wijzen aan een rechthebbende kan de Controledienst immers vragen gaan stellen. Art. 66*quater* handelt over de rechten van rechthebbenden en gebruikers. Enerzijds hebben rechthebbenden de mogelijkheid om bepaalde categorieën van rechten zelf te beheren⁷² of door een andere beheersvennootschap te laten beheren en kan een rechthebbende zijn lidmaatschap bij een beheersvennootschap desgewenst opzeggen. Anderzijds kan elke gebruiker die een wettig belang aantoonst het repertoire van een beheersvennootschap ter plaatse inkijken of bij een schriftelijk verzoek binnen de drie weken door de beheersvennootschap ingelicht worden hierover. Het feit dat men in tegenstelling tot de huidige tekst een ‘wettig belang’ vereist om het repertoire te kunnen inkijken

⁷⁰ Het kleine broertje van dit artikel (huidig artikel 65*sexies*) dat bepaalde artikelen van het Wetboek van Vennootschappen van toepassing verklaart op de bestuurders van de vennootschap, maakt echter geen deel uit van de voorwaarden tot het verkrijgen van een vergunning, in tegenstelling tot wat het geval was in een eerdere versie van dit wetsontwerp. Dit is ook logischer, aangezien hetgeen bepaald wordt in art. 65*sexies* strikt gezien niet meteen een voorwaarde uitmaakt voor de beheersvennootschappen.

⁷¹ In de uiteindelijke tekst die goedgekeurd werd door de Kamer wordt dit iets scherper verantwoord: “De beheersvennootschappen nemen maatregelen om de rechten die zij innen binnen de vierentwintig maanden na inning te verdelen.”

⁷² In het wetsvoorstel Tommelein-Van Campenhout van eind 2007 wou men verder gaan door het woord ‘categorieën’ weg te laten om zo toe te laten dat auteurs het beheer over bepaalde werken toevertrouwen aan een beheersvennootschap, terwijl ze andere werken zelf beheren of aan een andere beheersvennootschap toe vertrouwen. Momenteel (en dat verandert niet met het nieuwe wetsontwerp) is het immers enkel mogelijk om bepaalde categorieën van werken wel of niet te laten beheren door beheersvennootschappen, maar niet individuele werken. Zo worden alle werken binnen een bepaalde categorie beheerd door de betreffende beheersvennootschap. Op dit voorstel was felle kritiek te horen van de beheersvennootschappen die vinden dat deze idee het collectief beheer onmogelijk maakt en te hoge werkings- en administratiekosten met zich meebrengt, wat de prijs voor de gebruiker doet stijgen.

lijkt een verenging van het toepassingsgebied te impliceren (cf. *infra*). Anderzijds noteren we ook een verruiming ten opzichte van de huidige tekst, waar beheersvennootschappen enkel verplicht zijn ter plaatse inzage te verlenen in hun repertoire (terwijl dat hier ook via schriftelijk verzoek mogelijk zou worden⁷³). Art. 66^{quinquies} stipuleert enkele regels in verband met het toestaan van kredieten, leningen en voorschotten door beheersvennootschappen, terwijl art. 66^{sexies} het principe betonneert dat de beheersvennootschappen internationaal al overeengekomen waren: maximaal 10% van de geïnde rechten mag aangewend worden voor sociale, culturele en educatieve doeleinden. Dit moet gebeuren via gescheiden rekeningen en er moet jaarlijks een verslag opgemaakt worden over de aanwending van deze afgehouden sommen⁷⁴. Met deze strenge controlemiddelen wil men duidelijk vermijden dat er zich nog situaties voordoen zoals die met de KOHS van SABAM, waarrond momenteel een gerechtelijk onderzoek gaande is. Het gaat hier om een afwijking van het normale verdelingsproces, zodat strengere regels geoorloofd zijn.

2. Mededeling van de jaarrekening en andere informatie aan de Minister

2.1 HUIDIGE REGELING

Art. 75 bepaalt ten eerste dat een beheersvennootschap haar jaarrekeningen moet meedelen aan de Minister van Economie eenmaal ze door de algemene vergadering goedgekeurd werden. Ten tweede moet de Minister van elk voorstel tot wijziging van de statuten, tarieven of innings- en verdelingsregels op de hoogte gesteld worden en dit ten minste twee maanden voor ze aan de algemene vergadering voorgelegd worden. In de praktijk ondervindt de Controledienst naar eigen zeggen dikwijls moeilijkheden bij deze mededeling van informatie. Ook al is de mededeling ervan wettelijk verplicht, dan nog komen sommige beheersvennootschappen deze verplichting niet altijd na, zeker wat betreft de mededeling van tarieven. Er is overigens geen sprake van een goedkeuringsbevoegdheid in hoofde van de Minister. De beheersvennootschappen zijn enkel verplicht om de jaarrekening en andere informatie mee te delen aan de Minister, maar die kan er zich niet tegen verzetten of een andere directe sanctie nemen⁷⁵. De Minister kan de verkregen informatie gebruiken om in rechte op te treden tegen de beheersvennootschap (art. 76, lid 8 Auteurswet) of de vergunning in te trekken zoals eerder beschreven.

⁷³ Dit is iets wat in de praktijk reeds voorkomt. Zo kan men bijvoorbeeld bij SABAM een ‘administratief onderzoek’ of ‘programmaonderzoek’ aanvragen om te weten of zij het repertoire van een bepaalde auteur al dan niet vertegenwoordigt.

⁷⁴ In een eerdere versie van het wetsontwerp en in het advies van de Raad voor Intellectuele Eigendom werd bijkomend ook vereist dat de commissaris-revisor hierover een bijkomend verslag zou opstellen, iets wat in de ingediende versie van het ontwerp spijtig genoeg weggevallen is. Het was immers geen slecht idee om hierover een gedetailleerd verslag door de commissaris-revisor te laten opmaken aangezien dit de transparantie enkel maar ten goede kon komen en dit een punt is waarop zoveel mogelijk transparantie alle partijen ten goede komt.

⁷⁵ J. CORBET, *Auteursrecht*, Brussel, APR, 1997, 118.

Dit maakt artikel 75 eerder een halfslachtige vorm van controle, aangezien er geen echte stok achter de deur staat. Een procedure inleiden tegen een beheersvennootschap (art. 76) zal immers niet snel gebeuren, zoals blijkt uit de praktijk: de Minister is nog nooit in rechte opgetreden tegen een beheersvennootschap. Volgens de Controledienst valt dit eenvoudig te verklaren. Ten eerste blijft de wet op dit punt alweer behoorlijk vaag, aangezien zij bepaalt dat de Minister in rechte kan optreden om een ‘sanctie’ te vorderen. Maar wat juist die sanctie is, wordt nergens nader bepaald zodat er onduidelijkheid bestaat over wat met deze stap juist bereikt kan worden. Ten tweede wordt men zo ook overgeleverd aan de snelheid van de rechterlijke macht, wat eveneens nadelig kan uitdraaien. Bij een intrekking van de vergunning heeft de Minister daarentegen zelf de volledige controle over de procedure. Maar zoals gezegd, is deze sanctie enkel nuttig in situaties met ernstige inbreuken. Er is voor de Minister *de facto* dus geen mogelijkheid om kleinere zaken op tijd bij te sturen. Waarschijnlijk valt het gebrek aan slagkracht op dit punt te verklaren vanuit het traditionele verzet van beheersvennootschappen tegen *a priori* controle⁷⁶. Toch is het spijtig dat er niet gezocht is naar een vorm van daadwerkelijke voorafgaande controle die te rijmen valt met de werking van beheersvennootschappen.

2.2 TOEKOMSTIGE REGELING

Het ontwerp breidt de mededelingsplicht van de beheersvennootschappen uit en past de tekst meteen ook aan in het licht van de praktijk: er wordt consequent gesproken over mededelingen aan de Controledienst in plaats van aan de Minister⁷⁷.

Dat het wetsontwerp uitbreiding van de verplichte mededelingen voorziet is een goede zaak, aangezien zo korter op de bal gespeeld kan worden door de Controledienst. Zij kan eventuele problemen snel bijsturen, zonder dat ze zich noodzakelijk moet bedienen van de voorziene sancties. Onder het huidige regime dienen de beheersvennootschappen enkel hun jaarrekening en de voorstellen tot wijziging van statuten, tarieven of innings- en verdelingsregels mee te delen. In de toekomst zouden beheersvennootschappen moeten meedelen: het jaarverslag per boekjaar, met de verplichte vermeldingen zoals bepaald door art. 65*quater* §3 (art. 65*quater* §4), een jaarlijks geactualiseerde lijst met namen van rechthebbenden waarvan de rechten beheerd worden door de betreffende beheersvennootschap (art. 66*quater* §2), een jaarlijks verslag over de toekenning en het gebruik van rechten door een beheersvennootschap ten behoeve van sociale, culturele en educatieve doeleinden (art. 66*sexies*), voorstellen tot wijziging van de statuten, de tarifiering,

⁷⁶ P. SCHEPENS, “Rol en rechtspositie van de auteursvereniging”, in F. GOTZEN (ed.), *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, 397-399.

⁷⁷ Zie Titel 3 Toezicht voor een uitgebreide bespreking van deze Controledienst.

inning- en verdelingsregels voordat deze voorgelegd worden aan het bevoegde orgaan⁷⁸ (waarbij bovendien de mogelijkheid bestaat voor de Controledienst om bij deze voorstellen opmerkingen over te maken aan het bevoegde orgaan van de vennootschap, die dan dienen opgenomen te worden in het proces-verbaal van dat orgaan - art. 75), halfjaarlijks een kopie van de boekhoudkundige staat, zoals bezorgd dient te worden aan de commissaris-revisor (art. 75bis §1) en jaarlijks een bijgewerkte en gecoördineerde versie van de tarifierings-, innings- en verdelingsregels (art 75bis §2).

Een andere nieuwigheid is het inschrijven van een vorm van passieve mededeling in het wetsontwerp, zijnde de mogelijkheid die in art. 65ter geboden wordt aan de Controledienst om gegevens inzake beleidsstructuur, administratieve en boekhoudkundige organisatie en interne controle van een beheersvennootschap op te vragen. Bijkomend kan de Controledienst hierover aanbevelingen richten aan een beheersvennootschap en eventueel sancties nemen indien na drie maanden geen gevolg gegeven wordt aan deze aanbevelingen en daardoor ernstige of herhaalde inbreuken op de wet, uitvoeringsbesluiten, statuten of reglementen niet geremedieerd of stopgezet werden.

3. Toezicht

3.1 HUIDIGE REGELING

Er zijn drie verschillende wijzen van toezicht: de interne controle door de vennoten, de externe controle door een commissaris-revisor en de externe controle van overheidswege.

a. Vennoten

Ten eerste wordt 'toezicht' uitgeoefend door de eigen vennoten, op de vennootschap waarvan zij vennoot zijn. Zij kunnen volgens art. 70 Auteurswet verschillende documenten en informatie opvragen, waardoor zij zelf een zekere controle uitoefenen over hun vennootschap. Ook zijn er verschillende bepalingen opgenomen in de Auteurswet in verband met de toelating en vertegenwoordiging van rechthebbenden (artikelen 65, derde lid, en 66, eerste lid). Op de relatie tussen rechthebbende en de beheersvennootschap zal hier verder echter niet meer ingegaan worden.

⁷⁸ Zo voorziet men, in tegenstelling tot de huidige situatie, wel in een vorm van *a priori* controle. Al moet benadrukt worden dat het hier zoals actueel het geval is, nog steeds gaat om een controle op de wettelijkheid en niet omtrent de opportuniteit.

b. Commissaris-revisor

Ten tweede is er het toezicht dat door een commissaris, gekozen onder de leden van het instituut van bedrijfsrevisoren, uitgeoefend wordt op de beheersvennootschap (art. 68 Auteurswet). Als men bij wijze van voorbeeld het jaarverslag 2007 van SABAM erbij neemt, dan ziet men op pagina 49 en 50 respectievelijk het verslag van de commissaris-revisor over de jaarrekening en het bijzonder verslag over de auteursrechten die niet kunnen toegewezen worden (art. 69 Auteurswet). Los hiervan laat SABAM ook een interne audit doorvoeren door een externe firma om haar werking te evalueren⁷⁹.

c. Controledienst

De derde wijze van toezicht is die vanwege de overheid door middel van een vertegenwoordiger van de Minister van Economie. In de praktijk wordt slechts één vertegenwoordiger voor alle beheersvennootschappen aangewezen en wordt het toezicht georganiseerd door de Controledienst voor de beheersvennootschappen, een onderdeel van de FOD Economie. Gezien het groot aantal klachten en problemen die men op regelmatige basis van gebruikers en auteurs hoort zou men verwachten dat de Controledienst overstelpt wordt met klachten, maar dat is niet het geval. Sinds haar oprichting in 1999⁸⁰ heeft zij ongeveer 500 klachten behandeld⁸¹, een aantal dat toch relatief laag uitvalt. Dit valt grotendeels te verklaren door de onbekendheid van de dienst. Op de website van de FOD Economie zijn nauwelijks contactgegevens te vinden en de informatie die men vindt is sterk gedateerd. Individuen met klachten vinden dus ongetwijfeld te weinig de weg naar deze dienst⁸². De Controledienst, bij monde van P. Van Eycken, waarschuwt echter voor de negatieve kanten van meer publiciteit voor de dienst. Een deel van de klachten die

⁷⁹ Jaarverslag SABAM 2007, p 6.

⁸⁰ Er werd weliswaar in de Auteurswet van 1994 voorzien in overheidscontrole, het zou tot 1999 duren voor deze controle effectief op poten gezet werd, J. DEBRULLE, “Portée du contrôle des sociétés de gestion collective prévu par la loi relative au droit d’auteur et aux droits voisins”, *AM* 2000, 383.

⁸¹ Volgens de Controledienst zijn er twee onevenwichten te bespeuren in deze klachten. Ten eerste komt slechts een relatief klein aandeel van de klachten van de auteurs, omdat zij meestal tevreden zijn met de som die zij uitgekeerd krijgen en zich niet zoveel vragen stellen bij de juistheid van die sommen. De gebruikers vinden met hun problemen sneller de weg naar de Controledienst. Het tweede onevenwicht is dat het aantal klachten over SABAM een kleiner aandeel inneemt dan men zou vermoeden op basis van wat leeft bij gebruikers en auteurs. Slechts rond de 40 klachten handelen over SABAM, terwijl er 230 betrekking hebben op URADEX en SIMIM⁸¹. Dit valt te verklaren door de zeer strenge inningspolitiek van laatstgenoemde beheersvennootschappen. Bij de uitvoerende rechten worden de vergoedingen immers vastgelegd door middel van overeenkomsten die onderhandeld worden tussen de vennootschappen en gebruikersorganisaties, te vergelijken met CAO's in het arbeidsrecht. Er is eveneens voorzien in een boetesysteem bij niet betaling en beide vennootschappen passen deze boeteregeling rigoreus toe en gebruiken hiervoor bovendien externe partners (hierover lopen zeer veel klachten binnen, zoals geïllustreerd wordt door de genoemde cijfers). Bovendien vermelden de aangifteformulieren inzake billijke vergoeding het telefoonnummer en e-mailadres van de Controledienst, waardoor individuen sneller geneigd zijn om contact op te nemen bij eventuele problemen.

⁸² Er wordt op het moment van schrijven echter gewerkt aan een nieuwe website, waar duidelijke en actuele informatie over deze dienst te vinden zal zijn.

de dienst nu reeds krijgt is ongefundeerd, komende van gebruikers die vinden dat ze niet hoeven te betalen voor auteursrechten. De verwachting van de Controledienst is dat dit soort klachten zal stijgen, waardoor de dienst verwordt tot klachtenbak terwijl de hoofdtak bemiddeling zou moeten zijn. De Controledienst heeft hier zeker een valabel punt, maar ik kan me niet van de indruk ontdoen dat het haar toch ontbreekt aan noodzakelijke bekendheid. Iets meer bekendheid bij het grote publiek is mijns inziens toch broodnodig om voeling te houden met de alledaagse problemen waarmee gebruikers en auteurs geconfronteerd worden. Dat wordt ook geïllustreerd door de discrepantie in klachten⁸³ ten opzichte van de realiteit: men hoort regelmatig problemen opduiken in verband met SABAM, maar toch is dat slechts een kleine minderheid van de klachten die binnenkomen bij de Controledienst. Het aandeel van klachten over URADEX en SIMIM ligt veel hoger, wat deels te verklaren valt door het feit dat de contactgegevens van de Controledienst vermeld staan op de aangifteformulieren van deze beheersvennootschappen. Het zou dus misschien geen slecht idee zijn om deze vermelding verplicht te stellen voor alle beheersvennootschappen. Of de contactgegevens kunnen op de websites van de beheersvennootschappen vermeld worden, zoals nu reeds het geval is bij sommigen (bijvoorbeeld REPROBEL). Dit in combinatie met een eigen ombudsman zoals bij SABAM kan zorgen voor een efficiëntere klachtenbehandeling, zowel voor auteurs als gebruikers. Het gevolg is gegarandeerd een stijging van de klachten en dus ook de ongefundeerde, maar die kunnen er waarschijnlijk vrij snel uitgefilterd worden.

- Taken van de Controledienst

Volgens art. 76 bestaat de taak van de vertegenwoordiger van de Minister uit het toezicht houden op de toepassing van de wet, de statuten, de tarieven en de innings- en verdelingsregels die gehanteerd worden door de beheersvennootschappen. In de uitvoering van deze taken moeten de vennootschappen hem alle stukken en inlichtingen verschaffen die daarbij dienstig kunnen zijn. Hij kan eveneens de boeken en boekingsstukken van de beheersvennootschap inkijken. De vertegenwoordiger woont echter geen vergaderingen van de raad van beheer bij en kan zich ook niet verzetten tegen beslissingen van dat orgaan. De enige bevoegdheid die hem toegekend werd, is verslag uitbrengen van zijn onderzoek bij de Minister. De vertegenwoordiger is dan ook geen regeringscommissaris, die wel zetelt in de beheersorganen en beslissingen kan schorsen als ze in strijd zijn met het algemeen belang⁸⁴.

In de praktijk houdt de Controledienst concreet toezicht op verschillende zaken:

⁸³ Zie voetnoot 81.

⁸⁴ A. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, Brussel, Larcier, 2008, 428.

- De statuten van de beheersvennootschappen (die zonder problemen meegedeeld worden).
- De gehanteerde tarieven en licentievoorwaarden (welke dikwijls niet meegedeeld worden).
- De boekhouding en de werkingskosten (aparte bevoegdheid voorzien in art. 77 Auteurswet).
- De sociale en culturele fondsen die sommige vennootschappen opzetten, zoals bijvoorbeeld KOHS en BAP door SABAM.
- De innings- en verdelingsregels die gehanteerd worden. De concrete verdeling wordt in de praktijk echter niet gecontroleerd.

Daarnaast is deze dienst verantwoordelijk voor de erkenning van de lokale agenten die beheersvennootschappen aanstellen, welke na erkenning “het bewijs van opvoering, uitvoeringen, reproductie of enige andere exploitatie, alsook het bewijs van een onjuiste verklaring over de opgevoerde, uitgevoerde of gereproduceerde werken of ontvangsten” kunnen leveren⁸⁵. Ook is deze dienst belast met de intrekkingen van vergunningen, waarin voorzien wordt in art. 67, lid 3 Auteurswet. De verlening van de vergunningen gebeurt echter door de Dienst voor Intellectuele Eigendom, een ander onderdeel van de FOD Economie. Dit om een goede werking van het vergunningssysteem te bewerkstelligen, anders zou de controle-instantie zowel vergunningen intrekken als toekennen. Bij het voorgaande moet wel de belangrijke kanttekening gemaakt worden dat de Controledienst in de verschillende facetten van haar bevoegdheden enkel de wettelijkheid toetst en zich niet aan opportuniteitsoordelen waagt. Als het standpunt van een beheersvennootschap in een bepaalde zaak verschilt met die van de Controledienst, maar niet onwettelijk is, komt zij verder niet tussen⁸⁶.

- Werking van de Controledienst

De Controledienst kan op twee manieren ageren (art. 76, lid 3): op eigen initiatief (of op vraag van de Minister)⁸⁷ of ‘op verzoek van iedere belanghebbende’, zijnde ten gevolge van klachten geformuleerd door gebruikers of rechthebbenden. Eenmaal een klacht binnenkomt zal de dienst zich wenden tot de betrokken beheersvennootschap om haar de kans te geven om een standpunt te formuleren in de betreffende kwestie. Aan de hand van beide versies van het verhaal zal zij

⁸⁵ Art. 74 Auteurswet *juncto* art 572 Ger.W.

⁸⁶ Ook is het belangrijk om erop te wijzen dat de Controledienst zich niet enkel bezighoudt met beheersvennootschappen die vergund zijn, maar ook de vennootschappen zonder vergunning die zich feitelijk gedragen als een beheersvennootschap.

⁸⁷ Handelen vanuit eigen initiatief is volgens de Controledienst meestal het geval bij kleinere vennootschappen, waarbij gebruikers of leden dikwijls niet door hebben dat er zich problemen stellen.

enkel nagaan of de beheersvennootschap een onwettelijk standpunt inneemt. Op basis van haar bevindingen levert zij dan een advies af aan beide partijen. Indien de vennootschap onwettelijk handelt zal de dienst haar het advies geven om een einde te maken aan deze onwettelijkheid. Zij zal echter niet optreden als de vennootschap een ander, maar wettelijk standpunt inneemt. Op het einde van elk jaar stelt de Controledienst een rapport op over haar activiteiten en hierin wordt haar werking tijdens dat jaar uitgelicht en de problemen met beheersvennootschappen aangekaart. Dit verslag wordt echter niet publiek gemaakt, in tegenstelling tot in onze buurlanden (cf. hoofdstuk 3), omwille van tegenkanting van sommige beheersvennootschappen toen het eerste jaarverslag gepubliceerd werd. Sindsdien is het net zoals andere bestuursdocumenten onderwerp van passieve openbaarheid.

Het feit dat de Controledienst kan optreden op verzoek van iedere belanghebbende stuit op tegenkanting van bepaalde auteurs⁸⁸. Zij zijn van mening dat deze bepaling de Controledienst een te ruime bevoegdheid geeft. Ik ben het hier echter niet mee eens. Het gevaar bestaat natuurlijk dat de Controledienst misbruikt wordt om in individuele geschillen een oplossing te forceren maar omdat deze dienst enkel de wettelijkheid van het handelen van beheersvennootschappen nagaat en geen opportunitetsoordeel uitspreekt, is deze controle objectief. Dit breed toepassingsgebied van de controle is net zeer interessant. Het zijn immers dikwijls de gebruikers en auteurs die klachten hebben over de werking van beheersvennootschappen en het is essentieel dat zij hiervoor een aanspreekpunt hebben. Als individuele belanghebbenden geen problemen

⁸⁸ J. CORBET, *Auteursrecht*, Brussel, APR, 1997, 119; C. LIBERT, "Art. 76" in F. BRISON, H. VANHEES, (ed.), *Huldeboek J. Corbet: De Belgische Auteurswet. Artikelsgewijze commentaar*, Brussel, Larcier, 2006, 346-348.

Zo is LIBERT van mening dat de Controledienst door deze adviesverlening de scheiding der machten en de rechten van verdediging schendt, omdat een klager met het advies dat hij krijgt van de dienst de vennootschap kan dagvaarden. De Controledienst spreekt dit tegen, want het advies dat een orgaan van de uitvoerende macht verleent doet niets af aan de beslissingsbevoegdheid van de hoven en rechtbanken.

Tevens leidt volgens de Controledienst slechts een klein deel van de adviezen tot een gerechtelijke procedure aangezien vennootschappen dikwijls hun fout inzien na de bemiddeling van de Controledienst. Maar zelfs in de gevallen dat het tot een rechtszaak komt, is het advies op geen enkele wijze bindend en enkel een soort 'expertverslag' voor de rechter die autonoom beslist of een beheersvennootschap in de fout gegaan is of niet. De rechtspleging biedt ook genoeg mogelijkheden voor beheersvennootschappen om hun recht van verdediging ten volle uit te oefenen.

Volgens de Controledienst zijn er vanuit de rechterlijke macht ook nooit klachten geweest over hun adviesverlenende functie. Er is ook geen rechtspraak die stelt dat de uitvoerende macht geen advies kan geven over de onwettelijkheid waaraan een beheersvennootschap zich eventueel schuldig maakt, zelfs indien de zaak aanhangig is bij een rechtbank. Maar in de praktijk gebeurt het volgens de Controledienst ook niet dat zij advies verlenen als ze weten dat een zaak voor de rechter komt of zal komen. En indien de zaak beslecht wordt voor een rechter zal men als controleorgaan het vonnis of arrest ook niet tegenspreken en een andere beslissing nemen. Wat wel mogelijk is, is dat de Controledienst verder kijkt dan de verhoudingen tussen de partijen in een bepaalde zaak om op een abstract niveau bepaalde problemen of inefficiënties aan te kaarten bij beheersvennootschappen. Of dat zij een bepaald vonnis of arrest gebruiken om vennootschappen te wijzen op die rechtspraak.

meer kunnen aankaarten bij een onafhankelijke instantie, verliest dat orgaan grotendeels haar noodzakelijke voeling met de realiteit.

- Afdwingbaarheid van het toezicht

Een grote handicap in de controle is dat de Controledienst niet over aangepaste sancties beschikt. We zagen eerder al dat een vergunning zelden ingetrokken wordt en dat de Minister zelfs nooit in rechte is opgetreden tegen een beheersvennootschap. Ook de verplichte medewerking vanuit de beheersvennootschappen is tamelijk beperkt: ze moeten de Controledienst alle stukken en inlichtingen verschaffen die dienstig kunnen zijn bij de uitoefening van haar taak. Daarom is er absoluut nood aan een meer gediversifieerder arsenaal van proportionele sancties zodat korter op de bal gespeeld kan worden, want het optreden van de Controledienst als bemiddelaar kan in veel gevallen een oplossing bieden indien er ook een effectieve stok achter de deur is. In de huidige situatie weten beheersvennootschappen dat de Controledienst hen weinig voor de voeten kan leggen. De dienst kan opmerkingen formuleren en een vennootschap aanraden om bepaalde gedragingen niet te vertonen, maar uiteindelijk hangt alles af van de *goodwill* van een vennootschap of zij met dit advies rekening houdt of niet. Dit probleem werd in het nieuwe wetsontwerp ter harte genomen door te voorzien in een hele reeks sanctiemogelijkheden, zoals hierna geïllustreerd.

3.2 TOEKOMSTIGE REGELING

Het wetsontwerp handhaaft de driedelige controlestructuur bestaande uit vennoten, de commissaris-revisor en de overheid. Hierbij worden vooral de laatste twee vormen van toezicht verder uitgewerkt en versterkt.

a. Vennoten

Het wetsontwerp laat de bestaande regeling van art. 70, die de controle van de vennoten op de vennootschap behandelt, onverlet⁸⁹.

b. Commissaris-revisor

Terwijl er momenteel slechts één kort artikel aan de commissaris-revisor gewijd wordt (art. 68), zou dat in de toekomst wel eens kunnen veranderen: er worden hieraan in het wetsontwerp maar liefst vier artikels besteed (art. 68 tot en met art. 68*quater*). Deze handelen naast de aanstelling en

⁸⁹ Inzake de vertegenwoordiging van de rechthebbenden kan opgemerkt worden dat de wetgever het niet meer nodig vond om de zinsnede “De statuten van de vennootschappen mogen in geen geval het recht beperken van de personen die zij vertegenwoordigen om vertegenwoordigd te zijn in de organen van de vennootschap” uit art. 66 te behouden, daar zij deze vervangt door het laatste lid van art. 65*bis*, dat min of meer hetzelfde voorschrijft (zij het op een positieve manier).

het ontslag van de commissaris vooral over zijn opdracht die uitgebreid omschreven wordt. Ook op dit vlak werd er duidelijk voor gekozen om het toezicht te versterken. Daarnaast dient de commissaris over verschillende van zijn bevoegdheden verslag uit te brengen bij de Controledienst, opdat deze twee instanties nauwer kunnen samenwerken. Zo wordt er opnieuw gekozen voor regelgeving die toelaat kort op de bal te spelen.

c. Controledienst

- Taken & Werking van de Controledienst

De lijn der transparantie waardoor het wetsontwerp tot hiertoe gekenmerkt werd, wordt verder doorgetrokken naar de Controledienst, wiens taken en werking eveneens uitgebreid beschreven worden in dit wetsontwerp. Ook hier wordt de vermelding van ‘vertegenwoordiger van de Minister’ geschrapt zodat nu de Controledienst zelf vermeld wordt als het orgaan dat toezicht houdt op de toepassing van de Auteurswet en toepassingsbesluiten (in de huidige tekst wordt overigens enkel de Auteurswet zelf vermeld), de statuten en de regels betreffende tarifiering, inning en verdeling (art. 76). In de uitvoering van deze taak zou de Controledienst zich kunnen laten bijstaan door onafhankelijke deskundigen. Wat dan weer in het ontwerp geschrapt wordt, is de zinsnede ‘hij treedt op uit eigen beweging of op verzoek van de Minister of van enige belanghebbende’, een belangrijke passage in het huidige artikel 76. Deze precisering wordt nu opgenomen in de Memorie van Toelichting⁹⁰. Vervolgens wordt ook ruime aandacht besteed aan het aspect vertrouwelijkheid. Ambtenaren van de Controledienst zijn gehouden tot een vertrouwelijkheidsplicht ten aanzien van de vertrouwelijke informatie waarvan zij kennis krijgen en de Controledienst zelf kan enkel onder bepaalde voorwaarden en aan een beperkt aantal instanties deze informatie meedelen. Ten slotte behandelt art. 76 een ander belangrijk element: het activiteitenverslag van de Controledienst. Onder de huidige regeling wordt zo’n verslag ook opgesteld, maar niet (actief) openbaar gemaakt. In het ontwerp werd ingeschreven dat het wel bekendgemaakt zal worden en wat juist de inhoud moet zijn: “het verslag moet per categorie van werken en exploitatiewijzen en desgevallend per beheersvennootschap een onderscheid maken tussen de vragen om inlichtingen, de klachten van debiteuren en van rechthebbenden, en de ambtshalve tussenkomsten van de Controledienst alsmede hun resultaten”⁹¹. Er werd tijdens de

⁹⁰ Memorie van Toelichting, 61-62. Verder wordt daar ook bepaald dat de huidige procedure behouden blijft: “de Controledienst deelt de belanghebbenden persoon het resultaat mee van zijn controleopdracht, zonder afbreuk te doen aan zijn vertrouwelijkheidsplicht ten aanzien van de vertrouwelijke informatie, die hij van de beheersvennootschap verkreeg”.

⁹¹ Sommige leden van de Raad voor Intellectuele Eigendom wilden hierin verder gaan en stelden voor om, naar analogie met Frankrijk, ook per beheersvennootschap te vermelden het bedrag aan geïnde rechten, het bedrag van verdeelde rechten en de beheerskosten. De meerderheid vond dit echter geen goed idee, zodat dit niet in het ontwerp beland is (Advies p. 104-107).

bespreking van het ontwerp in de Kamer een belangrijk amendement aangenomen, namelijk de weglating van de woorden “desgevallend per beheersvennootschap” en de toevoeging van de zin “De gegronde klachten worden bekendgemaakt per beheersvennootschap”. Het woord ‘desgevallend’ maakte het volgens de indiener niet verplicht om te rapporteren per beheersvennootschap, wat volgens hem nefaste gevolgen kon hebben. Deze wijziging zou moeten zorgen voor een nog grotere transparantie⁹².

Verder behandelt het ontwerp in art 76*bis* een heikel punt, namelijk de financiering van de Controledienst. Momenteel rust de financiering volledig op de schouders van de beheersvennootschappen zelf⁹³. Zij betalen een bijdrage die bestaat uit een percentage van de in het binnen- en buitenland geïnde auteursrechten en naburige rechten voor rechthebbenden uit België⁹⁴. Tegen deze wijze van financiering bestaat veel tegenkanting, iets wat opnieuw duidelijk werd bij de bespreking van het nieuwe wetsontwerp. Naast het feit dat er velen gekant zijn tegen het principe ‘de gecontroleerde betaalt de controleur’⁹⁵ is volgens de Controledienst het grootste bezwaar bij de beheersvennootschappen dat het percentage op de geïnde auteurs- en naburige rechten dat zij dienen te storten, in de algemene schatkist terecht komt. Daarom wordt in het ontwerp voorzien in de oprichting van een organiek fonds, waarin de bijdragen gestort zouden worden, zodat het budget voor de Controledienst duidelijker aan te wijzen is.

⁹² Amendementen bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten wat het statuut van en de controle op de vennootschappen voor het beheer van de rechten betreft, *Parl. St.* Kamer 2008-2009, nr. 2051/002.

⁹³ Wet van 20 mei 1997 op de financiering van het toezicht op de vennootschappen voor het beheer van auteursrechten en van naburige rechten bepaald in de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten, *B.S.* 23 januari 1999, 06235.

⁹⁴ Bij K.B. van 9 mei 2001 werd dit percentage vastgelegd op 0,2%, terwijl dit eerder 0,31% bedroeg; K.B. van 9 mei 2001 tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 januari 1999 tot vaststelling van het percentage van de berekeningsgrondslag zoals bepaald in artikel 2, tweede lid, van de wet van 20 mei 1997 op de financiering van het toezicht op de vennootschappen voor het beheer van auteursrechten en van naburige rechten bepaald in de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten, *B.S.* 19 mei 2001, 16779.

⁹⁵ Dat de gecontroleerde de controleur financiert is niet ongebruikelijk. Het wordt onder andere toegepast bij de Commissie voor Bank-, Financie- en Assurantiewezenen, die gefinancierd wordt door de door haar gecontroleerde ondernemingen (zie art. 56 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten en het uitvoeringsbesluit van 22 mei 2005). De meerderheid in de Raad voor Intellectuele Eigendom was van mening dat dit systeem (dat sinds 1999 in voege is) afgeschaft moest worden en dat de belastingbetaler de diensten van openbaar belang moet financieren. Het bleef echter behouden, maar het wordt verbeterd in de mate dat er wordt voorzien dat de bijdragen van de beheersvennootschappen gestort worden in een organiek fonds in plaats van in de algemene schatkist zodat ze beter aanwijsbaar zijn en er meer transparantie bestaat over de aanwending van de middelen. (zie Advies p. 110-112).

- Afdwingbaarheid van het toezicht

Zoals eerder al aangetoond, is de grootste handicap van de huidige Auteurswet dat zij bitter weinig middelen geeft aan de Minister en Controledienst om hun toezicht ook effectief af te dwingen. Dat is de wetgever ook niet ontgaan, getuige de niet minder dan zes artikelen in het ontwerp die handelen over bevoegdheden en sanctiemogelijkheden.

Ten eerste is er een uitbreiding van de bevoegdheden van de Controledienst en de verplichte medewerking vanuit de vennootschappen. Art. 77*bis* kent haar drie (deels) nieuwe bevoegdheden toe: stukken laten voorleggen en er afschrift van nemen, beslag leggen op documenten onder welbepaalde voorwaarden en zich toegang verschaffen tot de gebouwen waar een beheersvennootschap haar activiteit uitoefent, eveneens onder welbepaalde voorwaarden⁹⁶. Dit is een duidelijke uitbreiding ten opzichte van de huidige regeling in art. 76, waar enkel een inzagerecht is voorzien van boeken en boekingsstukken. Een actieve medewerking is momenteel enkel voorzien voor alle stukken en inlichtingen die dienstig zijn voor de uitoefening van de controletaak.

Ten tweede laat het ontwerp de Controledienst beschikken over een arsenaal aan sancties (naast de gehele of gedeeltelijke intrekking van de vergunning), die aangepast zijn aan de ernst van de inbreuk. In de eerste plaats heeft men gepoogd om de controle zo efficiënt mogelijk te maken door niet enkel te voorzien in meer sancties, maar ook een tussenstap in te bouwen door middel van een waarschuwingsprocedure⁹⁷. Bij een schending van de wet of uitvoeringsbesluiten, de statuten, de tarifiering-, innings- en verdelingsregels of bij het uitoefenen van een beheersactiviteit zonder vergunning kan een waarschuwing gericht worden aan de ‘overtreder’ (na hem te hebben gehoord) om hem aan te manen de tekortkoming te verhelpen. Art. 77 bepaalt verder hoe deze waarschuwing ter kennis gebracht moet worden en welke vermeldingen inbegrepen dienen te worden. Indien na deze waarschuwing de tekortkoming binnen de vooropgestelde termijn niet verholpen werd, kunnen zowel administratieve als gerechtelijke sancties getroffen worden die verschillen naargelang de overtreding. Gaat het om het uitoefenen van een beheersactiviteit zonder vergunning, dan kan gebruik gemaakt worden van de sancties uit art. 77*quater*: de bekendmaking van de overtreding en het schorsen of verbieden van de beheersactiviteit⁹⁸. Indien

⁹⁶ Dit artikel is gebaseerd op art. 113 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument (hierna: WHPC). Het is bedoeld als hulp bij het opsporen en vaststellen van de in art. 77 bedoelde inbreuken.

⁹⁷ Deze waarschuwingsprocedure is geïnspireerd op de bepalingen van artikel 101 WHPC.

⁹⁸ Voor deze sancties is overigens een tegensprekelijke procedure voorzien, waarbij de overheid (Minister of aangestelde ambtenaar) via een aangetekend schrijven aan de beheersvennootschap of de persoon die een beheersactiviteit uitoefent zonder vergunning haar grieven meedeelt. Laatstgenoemden beschikken

het daarentegen gaat om het schenden van de wet, de statuten, de tarifierings-, innings- en verdelingsregels zijn meer sancties voorhanden: de bekendmaking uit art. 77*quater*, een stakingsvordering via de rechtbank en het vervangen van de bestuurs- en beheersorganen van een vennootschap (met de bijkomende voorwaarde dat de belangen van de rechthebbenden ernstig benadeeld dreigen te worden), eveneens via de rechter (art. 77*quinquies*). Ten slotte voorziet art. 78*bis* ook geldboetes voor ernstige inbreuken zoals het hinderen van leden van de Controledienst bij het uitoefenen van hun opdracht, het uitoefenen van een de opdracht van commissaris-revisor zonder dat aan de voorwaarden voldaan is, de laattijdige of onvolledige betaling van een bijdrage voor het organiek fonds en in het algemeen overtredingen van verschillende artikelen uit hoofdstuk VII van de wet⁹⁹. Art. 77*ter*¹⁰⁰ voorziet in de mogelijkheid voor een hiertoe aangestelde ambtenaar om aan de overtreder een voorstel tot betaling van een geldsom te doen, zodat de strafvordering voor die overtreding vervalt en er in feite een minnelijke schikking getroffen wordt¹⁰¹.

B. Bijkomende vernieuwingen

Naast de kernpunten in het vorige onderdeel zijn er ook enkele nieuwigheden te bespeuren in het wetsontwerp. De belangrijkste van die bijkomende punten is ongetwijfeld het feit dat een overlegcomité zal opgericht worden binnen de FOD Economie om overleg te plegen over de uitvoeringsmaatregelen (art. 78*ter*)¹⁰². Immers, vele artikelen in dit wetsontwerp bepalen dat de Koning nog uitvoeringsmaatregelen moet vaststellen. De snelheid van de Belgische wetgever indachtig is dat niet bevorderlijk voor de rechtszekerheid. Maar door het oprichten van een overlegcomité, bestaande uit vertegenwoordigers van de beheersvennootschappen, de organisaties die de debiteuren van de rechten vertegenwoordigen, de consumentenorganisaties,

dan over een termijn van twee maanden om het dossier hierover in te kijken, om te worden gehoord en hun middelen te doen gelden.

⁹⁹ Het aantal overtredingen dat gesanctioneerd wordt is sterk verminderd ten opzichte van een eerdere versie van het wetsontwerp (zie ook Advies p. 130-134). Nu gaat het om schendingen van art. 65*bis* §1, 65*ter* §3, 65*quater* §1 en §2, 65*quinquies*, 66*quinquies* §1, 66*sexies* en 67 §1. Voorheen zouden overtredingen van de artikelen 65*bis* tot 65*quater*, 66, 66*bis* tot 66*septies*, 67 §1 en §5, 68, 68*ter*, 69, 70, 75, 75*bis* en 76*ter* (en de uitvoeringsmaatregelen van art. 65*bis*, 65*ter*, 66*ter*, 66*quater*, 66*septies*, 67 §2 en §3, 75*bis* en 76*ter* §1) gesanctioneerd worden met een geldboete.

¹⁰⁰ Hiervoor werd nogmaals inspiratie gehaald bij de WHPC, meerbepaald bij art. 116.

¹⁰¹ In de Memorie van Toelichting (pagina's 60 en 61) is een schema opgenomen dat deze procedures en sancties verduidelijkt.

¹⁰² Dit was oorspronkelijk een idee van de beheersvennootschappen, voorgesteld tijdens een vergadering van de Raad voor Intellectuele Eigendom (zie Advies p. 10-11). Dit idee bleef behouden, maar dan wel met een andere en striktere invulling van de taken. De meerderheid in de Raad was niet gewonnen voor dit idee, aangezien zij vonden dat er naast de Raad zelf geen nood is om een extra overlegorgaan op te richten. Het was inderdaad misschien wel handiger geweest om deze taken toe te wijzen aan de Raad, zodat men niet moet wachten op de oprichting van een bijkomend orgaan zoals nu voorzien is.

het Instituut der bedrijfsrevisoren en de Commissie voor Boekhoudkundige normen, kan men verwachten dat er op een snellere wijze uitvoeringsbesluiten zullen opduiken¹⁰³. Enkele van de toekomstige opdrachten van het overlegcomité zijn reeds bepaald in de artikelen 66*bis* en 66*ter*: de Koning bepaalt na overleg in het overlegcomité welke minimumvermeldingen moeten aangebracht worden op de documenten betreffende de inning van rechten die ter kennis gebracht worden van de rechthebbenden (art. 66*ter*), het publiek en op de facturen¹⁰⁴ (art. 66*bis*).

Verder zijn er twee nieuwe bepalingen, namelijk art. 69*bis* en 76*ter*, waarbij het eerste artikel het heeft over de tienjarige verjaringstermijn van vorderingen tot betaling van de rechten geïnd door beheersvennootschappen¹⁰⁵ en het tweede artikel handelt over de verplichting voor beheersvennootschappen om alle gegevens betreffende tarifiering, inning en verdeling van de rechten gedurende tien jaar vanaf de inning, te bewaren op de maatschappelijke zetel.

C. Evaluatie

Dit wetsontwerp wordt in het algemeen gekenmerkt door twee grote verwezenlijkingen. Ten eerste de manier waarop men vernieuwingen poogt door te voeren: geen overhaaste en arbitraire wijziging van de wet, maar een reeks weloverwogen stappen. Gezien de traditionele tegenkanting vanuit de hoek van de beheersvennootschappen tegen meer regulering en het mislukken van eerdere wettelijke initiatieven lijkt mij dat ditmaal bewust gekozen is voor een dialoog tussen de verschillende instanties. De beheersvennootschappen hebben ruime inspraak gekregen in het wetgevend proces zodat er een consensus is kunnen groeien tussen de verschillende spelers. Mijns inziens is dit een betere manier van werken die meer kans op succes heeft dan het *rücksichtslos* doorvoeren van wijzigingen, wat ook reeds bewezen werd door de snelheid waarmee de tekst goedgekeurd werd in de Kamer. Het is bovendien een zeer degelijke en nauwelijks afgezwakte tekst geworden met een duidelijk signaal: men wil strengere regulering. Ik ben van mening dat deze vraag zeker gerechtvaardigd is, gezien de problemen die eerder aangekaart werden. Enerzijds gaan er grote sommen geld rond in de sector die hun weg moeten vinden naar de rechthebbenden en anderzijds oefenen beheersvennootschappen een taak van algemeen

¹⁰³ Met als voorbehoud dat de samenstelling (die verschilt naargelang de aard van de te nemen uitvoeringsmaatregelen), de benoemingsvoorwaarden van de leden alsook de organisatie en werking van het comité nog door de Koning moeten bepaald worden.

¹⁰⁴ Dit artikel komt er op vraag van gebruikersfederaties die willen dat gebruikers ingelicht worden over de inning en tarifiering van de rechten alsook over de mogelijkheden om in beroep te gaan tegen de voorgestelde inningen; Memorie van Toelichting, 46.

¹⁰⁵ Het gaat hier om een termijn die verband houdt met de verjaring van de rechtsvorderingen van rechthebbenden ten aanzien van de beheersvennootschap en dus niet van de beheersvennootschappen ten aanzien van de gebruikers.

belang uit. Deze twee elementen rechtvaardigen een strenge controle die op termijn alle partijen ten goede komt.

De tweede grote verwezenlijking van de voorliggende tekst is ongetwijfeld de volledigheid van de regeling. Enkele punten worden verder uitgewerkt, andere verduidelijkt en er zijn heel wat nieuwigheden te bespeuren die enkel als een verbetering van de bestaande regeling kunnen beschouwd worden. Er is ten eerste gezorgd voor meer transparantie bij de beheersvennootschappen (wat positief is voor gebruikers en leden) en bij de Controledienst (wat ook de beheersvennootschappen ten goede komt). Ten tweede worden de verschillende controlemechanismen versterkt, met name de commissaris-revisor en de Controledienst. Bij beide instanties worden de taken en procedures waarvan zij gebruik dienen te maken duidelijker omschreven. Dit is zeker het geval bij de Controledienst wiens taken en bevoegdheden uitgebreid aan bod komen in het wetsontwerp, in tegenstelling tot de huidige situatie waar deze slechts beperkt omschreven worden. Ook krijgt zij de nodige slagkracht die het haar vandaag ontbreekt. Dat is op heden misschien wel het grootste euvel van de wettelijke regeling en dit is duidelijk ter harte genomen door de wetgever. De procedure voor het verkrijgen en verliezen van een vergunning is duidelijk beschreven, alsook de gevolgen bij een intrekking van de vergunning. Op vlak van de mededelingsplicht van de beheersvennootschappen is ervoor gekozen om deze mededelingsplicht uit te breiden en de Controledienst ook toe te laten om opmerkingen te formuleren bij de voorstellen tot wijziging van de statuten, de tarifiering-, inning- en verdelingregels waardoor een zekere *a priori* controle ingevoerd wordt. Daarnaast is de onduidelijkheid bij de huidige sanctie van art. 75 (“de Minister heeft het recht om in rechte op te treden om bij elke overtreding van de wet of de statuten een sanctie te vorderen”) verholpen door duidelijk in te schrijven welke sancties aan de rechter gevraagd kunnen worden. Ten slotte is er eindelijk een stok achter de deur door de bijkomende bevoegdheid om waarschuwingen te richten aan beheersvennootschappen indien zij zich niet conform de wet gedragen en daaropvolgend eventueel administratieve sancties op te leggen. Kortom, men kan zeggen dat het ontwerp de vooropgestelde doelstellingen in grote mate verwezenlijkt.

In grote mate, want ondanks de lovende woorden voor dit wetsontwerp in zijn geheel dien ik toch ook kritisch te zijn over bepaalde punten. Ten eerste is de bevoegdheid uit art. 77 weggefallen, die de vertegenwoordiger van de Minister toelaat om de beperking van de werkingskosten op de agenda van de algemene vergadering van een beheersvennootschap te plaatsen. Er dient weliswaar informatie gegeven te worden aan de Controledienst over de directe

en indirecte kosten, maar het lijkt niet meer mogelijk om de bevoegdheid van art. 77 uit te oefenen. Ten tweede een meer fundamentele wijziging: de zinsnede in art. 76 dat de Controledienst kan optreden op verzoek van iedere belanghebbende is geschrapt. Zoals gezegd wordt dit voortaan vermeld in de Memorie van Toelichting. De reden hiervoor ligt volgens de Dienst Intellectuele Eigendom in de vrees dat de Controledienst misbruikt zou worden in een persoonlijk conflict tussen een auteur en een beheersvennootschap. Het kunnen optreden op vraag van iedere belanghebbende is echter dermate belangrijk voor de beheersvennootschap dat men dit volgens mij zou moeten behouden in de wet. Het risico dat er misbruik gemaakt wordt van de Controledienst is mijns inziens slechts in beperkte mate aanwezig, aangezien zij enkel de wettelijkheid nagaat van beslissingen van beheersvennootschappen en zich niet uitlaat over de eventuele opportuniteit daarvan. Het was mijns inziens beter om dit in de wet te laten staan, om reden van duidelijkheid: alles wat betreft de Controledienst wordt in dit ontwerp uitgebreid beschreven, behalve dit aspect dat men verdrongen heeft naar de Memorie. Ten derde is er nog een andere fundamentele wijziging, namelijk de toevoeging dat men een wettig belang moet kunnen aantonen om inzage te krijgen in het repertoire van een beheersvennootschap. Dit lijkt mij geen opportune toevoeging, aangezien het inkijken van een repertoire open zou moeten staan voor iedereen, zoals het huidige artikel 66 bepaalt, en dit niet langer het geval is door de toevoeging van 'wettig belang' als vereiste. De Memorie van Toelichting definieert iemand die een wettig belang kan hebben als een "mogelijke gebruiker van het repertoire van een beheersvennootschap"¹⁰⁶. Dit is een vrij vage formulering die op het eerste zicht ruim lijkt maar de loutere toevoeging van dit criterium impliceert dat op de schouders van iemand die het repertoire wil inkijken een bewijslast komt te rusten: hij moet kunnen aantonen dat hij een wettig belang heeft en dat hij dus gebruiker of potentiële gebruiker is¹⁰⁷. SABAM is ondertussen overgegaan tot het publiek maken van haar repertoire via een *online* databank, maar de uitbreiding of handhaving van deze databank wordt met de huidige tekst niet bepaald aangemoedigd, net zomin als het andere beheersvennootschappen beweegt tot initiatieven in die zin. De tekst spreekt immers enkel over de verplichting om het repertoire ter plaatse of schriftelijk ter beschikking te stellen, waardoor het raadplegen via een *online* databank hier niet onder valt¹⁰⁸ en

¹⁰⁶ Memorie van Toelichting, 48.

¹⁰⁷ Het is door de woordkeuze in de Memorie van Toelichting meteen duidelijk dat een mogelijke gebruiker een wettig belang *kan* hebben, maar niet noodzakelijk *heeft*: hij zal dus steeds een zekere bewijslast moeten volbrengen. Van deze bewijslast zou door de beheersvennootschappen gebruik gemaakt kunnen worden om aanvragen tot inzage te weigeren wegens gebrek aan wettig belang. Door de vage formulering in het ontwerp kunnen zij immers dit begrip deels zelf inkleuren.

¹⁰⁸ Op dit punt verschilt het wetsontwerp sterk van het wetsvoorstel Tommelein-Van Campenhout dat door een wijziging van art. 66 wou bekomen dat iedereen kosteloos het repertoire van een beheersvennootschap kon raadplegen.

de wetgever de mogelijkheid onbenut laat om dit aan te moedigen of zelfs te verplichten. Nochtans is één van de hoofddoelstellingen van het wetsontwerp beheersvennootschappen te verplichten om transparanter te werken. Die inspanningen worden op dit punt teniet gedaan, want als er één element bij het grote publiek belangrijk is in de vraag naar meer transparantie, is het wel het openbaar maken van welke werken men als beheersvennootschap beheert. Dat men met deze formulering het repertoire voor het grote publiek afschermt en er ook geen stimulans is om een kosteloze inzage¹⁰⁹ beschikbaar te maken gaat mijns inziens in tegen de geest van dit ontwerp.

§ 2. Buitenlandse regelgeving

A. Nederland

In Nederland vinden we over het algemeen een grote interesse in auteursrecht en aanverwante topics maar kent men evenzeer een gebrek aan doorzichtige tarieven en andere typische problemen in verband met collectief beheer¹¹⁰. Ook in Nederland heeft dus men een wettelijk kader inzake controle op beheersvennootschappen uit de grond gestampt. In de eerste plaats dient opgemerkt te worden dat vijf beheersvennootschappen een wettelijk monopolie genieten¹¹¹, wat de Nederlandse situatie onderscheidt van die in België. Door zo'n gunstig wettelijk statuut toe te kennen aan bepaalde beheersorganisaties lag het in de lijn der verwachtingen dat de Nederlandse overheid dit voordelige statuut zou koppelen aan een strikt overheidstoezicht. Zij draagt immers een grote verantwoordelijkheid door een monopolie in te schrijven in de wet. Een belangrijk moment op dat vlak was de Wet toezicht collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten van 15 juli 2003. Maar laten we eerst de situatie voor deze wet bekijken.

¹⁰⁹ Het is uit de tekst van het ontwerp, noch de Memorie van Toelichting duidelijk of men na een schriftelijke aanvraag tot inzage kosteloos op de hoogte dient gesteld te worden binnen de vooropgestelde termijn van drie weken. Het is dus niet duidelijk of er tegenover de verplichting om binnen drie weken te antwoorden op aanvragen van personen met een wettig belang ook een vergoeding kan gesteld worden. Zelfs indien er inderdaad een vergoeding mag gevraagd worden zou dat mijns inziens beter duidelijk in de wet bepaald moeten worden.

¹¹⁰ Onder andere werd Buma meerdere malen veroordeeld wegens misbruik van machtspositie (HR 24 mei 1968, *NJ* 1968, 252; Arnhem 29 maart 1961, *NJ* 1961, 708; Den Bosch 12 oktober 2000, *AMI* 2001, 51; Pres. Arrondrb. Leeuwarden 14 april 2000, *AMI* 2000, 143); P.B. HUGENHOLTZ, D. VISSER, W. HINS, "Geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer", *AMI* 2008, 94-96.

¹¹¹ Zie eerder. Het gaat concreet om Buma, Sena, Stichtingen ThuisKopie, Leenrecht en Reprorecht.

1. Situatie voor 2003

Voor het wettelijk initiatief in 2003 werd de controlewetgeving gekenmerkt door een verregaande fragmentatie. Er was zowel sprake van toezicht door een regeringscommissaris¹¹² als van een College van Toezicht, afhankelijk van de beheersorganisatie die het onderwerp uitmaakte, waarbij ook de wettelijke basis en de termijn van benoeming onderling verschilden. Qua inhoud van de controle waren er eveneens sterke verschillen: bij Buma was het toezicht strikt repressief, terwijl het bij de Stichtingen Leenrecht, Reprorecht en Thuis kopie ook deels preventief was¹¹³. Kortom, de spreekwoordelijke kat was al een hele poos haar jongen aan het zoeken in dit doolhof van regelgeving. Vandaar de sterke vraag naar uniformiteit, waarop uiteindelijk een antwoord kwam in 2003.

2. Situatie vanaf 2003

Door de Wet toezicht collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten van 13 juli 2003¹¹⁴ kwam er de nodige uniformiteit, aangezien hiermee de toezichtsbepalingen in één wet gegoten werden terwijl één toezichtsorgaan bevoegd werd gemaakt (het College van Toezicht). Het systeem van wettelijke aanwijzing van vijf beheersorganisaties is overigens behouden gebleven. Ook de hieraan gekoppelde sanctie, indien de beheersorganisatie zich niet naar behoren van haar taak kwijt, geldt nog steeds: de wettelijke aanwijzing kan ongedaan gemaakt worden door de bevoegde Minister¹¹⁵. Dit was overigens bijna het geval bij de Stichting Thuis kopie, die door middel van verscheidene maatregelen hier toch aan ontsnapt is¹¹⁶.

2.1 TOEPASSINGSGEBIED WET

Bij de lezing van artikel 1 valt onmiddellijk op dat de wet slechts van toepassing is op de vijf beheersorganisaties die een wettelijk monopolie bezitten. Nochtans zijn er een zeventiental organisaties actief in Nederland, waardoor er zo twaalf ‘ontsnappen’ aan deze overheidscontrole¹¹⁷. Hierbij ook Stemra, dat weliswaar verbonden is aan Buma, maar zelf geen wettelijk monopolie heeft. COHEN JEHORAM betoogt in die zin dat de controle zich ook zou moeten uitstrekken tot Stemra, omdat zij mee profiteert van het wettelijk monopolie van

¹¹² Dit was onder andere het geval bij Buma, zie hierover bijvoorbeeld Pres. Rb. Amsterdam 29 augustus 1994, *AMI* 1995, 191.

¹¹³ N. VAN LINGEN, “Overheidstoezicht op collectief beheer van auteursrechten”, *AMI* 1994, 30-33.

¹¹⁴ Wet toezicht collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten van 13 juli 2003, *Staatsblad* 2003, 111.

¹¹⁵ Art. 16d *in fine* Auteurswet.

¹¹⁶ H. COHEN JEHORAM, “Het toezicht op collectieve beheersorganisaties en de goededoelenfondsen”, *AMI* 2008, 8-9; <http://www.justitie.nl/actueel/persberichten/archief-2007/Maatregelen-bij-Stichting-Thuis kopie.aspx>.

¹¹⁷ De niet wettelijk aangewezen beheersorganisaties worden ‘vrijwillige beheersorganisaties’ genoemd.

Buma¹¹⁸. In zekere mate zal dit in de praktijk ook zo zijn, aangezien het College van Toezicht (hierna: CvT) ook toezicht houdt op vrijwillige beheersorganisaties voor zover zij betrokken zijn bij de verdeling van vergoedingen door de vijf organisaties die onderworpen zijn aan het toezicht. Zo vallen zij indirect toch onder het toezicht van het CvT. Het kan vermoed worden dat dit bij Stemra regelmatig het geval zal zijn, gezien haar sterke band met Buma. Omgekeerd ontsnappen de vijf gecontroleerde organisaties aan het toezicht als zij handelingen verrichten die buiten de hen wettelijk opgedragen taken vallen¹¹⁹. In 2006 gaf het CvT zelf aan dat zij liever toezicht zou houden over alle beheersorganisaties, aangezien de maatschappelijke impact van de vrijwillige beheersorganisaties niet wezenlijk verschilt van die van de wettelijk verplichte¹²⁰. Hieraan werd gehoor gegeven in een wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 2003¹²¹ dat op 7 november 2008 bij de Tweede Kamer is ingediend¹²².

2.2 TAKEN COLLEGE VAN TOEZICHT

Wat vooraf dient opgemerkt te worden is de afbakening van bevoegdheden van het CvT in art. 4 van de wet: het college houdt geen toezicht op vlak van mededinging, aangezien die taak voorbehouden is aan de Nederlandse Mededingingsautoriteit. Hierdoor valt bijvoorbeeld het toezicht op de (vaststelling van) tarieven en tariefstructuren onder de bevoegdheid van laatstgenoemde¹²³. Als er dan vervolgens in detail onderzocht wordt wat de bevoegdheden van het college zijn, valt op dat die vrij uitgebreid zijn:

- Toezicht: het CvT houdt volgens art. 2 toezicht op de inning en verdeling van vergoedingen door de beheersorganisaties. In het tweede lid wordt door middel van een

¹¹⁸ H. COHEN JEHORAM, "Verrassingen in het wetsvoorstel 'toezicht collectieve beheersorganisaties'", *AMI* 2001, 108-110.

¹¹⁹ Zie voor een volledige uitleg: <http://www.cvta.nl>.

¹²⁰ H. COHEN JEHORAM, "Het toezicht op collectieve beheersorganisaties en de goededoelenfondsen", *AMI* 2008, 9.

¹²¹ Wetsvoorstel ingediend tot wijziging van de Wet van 6 maart 2003 houdende bepalingen met betrekking tot het toezicht op collectieve beheersorganisaties voor auteurs- en naburige rechten, *Kamerstukken II* 2008/09, 31766; voor een kritische bespreking hiervan zie: M. LANGEVELD, "De belangen bij toezicht op collectieve beheersorganisaties", *AMI* 2009, 45-50.

¹²² Het is echter de vraag of het een goede zaak is dat zowel de vrijwillige als de wettelijke beheersorganisaties onder dezelfde zeer strenge regeling moeten vallen. Uiteindelijk is er toch een belangrijk verschil tussen beiden en stelt zich de vraag of de vrijwillige organisaties meteen onderworpen moeten worden aan dergelijke strenge regulering.

¹²³ J.H. SPOOR, D.W.F. VERKADE, D.J.G. VISSER, *Auteursrecht, naburige rechten en databankenrecht*, Deventer, Kluwer, 2005, 468. In het nieuwe wetsvoorstel wordt voorzien in de oprichting van een geschillencommissie die zou moeten oordelen over geschillen tussen betalingsplichtingen en beheersorganisaties over tarieven (art. 22 e.v.). Het is in de huidige wet en evenmin in het nieuwe voorstel niet geheel duidelijk hoe de twee autoriteiten (en drie met de geschillencommissie erbij) zich tot elkaar verhouden, wat de rechtszekerheid niet ten goede komt; K.J. KOELMAN, "Collectieve rechtenorganisaties en mededinging", *AMI* 2004, 47-48; M. LANGEVELD, "De belangen bij toezicht op collectieve beheersorganisaties", *AMI* 2009, 47.

aantal preciseringen duidelijk gemaakt aan welke verplichtingen beheersorganisaties juist moeten voldoen.

- Goedkeuring: er is voor een aantal besluiten van de beheersorganisaties een goedkeuring vereist door het CvT. Dit betreft onder meer besluiten tot wijziging van statuten, benoeming van accountants en wijzigingen aan modelovereenkomsten (art. 3, lid 1)¹²⁴. Belangrijk om op te merken is dat enkel beheersorganisaties die geen vereniging zijn, onderworpen zijn aan deze goedkeuringsbevoegdheid. Dit sluit in het bijzonder Buma uit. De *ratio* hierachter is dat Buma als vereniging voldoende gecontroleerd wordt door haar ledenvergadering. Of die controle inderdaad voldoende is, kan betwijfeld worden¹²⁵. Dit uitzonderingsstatuut van Buma zou met het nieuwe wetsvoorstel ongedaan gemaakt worden.
- Advies: het CvT kan beheersorganisaties gevraagd of ongevraagd adviseren, zowel algemeen (art 6) als in het bijzonder (voor de besluiten die onderworpen zijn aan de goedkeuring van het CvT - art. 3, lid 1). Deze adviezen zijn min of meer bindend, want als ze niet opgevolgd worden is er een stok achter de deur voorzien: bij een algemeen advies kan een aanwijzing gegeven worden die moet opgevolgd worden en bij een bijzonder advies kan zelfs de goedkeuring van de betreffende besluiten geweigerd worden.
- Informatierecht: krachtens art. 5.1 dient een beheersorganisatie het CvT vooraf schriftelijk te informeren over te nemen besluiten die wezenlijk zijn bij het uitvoeren van de wettelijke taken.
- Toegang- en inzage-recht: art. 5.2 verleent de leden van het CvT de bevoegdheid om vergaderingen bij te wonen en toegang tot de kantoren van de beheersorganisaties te krijgen. Zij kunnen eveneens de boeken, bescheiden en andere informatiedragers van een beheersorganisatie inkijken.

¹²⁴ Naast de goedkeuringsbevoegdheid in deze toezichtswet is er ook zo'n bevoegdheid voorzien in de Auteurswet en de Wet op de Naburige Rechten voor Stichting Leenrecht (art. 15f, 3^e lid Auteurswet en art. 15a, 3^e lid Wet Naburige Rechten), Stichting Thuis kopie (art. 16d, 1^e lid Auteurswet), Stichting Reprorecht (art. 16l, 3^e lid Auteurswet) en Sena (art. 15, 3^e lid Wet Naburige Rechten).

¹²⁵ H. COHEN JEHO RAM, "Verrassingen in het wetsvoorstel 'toezicht collectieve beheersorganisaties'", *AMI* 2001, 108-110.

- Aanwijzing accountant: indien bepaalde gronden aanwezig zijn, kan het CvT een accountant aanduiden die dan de boekhouding van een beheersorganisatie zal onderzoeken.

In het eerder aangehaalde nieuwe wetsvoorstel is tevens voorzien om onder bepaalde omstandigheden boetes (art. 18) of lasten onder dwangsom (art. 19) op te leggen aan beheersorganisaties. Ook de informatieplicht van de beheersorganisaties wordt uitgebreid, onder andere door een concretisering van de transparantie-eisen (art. 2).

2.3 WERKING VAN HET COLLEGE VAN TOEZICHT

Inzake de werking is het belangrijk om op te merken dat het CvT primair geen orgaan is dat klachten van gebruikers en/of auteurs behandelt. Het college kan wel bemiddelen, maar slechts in subsidiaire orde. Eerst moeten partijen onderling tot een vergelijk proberen te komen, door gebruik te maken van de klachtenprocedure die een beheersorganisatie moet inrichten. Indien die procedure doorlopen is, kan men eventueel aankloppen bij het CvT. Hiermee wordt uiteraard beoogd om geschillen zoveel mogelijk in der minne op te lossen. In het nieuwe wetsvoorstel (art. 22) wordt voorzien in de oprichting van een onafhankelijke geschillencommissie¹²⁶ voor de beslechting van tariefgeschillen, terwijl het College van Toezicht zich meer zou concentreren op kwalitatief sectortoezicht¹²⁷. Over de activiteiten van het CvT wordt jaarlijks verplicht een verslag opgemaakt (art. 15, lid 2)¹²⁸.

2.4 BIJKOMENDE GEDRAGSCODE

De actieve beheersorganisaties in Nederland hebben zich verenigd in een overkoepelende organisatie, VOI©E (voluit: Vereniging van Organisaties die Intellectueel Eigendom Collectief Exploiteren)¹²⁹. Het belang hiervan is tweërlei: enerzijds kan men hier terecht met klachten over beheersorganisaties (indien die door de organisaties zelf niet naar behoren behandeld zijn) en anderzijds hebben de beheersorganisaties binnen dit overkoepelend orgaan een gedragscode

¹²⁶ Ook in een studie over geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer, verricht door Hugenholtz, Visser en Hins in opdracht van het Ministerie van Justitie, wordt gepleit voor de oprichting voor een dergelijk orgaan, gezien het huidige hiaat in de instrumenten om geschillen inzake tarieven te beslechten, naast een transparantieplicht over tarieven en normering van de tarieven: P.B. HUGENHOLTZ, D.J.G. VISSER, A.W. HINS, (WODC), “Geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer: over tarieven, transparantie en tribunaal in het auteursrecht”, 31 oktober 2007, http://www.ivir.nl/publicaties/hugenholtz/WODC_geschillenbeslechting_2007.pdf, 22 e.v. of samengevat in B. HUGENHOLTZ, D. VISSER, W. HINS, “Geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer”, *AMI* 2008, 94-98.

¹²⁷ X., “Versterking en verbreding van het toezicht”, 11 november 2008, www.boek9.nl.

¹²⁸ Dit wordt naar de Minister van Justitie gestuurd, die het op zijn beurt doorstuurt naar beide Kamers der Staten-Generaal en aan de collectieve beheersorganisaties. In de praktijk wordt het ook beschikbaar gesteld op de website van het CvT.

¹²⁹ <http://www.auteursrecht.nl/auteursrecht/pagina.asp?paginaam=collectiefbeheer>.

afgesproken, die in voege is sinds 3 april 2008¹³⁰. In deze gedragscode worden algemene principes van goed collectief beheer uitgewerkt, waaraan alle beheersorganisaties zich dienen te houden. Zo dient men bijvoorbeeld op diverse manieren te zorgen voor transparantie naar rechthebbenden en gebruikers toe en dient voorzien te worden in geschillenregelingen voor deze twee groepen. Ook de samenwerking tussen beheersorganisaties onderling wordt in bepaalde mate gereguleerd. Op deze manier kiezen de leden van VOI©E ervoor om de wettelijke vereisten van art. 3.2 uit te breiden tot alle beheersvennootschappen en het toezicht hierover toe te vertrouwen aan VOI©E. Indien de gedragscode niet gerespecteerd wordt, is er in een sanctie voorzien: het lidmaatschap van de overtreder wordt geschorst of de overtreder wordt uit VOI©E gezet. Aangezien alle beheersorganisaties van Nederland aangesloten zijn, ontstaat een sterk kwaliteitslabel. Een ontslag hieruit kan dan ook negatieve publiciteit meebrengen voor een beheersorganisatie. Of het echter zo'n vaart zal lopen met deze sancties valt nog maar te betwijfelen. Dit initiatief is er immers gekomen als blijkt van goede wil nu men in het nieuwe wetsvoorstel van plan is om de vrijwillige beheersorganisaties ook onder het toezicht van het CvT te brengen¹³¹. Maar het feit dat men tot zelfregulering overgaat, is op zich nooit een slechte zaak.

B. Frankrijk

Frankrijk telt een 22tal beheersvennootschappen, of *sociétés de perception et de répartition des droits d'auteur* (kortweg: SPRD) zoals ze daar gekend zijn. Het land heeft bovendien een rijke traditie in deze materie, aangezien de eerste beheersvennootschap, SACEM, hier opgericht werd en later een sterke speler op de markt zou worden. Maar onvermijdelijk doken er ook hier her en der problemen op zodat de Franse wetgever besloten heeft om te voorzien in controle-initiatieven¹³². We vinden de ter zake doende bepalingen in de *Code de la Propriété Intellectuelle*, 3e boek, 2e titel (art. L.321-1 tot en met art. L.321-13), die op bepaalde plaatsen gewijzigd werd door de wet van 1 augustus 2000 (2000-719)¹³³. Deze controle kan het best opgesplitst worden in twee fases: de controle bij oprichting en de controle op de werking¹³⁴.

¹³⁰ Te consulteren op <http://www.voice-info.nl/assets/voice/gedragscode.pdf>.

¹³¹ H. COHEN JEHORAM, "Het toezicht op collectieve beheersorganisaties en de goededoelenfondsen", *AMI* 2008, 9-10.

¹³² In tegenstelling tot Duitsland en Nederland, die reeds in de jaren 30 van de 20^e eeuw voorzagen in wetgeving rond beheersvennootschappen, duurde het in Frankrijk relatief lang voor de wetgever een kader vastlegde: in 1985 werd de eerste wetgeving uitgevaardigd (P. FLORENSON, "La gestion du droit d'auteur et des droits voisins en Europe", *RIDA* 2003/196, 39 e.v.)

¹³³ Beiden te consulteren op <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

¹³⁴ Naast deze controle van de beheersvennootschappen zijn er zoals in België ook informatieverplichtingen naar leden en gebruikers toe, zoals bijvoorbeeld art. L.321-7 (zie Cass. Fr. 30 maart 2004, *Bulletin* 2004/105, 85; Cass. Fr. 8 juni 2004, www.dalloz.fr); deze zullen verder niet aan bod

1. Controle bij oprichting

Onder controle bij oprichting verstaat men art. L.321-3, dat een oprichtingsvoorwaarde inlast voor nieuwe beheersvennootschappen. Zij moeten het ontwerp van hun statuten en algemene voorwaarden voorleggen aan de Minister van Cultuur. De Minister heeft dan de mogelijkheid om binnen de twee maanden na ontvangst hiervan de oprichting voor te leggen aan het *Tribunal de Grande Instance* indien er ernstige elementen zijn die zich verzetten tegen de oprichting van de betreffende beheersvennootschap. Dit Hof zal bij de beoordeling rekening dienen te houden met de professionele bekwaamheid van de oprichters, de menselijke en materiële middelen die ingezet zouden worden voor de inning van de rechten en de exploitatie van hun repertoire en ten slotte de conformiteit van de statuten en het algemeen reglement met de geldende regelgeving¹³⁵. Er zijn twee bijzonderheden in deze regeling: de beheersvennootschappen belast met de vergoeding voor de privé-kopie en het hergebruik van fonogrammen voor handelsdoeleinden ontsnappen aan deze controle terwijl de beheersvennootschappen die zich bezighouden met drie vormen van verplicht collectief beheer (reprografie/heruitzending via de kabel/vergoeding voor openbare uitlening) onderworpen zijn aan een sterkere controle aangezien zij effectief een goedkeuring moeten krijgen van de Minister¹³⁶. Het vervolg van dit artikel beschrijft de procedure voor de Minister die de statuten, het algemeen reglement of een beslissing kan laten vernietigen door hetzelfde Hof indien zij in strijd zouden zijn met de geldende regelgeving, nadat hij eerst de beheersvennootschap de kans gegeven heeft om de strijdigheid te verhelpen¹³⁷.

2. Controle op werking

Verder is er de controle op de werking die, zoals in België, op drie manieren plaatsvindt. Ten eerste is er de verplichting om een commissaris-revisor aan te stellen (art. L.321-4)¹³⁸. Ten tweede is er een zekere interne controle voorzien voor de vennoten in art. L.321-5, dat verwijst naar het algemene principe in art. 1855 *Code Civil*. Dit geeft vennoten het recht tot inzage van de

komen in deze verhandeling, zie hierover o.a. P. NOGUIER, “Gestion collective des droits d’auteur et des droits voisins: rémunération obligatoire ou libre exercice d’un droit?”, *Legipresse* 1993, 1-12.

¹³⁵ Veel wordt er niet gebruik gemaakt van deze mogelijkheid, tot nu toe werd er slechts twee maal opgetreden (PASA en JAPAS), N. PIASKOWSKI, “Collective Management in France”, in D. GERVAIS, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, 184.

¹³⁶ N. BOUCHE, “Société civile de perception et de répartition des droits d’auteur et des droits voisins” in *Répertoire de droits de sociétés*, Dalloz, 2005, www.dalloz.fr; M. VIVANT, J.M. BRUGUIÈRE, *Droit d’auteur*, Parijs, Dalloz, 2009, 591-592.

¹³⁷ L. TELLIER-LONIEWSKI, “Premiers commentaires du projet de loi relatif au droit d’auteur et aux droits voisins dans la société de l’information”, *Gazette du Palais* 2004, 103.

¹³⁸ Meer uitleg over de taken van de commissaris : N. BOUCHE, “Société civile de perception et de répartition des droits d’auteur et des droits voisins” in *Répertoire de droits de sociétés*, Dalloz, 2005, www.dalloz.fr.

boekhouding en sociale documenten en de mogelijkheid tot het stellen van schriftelijke vragen¹³⁹. Men voorziet echter in de bepalingen R.321-6-1 tot en met R.321-6-4 alsnog in een grotere controle voor de vennoten¹⁴⁰. Daarnaast is er ook nog art. L.321-6 dat bepaalt dat indien 10% van de vennoten zich verenigen, zij samen een expert kunnen laten aanstellen die de werking van de vennootschap op bepaalde punten onderzoekt¹⁴¹. Ten derde is er de belangrijkste vorm van toezicht, die van overheidswege. Deze is opgedeeld tussen twee instanties: de Minister van Cultuur en een permanente controledienst.

2.1 MINISTER VAN CULTUUR

Naast de betrokkenheid bij de oprichting van een beheersvennootschap kan de Minister ook een rol spelen in het einde van een beheersvennootschap¹⁴². Art. L.321-11 geeft hem immers de bevoegdheid om bij de rechtbank een verzoek tot ontbinding van een beheersvennootschap in te dienen. De rechtbank kan naast een ontbinding een beheersvennootschap ook verbieden om activiteiten te ontplooiën in een bepaalde sector of voor een bepaalde exploitatiewijze. Vermoed kan worden dat beide sancties kunnen opgelegd worden ten gevolge van een schending van de wet¹⁴³. De Minister oefent daarnaast ook gewoon toezicht uit op de vennootschappen. Zij moeten hem hun jaarrekeningen meedelen, alsook hem ieder voorstel tot wijziging van de statuten of innings- en verdelingsregels voorleggen (ten minste twee maanden voor de algemene vergadering erover beslist)¹⁴⁴. Hij kan ook actiever optreden en alle documenten in verband met de inning en verdeling van auteursrechten, alsook alle met derden gesloten overeenkomsten, opvragen (art. L.321-12).

¹³⁹ Dat deze interne controle niet voorzien is in de Nederlandse wetgeving valt te verklaren doordat er in Nederland niet geëist wordt dat de vennoten de hoedanigheid van auteur, uitvoerend kunstenaar, producent van geluidswerken of audiovisuele werken, uitgever of rechtsverkrijgende van voormelde personen bezitten, zoals wel het geval is in België (art. 65 Auteurswet) en Frankrijk (art. L.321-1 CPI). Hetzelfde geldt voor Duitsland, waar ook een natuurlijk persoon de functie van beheersvennootschap kan vervullen (§1 (4)).

¹⁴⁰ De verwijzing naar artikel 1855 CC is dus niet volledig correct, aangezien de bepalingen R.321-6-1 tot en met R.321-6-4 meer rechten voorzien voor de vennoten van een beheersvennootschap dan het algemene principe in 1855 CC. Het lijkt dan ook dat hier de *lex specialis* toegepast moet worden, zoals ook onder de oude wetgeving het geval was: Cass. Fr. 9 oktober 1991, *Bulletin* 1991/263, 174 en Parijs 20 februari 1990, *D.* 1991, Somm. 100. Voor een volledige uitleg over de controlebevoegdheid van de vennoten: N. PIASKOWSKI, "Collective Management in France", in D. GERVAIS, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, 180-182.

¹⁴¹ Deze bevoegdheid staat tevens ter beschikking tot het openbaar ministerie en de ondernemingsraad.

¹⁴² P. FLORENSON, "La gestion du droit d'auteur et des droits voisins en Europe", *RIDA* 2003/196, 41-43.

¹⁴³ N. BOUCHE, "Société civile de perception et de répartition des droits d'auteur et des droits voisins" in *Répertoire de droits de sociétés*, Dalloz, 2005, www.dalloz.fr; A. LUCAS, H.J. LUCAS, *Traité de la propriété littéraire et artistique*, Parijs, Éditions Litec, 2001, 550-551.

¹⁴⁴ M. VIVANT, J.M. BRUGUIÈRE, *Droit d'auteur*, Parijs, Dalloz, 2009, 594.

2.2 CONTROLEDIENST

Het voorgaande werd niet toereikend geacht om de activiteiten van SPRD's in goede banen te leiden, dus werd er met de wet van 1 augustus 2000 een artikel L.321-13 ingevoerd. Dit artikel verstrengt de externe controle door de oprichting van een commissie, zijnde een permanente controledienst die *a posteriori* toezicht houdt¹⁴⁵. Met een decreet van 17 april 2001 werd deze dienst definitief op poten gezet¹⁴⁶. De bepalingen van dit decreet zijn opgenomen in het reglementaire deel van de *Code de la Propriété Intellectuelle* (art. R.325-1 tot en met art. R.325-4).

a. Bevoegdheden

Er wordt in art. L.321-13 II in algemene bewoordingen omschreven wat de taak is van de commissie: het controleren van de rekeningen en de werking van de beheersvennootschappen, inclusief de lokale agentschappen en de organismen die zij controleren. Zij kan in uitvoering hiervan documenten van de beheersvennootschap controleren en er een afschrift van krijgen. Indien voor bepaalde handelingen gebruik gemaakt wordt van informaticasystemen, dient zij toegang verschaft te worden tot de betreffende computerprogramma's en andere gegevens. Bij al deze bevoegdheden is de actieve medewerking van de bestuurders van vennootschappen verplicht gesteld: zij moeten op vraag van de commissie haar alle documenten en informatie overmaken. Om deze medewerking te kunnen afdwingen is er bovendien voorzien in sancties in art. L.321-13 IV. Bij niet-medewerking kan een bestuurder gestraft worden met een jaar gevangenisstraf en een boete van 15.000 euro. Naast de informatieplicht van de bestuurders kunnen ook inlichtingen gevraagd worden aan de commissaris-revisoren die de beheersvennootschappen controleren. Zij worden in dat geval ontheven van hun beroepsgeheim (art. L.321-13 II, 3^e lid).

De procedure die de commissie dient te volgen bij een onderzoek naar een beheersvennootschap of een orgaan daarvan wordt beschreven in art. R.325-1 tot en met art. R.325-3. Zij dient vooreerst de beheersvennootschap die het onderwerp van een onderzoek uitmaakt, op voorhand schriftelijk hiervan op de hoogte te brengen. Ook de vraag tot het meedelen van documenten en informatie dient schriftelijk gesteld te worden, net zoals de beheersvennootschap schriftelijk op de hoogte moet gesteld worden van een onderzoek ter plaatse. Een voorlopig verslag van de

¹⁴⁵ Dit heeft tot gevolg dat de commissie niet de legaliteit van de statuten noch een opportuniteitscontrole kan uitoefenen, N. BOUCHE, "Société civile de perception et de répartition des droits d'auteur et des droits voisins" in *Répertoire de droits de sociétés*, Dalloz, 2005, www.dalloz.fr.

¹⁴⁶ Décret 2001-334 du 17 avril 2001 portant modification de la partie Réglementaire du code de la propriété intellectuelle et relatif au contrôle des sociétés de perception et de répartition des droits, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000404494&fastPos=1&fastReqId=673204106&categorieLien=id&oldAction=rechTexte>.

controle wordt vervolgens meegedeeld aan de beheersvennootschap, die dertig dagen de tijd krijgt om antwoorden te formuleren of de commissie te verzoeken om haar te horen. Hierna wordt een definitief verslag opgesteld, waarin de opmerkingen van de beheersvennootschap opgenomen worden. Dit verslag tenslotte wordt naar de beheersvennootschap en de Minister van Cultuur gestuurd. In sterk contrast met deze gedetailleerde procedure van onderzoek staat het gebrek aan afdwingbaarheid. Er is nergens in de wet bepaald wat het gevolg is van onregelmatigheden die vastgesteld worden door middel van deze procedure. Het feit dat er een formeel verslag opgesteld wordt, waaraan de nodige ruchtbaarheid gegeven wordt, zal vermoedelijk de betrokken vennootschap wel aanzetten tot verandering. Maar als dat niet gebeurt, is er niet bepaald wat de eventuele stappen hiertegen kunnen zijn. Overigens dient ook aangestipt te worden dat de commissie enkel toezicht houdt op de wettelijkheid, niet op de opportuniteit¹⁴⁷.

b. Werking

De commissie wordt gehuisvest bij het Rekenhof, dat tevens het secretariaat verzorgt (art. L.321-13 V)¹⁴⁸. Jaarlijks stelt zij een verslag op van haar activiteiten, dat meegedeeld wordt aan het Parlement, de Regering en de algemene vergaderingen van de beheersvennootschappen. Indien de commissie in haar rapport een bepaalde beheersvennootschap iets ten laste legt, wordt dat de beheersvennootschap in kwestie vooraf meegedeeld zodat zij binnen een termijn van dertig dagen een antwoord kan formuleren of de commissie kan verzoeken haar te horen. Deze opmerkingen worden bij het jaarverslag gevoegd (art. R.325-4). In de praktijk kan men alle verslagen sinds de oprichting vinden op de website van de commissie¹⁴⁹. Bepaalde punten in de werking van de commissie worden verder in detail geregeld door de artikelen R.325-1 tot en met R.325-4.

C. Duitsland

Ook Duitsland kent een tamelijk lange traditie als het op auteursrecht aankomt. De vroegste sporen van auteursrecht dateren van 1871, waarmee Duitsland in de voetsporen van Engeland (1709) en Frankrijk (1789) trad¹⁵⁰. Daarnaast heeft Duitsland een zeer sterke beheersvennootschap in de gedaante van GEMA en zijn er nog twaalf andere

¹⁴⁷ N. PIASKOWSKI, "Collective Management in France", in D. GERVAIS, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, 187.

¹⁴⁸ art. L.321-13 regelt de samenstelling van de commissie. Een cumul van lidmaatschap van de commissie en van een beheersvennootschap is logischerwijs verboden: Cass. Fr. 4 november 2004, www.dalloz.fr.

¹⁴⁹ Zie de website van de commissie voor de huidige samenstelling van de commissie en de jaarverslagen: <http://www.ccomptes.fr/fr/CPCSPRD/Accueil.html>.

¹⁵⁰ <http://remus.jura.uni-sb.de/pages/hochschule/grundwissen/ueberblick.php#1>.

beheersvennootschappen vergund¹⁵¹. Samen met Nederland nam Duitsland al vroeg het initiatief om de activiteiten van beheersvennootschappen te reguleren, namelijk in 1933 met het *Gesetz über die Vermittlung von Musikaufführungsrechten*¹⁵². In 1965 werd het auteursrecht hervormd en naast het nieuwe *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte* (kortweg: *Urheberrechtsgesetz* of UrhG)¹⁵³ werd tevens een tekst aangenomen met betrekking tot de activiteiten van beheersvennootschappen: *Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten* (kortweg: *Urheberrechtswahrnehmungsgesetz* of UrhWG)¹⁵⁴. Deze wet regelt de overdracht van auteursrechten naar beheersvennootschappen (*Verwertungsgesellschaft* in het Duits) en de uitoefening daarvan in hunner hoofde. Er is voorzien in een sterke overheidscontrole¹⁵⁵ in de paragrafen 18 tot en met 20 UrhWG, die net zoals in Frankrijk het best op te delen valt in twee fases: een controle bij oprichting en een controle op de werking.

1. Controle bij oprichting

Buiten de paragrafen die specifiek handelen over de overheidscontrole, wordt in de eerste paragrafen van het UrhWG voorzien in een controle bij de oprichting van een beheersvennootschap. §1 (1) onderwerpt een beheersvennootschap aan een voorafgaande vergunning. Deze vergunning wordt in de praktijk afgeleverd door samenwerking tussen de twee toezichtsorganen: het *Patentamt* en het *Bundeskartellamt* (§18 (3)). Zij kunnen slechts weigeren een vergunning toe te kennen in de drie gevallen opgesomd in §3 (1): de statuten zijn niet conform de voorschriften in het UrhWG, er zijn elementen aanwezig die wijzen op een gebrek aan betrouwbaarheid in hoofde van de vertegenwoordigers en/of er zijn aanwijzingen van een gebrek aan werkingsmiddelen bij de beheersvennootschap, wat een goede uitoefening van de haar toevertrouwde taak in de weg staat.

¹⁵¹ Zie voor een lijst van de vergunde beheersvennootschappen: <http://www.dpma.de/amt/aufgaben/urheberrecht/aufsichtueberverwertungsgesellschaften/listederverwertungsgesellschaften/index.html>; Informatie over beheersvennootschappen en toezicht: M. VOGEL, “Wahrnehmungsrecht und Verwertungsgesellschaften in der Bundesrepublik Deutschland”, *GRUR* 1993, 513-531.

¹⁵² G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2256-2258.

¹⁵³ Te raadplegen via: <http://bundesrecht.juris.de/urhg/index.html>.

¹⁵⁴ J. BECKER, “Governmental and judicial control over licensing and tariffs”, in H. COHEN JEHOAM, *Collective administration of copyrights in Europe*, Deventer, Kluwer, 1995, 40-41; R. KREILE, “Die Zusammenarbeit der Verwertungsgesellschaften unter den Aufsicht des Deutschen Patent- und Markenamtes”, *GRUR* 1999, 886; GEMA heeft zichzelf reeds in 1952 vrijwillig onderworpen aan overheidstoezicht en het systeem dat toen opgezet werd heeft gediend als blauwdruk voor de wetgeving erna.

¹⁵⁵ Zie J.E. DÖRDELMANN, “Gedanken zur Zukunft der Staatsaufsicht über Verwertungsgesellschaften”, *GRUR* 1999, 890-896 voor interessante bedenkingen over dit toezicht.

2. Controle op werking

Als we dan kijken naar het eigenlijke toezicht op de werking van een beheersvennootschap, zien we een systeem vergelijkbaar met het Nederlandse. Er zijn twee instellingen bevoegd om toezicht te houden op het doen en laten van beheersvennootschappen: het *Bundeskartellamt*, dat toezicht uitoefent op de naleving van de mededingingsregels en het *Patentamt*, dat een algemeen en permanent toezicht uitoefent. In sommige gevallen werken deze instellingen bovendien verplicht samen, zoals bij de verlening (§2) en de intrekking (§4)¹⁵⁶ van een vergunning (§18 (3)). Indien zij niet tot een akkoord komen, legt het *Patentamt* de zaak voor aan het Ministerie van Justitie. De beslissing genomen door het Ministerie vervangt dan het akkoord tussen de twee toezichtsorganen¹⁵⁷.

2.1 PATENTAMT

a. Taken

De belangrijkste rol in het toezicht op beheersvennootschappen is ongetwijfeld weggelegd voor het *Patentamt* (voluit: *Deutsches Patent- und Markenamt*, hierna: DPMA), dat zetelt te München¹⁵⁸. Zij oefent krachtens §19 een permanente controle uit en ziet er in het algemeen op toe dat een beheersvennootschap de haar door het UrhWG opgelegde verplichtingen nakomt. We merken op dat er, net zoals in Frankrijk, slechts een algemene omschrijving van de taak van het DPMA in de wet ingeschreven is. Een specifieke opsomming van de regels waaraan een beheersvennootschap moet voldoen vinden we wel terug als we de paragrafen §6 tot en met §13 erop naslaan¹⁵⁹. Hierin duiken volgende regels op: verplicht beheer van werken indien een auteur daarom verzoekt (§6)¹⁶⁰, verplicht vaste verdelingsregels hanteren die in de statuten ingeschreven worden (§7)¹⁶¹, voorzien in steun aan haar leden (§8), verplichte controle en publicatie van de jaarrekening in het Duitse Staatsblad *Bundesanzeiger* (§9), iedereen op eenvoudig verzoek op de hoogte te stellen of de vennootschap al dan niet bepaalde werken beheert (§10), de verplichting

¹⁵⁶ De intrekking van een vergunning kan enkel geschieden indien één van de gevallen voorzien in §3 zich voordoet en niet opgelost wordt of indien een beheersvennootschap haar verplichtingen, voortvloeiend uit het UrhWG, niet nakomt ofschoon zij daartoe aangemaand werd door het Patentamt.

¹⁵⁷ G. DREYER, J. KOTTHOFF, A. MECKEL, *Urheberrecht*, Heidelberg, C.F. Müller, 2004, 1311.

¹⁵⁸ Zie <http://www.dpma.de/index.html> voor meer informatie over het Patentamt en concreet <http://www.dpma.de/amt/aufgaben/urheberrecht/index.html> over de taken van het DPMA inzake auteursrecht. Zie eveneens H.G. LANDFERMANN, “Zur Staatsaufsicht über die urheberrechtlichen Verwertungsgesellschaften”, *KUR* 2000, 33-35. Gezien het ontbreken van wettelijke bepalingen over de concrete werking en samenstelling van het DPMA in het UrhWG en de volledigheid van de website, zal de werking van het DPMA hier verder niet besproken worden.

¹⁵⁹ Voor een gedetailleerde uitleg over deze verplichtingen: J. REINBOTHE, “Collective Rights Management in Germany”, in D. GERVAIS, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, 204 e.v.

¹⁶⁰ Zie ook BGH 13 december 2001, *GRUR* 2002, 332.

¹⁶¹ Zie ook BGH 19 mei 2005, *GRUR* 2005, 757.

tot contracteren (*Abschlußzwang*)¹⁶²(§11), de verplichting om billijke algemene contracten af te sluiten met verenigingen (§12) en de verplichte publicatie van tarieven en tariefwijzigingen in de *Bundesanzeiger*, dewelke bovendien aan regels betreffende hun grondslag onderworpen zijn (§13)¹⁶³. Wat niet onder het toezicht valt, zijn verplichtingen die voortvloeien uit andere rechtsverhoudingen, bijvoorbeeld die met het personeel¹⁶⁴.

Een belangrijk punt is de omvang van het toezicht dat het DPMA uitoefent over de beheersvennootschappen: zij beoordeelt niet enkel de wettelijkheid van de handelingen van een vennootschap, maar eveneens de opportuniteit. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat een beheersvennootschap een zekere marge toebedeeld krijgt bij het uitvoeren van haar verplichtingen. Over de aard zelf van het toezicht bestaat echter meer discussie¹⁶⁵.

b. Instrumenten

Om deze toezichtstaak tot een goed einde te brengen, heeft het DPMA enkele instrumenten ter beschikking gekregen in §19 UrhWG. Ten eerste kan zij ingrijpen indien een niet vergunde beheersvennootschap zich op de markt begeeft, namelijk door te verbieden dat zij nog verder activiteiten ontplooit (§19 (2)). Dit artikel werd in 2002 ingevoegd, aangezien toen in een rechtszaak bleek dat uit de wet niet duidelijk kon afgeleid worden of het DPMA deze bevoegdheid wel had¹⁶⁶. De tweede zin van §19 (2) slaat niet zozeer op deze specifieke bevoegdheid, maar stelt meer in het algemeen dat het DPMA de bevoegdheid heeft om maatregelen te nemen om beheersvennootschappen hun verplichtingen te doen nakomen¹⁶⁷. Ten tweede kan zij ten allen tijde inlichtingen over het beheer vragen en kan zij de boekhouding en andere documenten van een beheersvennootschap opvragen voor zover de uitoefening van het toezicht dat vereist (§19 (3)). Ten derde kan zij aanwezig zijn bij alle algemene vergaderingen en

¹⁶² Dit is een specifieke Duitse rechtsfiguur die een beheersvennootschap verplicht tot het toestemming verlenen en contracteren indien een gebruiker daarom verzoekt en bereid is het vooropgestelde tarief te betalen. In Nederland is een soortgelijke plicht ontstaan na een arrest van Hof te Arnhem op 29 maart 1961 (Hof Arnhem 29 maart 1961, *NJ* 1961, 708; H.W.M.M. VAN DEN BERGH, “De invloed van collectieve beheersorganisaties op het karakter van het auteursrecht”, *AMI* 1993, 165). Weigeren te onderhandelen kan ook misbruik van machtspositie uitmaken, zoals recent het geval was in Frankrijk waar de beheersvennootschap SPEDIDAM veroordeeld werd omdat zij pertinent weigerde te onderhandelen over haar tarieven met een gebruiker die toestemming vroeg (TGI Parijs 5 november 2008, *Légipresse* 2009, 10).

¹⁶³ Bij het opstellen van tarieven moet men o.a. rekening houden met het gelijkheidsbeginsel; Schiedsstelle 30 januari 1987, *ZUM* 1987, 187.

¹⁶⁴ G. DREYER, J. KOTTHOFF, A. MECKEL, *Urheberrecht*, Heidelberg, C.F. Müller, 2004, 1313.

¹⁶⁵ *Ibid.*, 1313-1314; G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2358-2360.

¹⁶⁶ BayVGh 13 augustus 2002, *CR* 2003, 61; VG München 14 maart 2002, *CR* 2003, 67.

¹⁶⁷ G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2361.

vergaderingen van de raad van beheer¹⁶⁸, eventueel via een lasthebber (§19 (4)). Dit houdt echter enkel een recht tot aanwezigheid in, geen effectieve deelname aan de vergadering. Om dit recht uit te kunnen oefenen is het noodzakelijk dat het DPMA in kennis gesteld wordt van de vergaderingen¹⁶⁹. Ten vierde kan het DPMA aan een beheersvennootschap vragen om binnen een bepaalde termijn het ambt van vertegenwoordigers, van wie zij aanwijzingen heeft dat ze niet voldoen aan de vereiste betrouwbaarheid, te beëindigen. Terwijl die termijn loopt kan het DPMA bovendien de persoon in kwestie verbieden om zijn ambt nog verder uit te oefenen, indien dit nodig is om ernstige nadelen te voorkomen (§19 (5)).

Om deze bevoegdheden vlot te kunnen uitoefenen wordt in §20 voorzien in een verregaande medewerkingplicht voor de beheersvennootschappen. Zij worden verplicht om het DPMA (schriftelijk) in te lichten over elke wijziging van vertegenwoordigers, statuten, tarieven en tariefwijzigingen, gezamenlijke contracten, overeenkomsten met buitenlandse beheersvennootschappen, de beslissingen van de algemene vergadering, raad van beheer en andere comités, de jaarbalans, het situatieverslag en het rapport van de commissaris-revisoren en daarnaast alle voor het toezicht relevante gerechtelijke en administratieve beslissingen, waarin de betreffende vennootschap partij is.

c. Afdwingbaarheid

In Duitsland kampt men echter met een probleem waarmee we ook in België al geconfronteerd werden: een gebrek aan doeltreffende sancties¹⁷⁰. Door §4 (1), 2 wordt de mogelijkheid geboden om formele vermaningen te hanteren tegenover beheersvennootschappen. Het schoentje wringt echter als het aankomt op afdwingbaarheid, want het in de wind slaan van deze vermaningen blijft *de facto* zonder gevolg. De enige sanctie die men namelijk ter beschikking heeft, is de intrekking van de vergunning (§4). Maar zoals we ook al zagen in België is dat een zeer drastische sanctie waarmee best zuinig omgesprongen wordt. §19 (2) tweede zin stelt dat het DPMA ook andere maatregelen kan treffen om te zorgen dat beheersvennootschappen hun verplichtingen nakomen, maar specificeert niet nader waaruit deze maatregelen kunnen bestaan. In de praktijk ziet men dat het DPMA vooral op niet-formele wijze de beheersvennootschappen opmerkingen geeft over haar werking. Dit blijkt ook dikwijls voldoende om verandering te bewerkstelligen¹⁷¹. Het gebrek aan krachtdadige sancties blijft wel een punt waar men ook in Duitsland kan over

¹⁶⁸ Het recht tot aanwezigheid is overigens beperkt tot deze organen van een beheersvennootschap.

¹⁶⁹ G. DREYER, J. KOTTHOFF, A. MECKEL, *Urheberrecht*, Heidelberg, C.F. Müller, 2004, 1315; G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2362.

¹⁷⁰ H. SCHACK, *Urheber- und Urhebervertragsrecht*, Tübingen, Mohr Siebeck, 2007, 585.

¹⁷¹ *Ibid.*, 585; G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2359-2360.

meepraten, alleen wordt dat voor een deel gecompenseerd door de oprichting van een arbitrageorgaan.

2.2 SCHIEDSSTELLE

Een bijzonderheid die we van de besproken landen tot op heden enkel in Duitsland vinden, is een onafhankelijke arbitrage-instelling (*Schiedsstelle* in het Duits) die ingebed is bij het DPMA en die zich bezighoudt met het beslechten van conflicten tussen beheersvennootschappen en gebruikers enerzijds en tussen omroeporganisaties en kabelmaatschappijen anderzijds¹⁷². De arbitrage-instelling mag dan wel deel uitmaken van het DPMA, maar niettemin bezit zij de nodige onafhankelijkheid om haar functie als arbiter naar behoren te kunnen uitoefenen¹⁷³.

a. Bevoegdheden

In de eerste plaats is de *Schiedsstelle* bevoegd om kennis te nemen van de geschillen van gebruikers met beheersvennootschappen die handelen over ofwel het gebruik van beschermde werken en prestaties, de vergoedingsplicht voorzien in §54 of §54c UrhG, of het afsluiten en wijzigen van algemene contracten, zoals bedoeld in §12. Hiermee worden eigenlijk alle auteursrechtelijke geschillen gevat, waarbij het niet noodzakelijk enkel moet gaan over de toepasselijkheid of billijkheid van de tarieven. Zo kan ook geoordeeld worden over de schending van auteursrechten, de vergoedingsplicht of andere geschillen¹⁷⁴. In de tweede plaats treedt zij op bij geschillen tussen omroeporganisaties en kabelmaatschappijen, die het afsluiten van contracten over het heruitzenden via de kabel betreffen. Elke betrokkene kan in voornoemde gevallen een geschil voorleggen ter arbitrage, maar hieronder worden niet de rechthebbenden begrepen, die zich dus niet tot het scheidsgerecht kunnen wenden voor problemen met beheersvennootschappen¹⁷⁵. De toegang tot de *Schiedsstelle* is facultatief, maar door §16 wordt in bepaalde gevallen het zich wenden tot dit orgaan wel ingesteld als formele voorwaarde om een rechtsvordering te kunnen inleiden bij de rechtbank¹⁷⁶.

¹⁷² Voor een uitgebreide bespreking van dit orgaan: P.B. HUGENHOLTZ, D.J.G. VISSER, A.W. HINS, (WODC), “Geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer: over tarieven, transparantie en tribunalen in het auteursrecht”, 31 oktober 2007, http://www.ivir.nl/publicaties/hugenholtz/WODC_geschillenbeslechting_2007.pdf, 12-18.

¹⁷³ Dit blijkt onder andere uit §14 (4), waarin bepaald is dat de leden van de Schiedsstelle niet gebonden zijn aan instructies.

¹⁷⁴ G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2334-2335.

¹⁷⁵ *Ibid.*, 2335.

¹⁷⁶ Zie voor meer uitleg in verband met de gerechtelijke procedure en bevoegdheid: J. BECKER, “Governmental and judicial control over licensing and tariffs”, in H. COHEN JEHOAM, *Collective administration of copyrights in Europe*, Deventer, Kluwer, 1995, 46.

In een bijzonder geval, namelijk bij geschillen over de vergoedingsplicht volgens §54 UrhG, bestaat er nog een bijkomende mogelijkheid tot bemiddeling die los staat van de arbitrage door de *Schiedsstelle*. Deze mogelijkheid wordt geboden door het Ministerie van Justitie, die op verzoek van partijen een bemiddelaar aanstelt. Partijen kunnen kiezen om tot een bemiddelde oplossing te komen in plaats van een geschil meteen voor te leggen aan het scheidsgerecht. Zij kunnen echter op elk ogenblik de bemiddeling stoppen en zich alsnog wenden tot het arbitrageorgaan. Aan het einde van de bemiddeling kan een akkoord op papier gezet worden, ondertekend door de bemiddelaar en beide partijen (§17a).

b. Werking

Hoofdtak van het scheidsgerecht is volgens §14 (6): “*die Schiedsstelle hat auf eine gütliche Beilegung des Streitfalls hinzuwirken*”. In de eerste plaats speelt het scheidsgerecht dus een bemiddelende rol en probeert het de partijen te verzoenen. Enkel als dit niet lukt, gaat men volgens §14a over tot het formuleren van een voorstel tot minnelijke schikking, het zogenaamde *Einigungsvorschlag*. Een dergelijk voorstel is evenwel niet bindend. De wetgever verwachtte echter dat in de meeste gevallen de minnelijke schikking aanvaard zou worden, zodat de gewone rechtbanken deels ontlast zouden worden. Deze verwachting is in realiteit ook grotendeels gerealiseerd¹⁷⁷. Het voorstellen van een minnelijke schikking is verplicht gesteld door §14a (2). Het scheidsgerecht moet na verloop van een jaar sinds het verzoek tot arbitrage een minnelijke schikking voorstellen, waarna de arbitrageprocedure met toestemming van alle partijen telkens voor een half jaar kan verder gezet worden. Indien geen van de partijen bezwaren maakt tegen de minnelijke schikking binnen een termijn van één maand nadat het voorstel op tafel gelegd is, geldt het als aangenomen¹⁷⁸.

In §14b worden een beperking en uitzondering op de plicht tot het voorstellen van een minnelijke schikking opgesomd. Ten eerste kan het scheidsgerecht zich in het voorstel tot minnelijke schikking beperken tot een oordeel over de toepasselijkheid of billijkheid van de tarieven, indien het een geschil betreft tussen een gebruiker en een beheersvennootschap waarin het in hoofdzaak daar rond draait. De *Schiedsstelle* beslist zelf of zij ook de andere twistpunten opneemt in het voorstel tot minnelijke schikking. Als deze logica verder doorgetrokken wordt kan het scheidsgerecht zich aldus onthouden van het formuleren van een voorstel indien het geen

¹⁷⁷ G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2340.

¹⁷⁸ J. BECKER, “Governmental and judicial control over licensing and tariffs”, in H. COHEN JEHOAM, *Collective administration of copyrights in Europe*, Deventer, Kluwer, 1995, 45.

geschil over tarieven betreft¹⁷⁹. Ten tweede is het scheidsgerecht niet verplicht om een voorstel te doen, indien de toepasselijkheid of billijkheid van de tarieven niet ter discussie staat maar het enkel draait om andere geschilpunten. Tegen deze twee situaties staat overigens geen rechtsmiddel open. Zij zijn te verklaren vanuit de wil van de wetgever om het arbitrageorgaan vooral te laten bemiddelen bij geschillen over de toepasselijkheid of billijkheid van tarieven. Door de plicht tot het voorstellen van een minnelijke schikking te beperken wil men bewerkstelligen dat het scheidsgerecht zich vooral hierop concentreert¹⁸⁰.

D. Rechtsvergelijkende analyse

Nu we bij de ons omringende landen gekeken hebben hoe de controle op beheersvennootschappen daar georganiseerd is, kunnen we de verschillende regelgevingen vergelijken om de Belgische situatie in een internationaal perspectief te kunnen plaatsen. Om het overzicht te bewaren werd ervoor geopteerd om deze vergelijking schematisch voor te stellen. Aan de hand daarvan zullen de belangrijkste verschilpunten uitgelicht worden. Voor België zijn twee kaders voorzien: het eerste kader (1) geeft de huidige stand van zaken mee, terwijl het tweede (2) de toekomstige regelgeving weergeeft.

¹⁷⁹ J. REINBOTHE, “Collective Rights Management in Germany”, in D. GERVAIS, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, 219.

¹⁸⁰ G. SCHRICKER (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2344.

	Toepas- sing	Controle bij oprichting	Controle op werking: orgaan	Controle op werking: Bevoegdheden	Controle op werking: Slagkracht ?	Publiciteit werking
B (1)	Alle venn.	Vergunningsplicht (intrekbaar)	Commissaris + Controledienst (+ interne controle)	-Advies na klacht (enkel wettelijkheid) -Inzagerecht -Erkenning agenten + informatieplicht venn.	Nee: enkel intrekking van de vergunning en in rechte optreden (gebeurt niet)	Verslag (passief openbaar)
B (2)	Alle venn.	Vergunningsplicht (intrekbaar) Met ruimere en strengere vereisten	Commissaris + Controledienst (+ interne controle)	- Advies na klacht (enkel wettelijkheid) - Inzagerecht - Toegangsrecht - Beslagrecht - Aanbevelingen & opmerkingen - Erkenning agenten + uitgebreide informatieplicht venn.	Ja: - Intrekking (geheel of gedeeltelijk) van de vergunning - Waarschuwingsprocedure - Administratieve sancties - In rechte optreden - Strafsancties (geldboetes – eventueel minnelijke schikking)	Verslag (actief openbaar)

NL	Enkel 5 wettelijke monopol- isten	Wettelijke aanwijzing monopolisten (herroepbaar)	College van Toezicht (samen met Mededingings- autoriteit) (geen interne controle)	- Advies - Inzagerecht - Toegangsrecht - Goedkeuring - Aanstellen commissaris + informatieplicht venn. (uitbreiding voorzien in nieuw wetsvoorstel.)	Ja: opvolging adviezen verplicht door sancties + goedkeurings- bevoegdheid (extra sancties voorzien in nieuw wetsvoorstel)	Verslag (actief openbaar)
FR	Alle venn.	Uitdrukkelijke goedkeuring bij 3 venn., stilzwijgend bij de andere venn. (intrekbaar)	Commissaris + Minister Cultuur en Controledienst (+ interne controle)	<u>Minister</u> Informatierecht (actief en passief) <u>Controledienst</u> Inzagerecht + informatieplicht venn.	+ / -: in rechte optreden en sancties op informatieplicht venn. + formeel onderzoek (maar geen sancties aan verbonden).	Verslag (actief openbaar met inspraak venn.
DUI	Alle venn.	Vergunningsplicht (intrekbaar)	Patentamt (samen met Bundeskartell-amt) (geen interne controle)	(wettelijkheid + opportuniteit) - verbod niet vergunde venn. - inzagerecht - toegangsrecht - afzetten vertegenwoordiger + informatieplicht venn.	+ / -: formele vermaningen + intrekking van de vergunning (maar geen sancties). Wel arbitrage- instelling	Geen eigen verslag

1. Toepassingsgebied

Alle besproken landen, buiten Nederland, hebben wetgeving aangenomen die zich uitstrekt tot alle actieve beheersvennootschappen en aldus een zo breed mogelijk toepassingsgebied hebben. Maar bij het bekijken van het nieuwe wetsvoorstel in Nederland, zien we dat men ook daar evolueert in deze richting. De controle door het CvT zou zich dan niet langer beperken tot de vijf organisaties die een wettelijk monopolie gekregen hebben, maar zou zich eveneens uitstrekken tot alle vrijwillige beheersvennootschappen, die nu ontsnappen aan dat toezicht.

2. Controle bij oprichting

De controle bij oprichting loopt in drie van de vier landen gelijk: België, Frankrijk en Duitsland hanteren een voorafgaande vergunning/machtiging, die ook kan ingetrokken worden. In Frankrijk is dit wel niet zo doorgedreven als in de twee andere landen, daar dienen immers enkel de drie vennootschappen die zich bezighouden met verplicht collectief beheer effectief goedkeuring te krijgen van de Minister, terwijl de anderen enkel hun statuten en algemene voorwaarden moeten voorleggen (en zo stilzwijgend goedkeuring krijgen indien er niet opgetreden wordt). Aangezien Nederland werkt met een systeem van herroepbare wettelijke aanwijzing, waarbij slechts vijf beheersorganisaties een wettelijk monopolie toegekend gekregen hebben, is de controle bij oprichting beperkt tot deze vijf. In het nieuwe wetsvoorstel wordt weliswaar voorzien dat de vrijwillige organisaties van collectief beheer ook gecontroleerd zouden worden door het CvT, maar het systeem van wettelijke aanwijzing lijkt niet ter discussie te staan.

3. Toezichtsorgaan

In elk van de landen is voorzien in een autonoom controleorgaan, eventueel gepaard gaand met andere vormen van toezicht. In België en Frankrijk is er een bijkomende externe controle door een commissaris-revisor, terwijl de mogelijkheid daartoe ook bestaat in Nederland (als bevoegdheid van het CvT). In Frankrijk moet het controleorgaan zijn bevoegdheid overigens delen met de Minister van Cultuur. In Duitsland en Nederland is de situatie verder tamelijk gelijklopend: beide landen hebben een controleorgaan en daarnaast een aparte instelling die zich concentreert op de naleving van de mededingingsregels. In Nederland wil men een extra organisme oprichten dat zich exclusief richt op geschillen over tarieven, naar Duits voorbeeld (*Schiedsstelle*, bevoegd voor allerlei geschillen). Ook kan nog opgemerkt worden dat Duitsland en Nederland geen interne controle voorzien, terwijl dat wel het geval is voor België en Frankrijk¹⁸¹.

¹⁸¹ Zie voetnoot 139 voor een verklaring.

4. Bevoegdheden

Qua bevoegdheden die toegekend worden aan de controleorganen zijn er wel wat verschillen te bespeuren. De Franse situatie valt te vergelijken met de Belgische, evenwel met de nuance dat het in Frankrijk meer gaat om een orgaan dat uit zichzelf een permanente controle uitvoert op de beheersvennootschappen en geen klachten behandelt van gebruikers. In België gaat de controledienst naast die permanente controle tevens klachten van gebruikers behandelen en adviezen afleveren daaromtrent (en dat blijft onveranderd met het nieuwe wetsontwerp). In Duitsland voorziet men hiervoor een aparte arbitrage-instelling, een idee dat men in Nederland ook genegen is, zoals blijkt uit het nieuwe wetsvoorstel waarin wordt voorzien in de oprichting van een geschillencommissie (want het CvT behandelt op dit moment slechts in subsidiaire orde klachten van gebruikers). Algemeen kunnen we stellen dat het CvT het best uitgerust is voor haar taak, gezien haar breed arsenaal aan bevoegdheden. Het nieuwe wetsontwerp in België geeft de Controledienst een paar extra bevoegdheden.

5. Slagkracht

De vergelijking van de bevoegdheden brengt ons meteen bij een heikel punt: de slagkracht die de controlediensten al dan niet bezitten. Eerder zagen we al dat men in België op dat vlak met een serieuze handicap kampt. In de ons omringende landen is het iets minder erg gesteld, maar toch kan men in bijvoorbeeld Frankrijk ook niet spreken van bijzonder veel slagkracht. Er staan weliswaar strenge sancties op de niet-medewerking van de beheersvennootschappen en er is voorzien in een formele procedure van onderzoek, maar er is nergens bepaald of en welke sancties er voorhanden zijn bij herhaaldelijke problemen met beheersvennootschappen. Duitsland kent een vergelijkbare situatie met de onze, maar zij hebben wel een arbitrage instelling die individuele klachten behandelt en op die manier worden heel wat problemen weggewerkt. In zekere mate wordt het gebrek aan sanctiemogelijkheden bij het *Patentamt* zo opgevangen. Nederland is opnieuw de koploper: naast een brede bevoegdheid beschikt zij ook effectief over afdwingbaarheid door min of meer verplicht te volgen adviezen en een goedkeuringsbevoegdheid. Bovendien wordt in het nieuwe wetsvoorstel nog verder gegaan, met onder andere boetes en lasten onder dwangsom. België kan zich sterk verbeteren als het nieuwe wetsontwerp werkelijkheid wordt, aangezien dat voorziet in meer afdwingbaarheid van het toezicht. Bovendien is voorzien in een waarschuwingsprocedure en zijn de sancties aangepast aan de inbreuk, wat de efficiëntie zeker ten goede komt.

6. Publiciteit

Een laatste punt dat ik zou willen vergelijken is de mate waarin er ruchtbaarheid gegeven wordt aan de werking van deze controlediensten. Ten eerste is er de publiciteit die aan de dienst zelf gegeven wordt. Hier is België duidelijk de slechte leerling van de klas, met slechts een summiere en gedateerde vermelding op de website van de FOD Economie. De andere landen daarentegen beschikken over duidelijke websites met veel informatie over hun respectievelijke controleorganen. Ten tweede is er de openbaarheid van de werking. Drie landen laten hun controledienst een jaarlijks verslag van de activiteiten opstellen, waarbij het in Nederland en Frankrijk ook actief openbaar gemaakt wordt (in België is dit momenteel niet het geval, wat verandert met het nieuwe wetsontwerp). In Duitsland is een dergelijke verplichting niet opgenomen. Aangezien de controle van beheersvennootschappen één van de vele taken van het DPMA is, vinden we wel vermelding van deze activiteit terug in het algemene jaarverslag. Buiten statistieken over de zaken die aanhangig gemaakt werden bij de *Schiedsstelle* is er echter weinig concreet terug te vinden over de werking van de controledienst zelf.

HOOFDSTUK 3. RECHTSPRAAK EN BESCHIKKINGEN

Dit hoofdstuk zal handelen over de andere manier van ‘regulering’ die naast de wetgeving staat, namelijk de rechtspraak. Samen daarmee worden ook de beschikkingen van de Europese Commissie behandeld. Hierbij wordt gefocust op beslissingen in verband met mededinging en misbruik van machtspositie, iets wat beheersvennootschappen regelmatig verweten wordt. De controle vanuit mededingingsoogpunt is immers ook een belangrijke toetssteen voor het optreden van beheersvennootschappen, gezien hun veelal monopolistische positie op de markt. De Europese Commissie en het Hof van Justitie hebben reeds alle mogelijke relaties op dit vlak onderzocht en hierna worden per relatie de belangrijkste beslissingen behandeld, zodat daaruit de basisprincipes kunnen worden gedistilleerd¹⁸². Daarna worden de belangrijkste Belgische beslissingen, vonnissen en arresten toegelicht. Deze worden niet ingedeeld op basis van de relatie, aangezien ze allemaal handelen over de relatie tussen beheersvennootschap en gebruiker. Hieruit zal blijken dat het in alle zaken draait om SABAM, aangezien zij duidelijk een machtspositie inneemt op de Belgische markt. Dat is niet het geval voor alle andere beheersvennootschappen in België, zo blijkt bijvoorbeeld uit een beslissing van 21 mei 2004 dat SOFAM geen misbruik van machtspositie kan verweten worden omdat zij te weinig invloed heeft op de markt¹⁸³.

§ 1. Europese rechtspraak en beschikkingen

A. Relatie beheersvennootschap - leden

1. GEMA-beschikkingen

De relatie tussen beheersvennootschappen en hun leden werd als eerste onder de Europese loep genomen. De eerste belangrijke beslissingen op dit gebied waren de GEMA-beschikkingen van de Europese Commissie aan het begin van de jaren '70. In die beschikkingen van 1971¹⁸⁴ en 1972¹⁸⁵ bepaalde de Commissie vooreerst dat een beheersvennootschap een onderneming is in de zin van art. 86 EG-Verdrag (nu art. 82 EG-Verdrag)¹⁸⁶ en het dus ook mogelijk was dat zij

¹⁸² Er zijn nog andere en meer recente arresten van het Hof van Justitie die eveneens handelen over misbruik van machtspositie, maar een bespreking van alle arresten hierover zou ons te ver leiden. Er werd voor gekozen de basisarresten te bespreken zodat daaruit de basisprincipes naar voren komen.

¹⁸³ Rb. Brussel 21 mei 2004, *AM* 2005, 424.

¹⁸⁴ Beschikk. Comm. E.G. 2 juni 1971, *PB. L.* 20 juni 1971, afl. 134, 15.

¹⁸⁵ Beschikk. Comm. E.G. 6 juli 1972, *PB. L.* 24 juli 1972, afl. 166, 22.

¹⁸⁶ Hierna zou het Hof van Justitie in de zaak *SACEM/Greenwich* aannemen dat diensten ook een bepaalde markt kunnen uitmaken en past alzo de rechtspraak in verband met goederen naar analogie toe op beheersvennootschappen. Ook bepaalt zij dat art. 86 (nu art. 82) EG-Verdrag ook van toepassing blijft op overeenkomsten gesloten door onderdanen van de EG in een EG land, maar die toepassing hebben op derde landen (*H.v.J. (SACEM/ Greenwich)* 25 oktober 1979, *RIDA* 1980, 136; F.L. FINE, “The impact

misbruik maakte van haar machtspositie. Dat was volgens de Commissie bij GEMA daadwerkelijk het geval. De Commissie had meerbepaald problemen met de clausules die de verhoudingen van GEMA tot haar leden regelden en legde haar het volgende op: onderdanen van andere EG-lidstaten moeten ook lid kunnen worden van GEMA, de leden moeten de overdracht van hun rechten kunnen beperken tot bepaalde landen (en het beheer van hun rechten in de andere landen kunnen toevertrouwen aan andere verenigingen), ze moeten de overdracht ook kunnen beperken tot sommige categorieën van rechten (en de andere categorieën kunnen toevertrouwen aan andere verenigingen) en bij ontslag uit GEMA moeten de ze opnieuw kunnen beschikken over alle voorheen overgedragen rechten. De overige beheersvennootschappen in Europa met een machtspositie zoals SACEM, BUMA en SABAM begrepen de boodschap en pasten ten gevolge van deze beschikkingen hun statuten vrijwillig aan.

Recenter werd er een vervolg gebreid aan de GEMA-beschikkingen door een besluit van de Commissie in de zaak *Daft Punk – SACEM*¹⁸⁷. Hierin draaide het om het feit dat de groep Daft Punk zich niet kon aansluiten bij SACEM, omdat zij bepaalde categorieën van rechten zelf wou beheren, wat SACEM niet toestond. De statuten van SACEM bepaalden immers dat de categorieën die niet beheerd werden door SACEM door een andere beheersvennootschap beheerd moesten worden. De Commissie oordeelde dat het inderdaad een misbruik van machtspositie is om leden te verhinderen hun rechten individueel te beheren. Zij wees de klacht echter af, aangezien SACEM ten gevolge van deze klacht reeds initiatief ondernomen had en haar statuten aangepast had in de zin dat haar conseil d'administration nu een toelating kan geven tot individueel beheer.

2. BRT/SABAM – N.V. Fonior

Ten tijde van de GEMA-beschikkingen was voordien in België een betwisting ontstaan die uiteindelijk aanleiding gaf tot dit arrest. Alles draait om een nummer, 'Sperziebonen' genaamd, dat in opdracht van de toenmalige BRT gemaakt werd door twee auteurs. Zij stonden hun rechten op dit lied af aan de BRT voor twee jaar. Beide auteurs waren echter ook reeds aangesloten bij SABAM en stonden zo hun rechten op alle tegenwoordige en toekomstige werken af aan deze beheersvennootschap. N.V. Fonior, producent van fonogrammen, bracht zonder toestemming het nummer uit, waarop zij gedagvaard werd door zowel BRT als SABAM.

of EEC competition law on the music industry", *NJILB* 1992, 527-529.) Deze rechtspraak wordt bevestigd in de GVL-beschikking en het arrest GVL – Europese Commissie (Beschikk. Comm. E.G. 29 oktober 1981, *PB. L.* 28 december 1981, afl. 370, 49; H.v.J. (GVL/Eur. Comm.) 2 maart 1983, *RIDA* 1984, 220).

¹⁸⁷ Besl. Comm. E.G. nr. SG 2002/231176, 12 augustus 2002, *AM* 2005, 388.

Het geschil draaide voor de Rechtbank van Eerste Aanleg uit op een betwisting over de contracten tussen SABAM en haar leden. De BRT zag hierin een misbruik van machtspositie omdat zij auteurs verhinderden om over één bepaald werk afzonderlijke contracten te sluiten¹⁸⁸. Daarop volgden enkele prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie, dat hierover twee arresten velde. Vooral het tweede arrest is hier interessant¹⁸⁹. Het Hof stelt hierin dat een beheersvennootschap met machtspositie die haar leden “verplichtingen oplegt welke ter bereiking van haar maatschappelijk doel¹⁹⁰ niet onontbeerlijk zijn en aldus op onbillijke wijze inbreuk maken op de vrijheid van een aangeslotene in de uitoefening van zijn auteursrecht kan misbruik opleveren”. Meer concreet “kan de verplichte overdracht van alle bestaande en toekomstige auteursrechten, zonder onderscheid naar de verschillende algemeen erkende gebruiksvormen een onbillijke overeenkomst opleveren, vooral indien deze overdracht voor een langdurige periode na het uittreden van de vennoot wordt bedongen¹⁹¹”. Maar het Hof is voor de rest terughoudend en schuift de hete aardappel door naar de nationale rechter, die moet bepalen of een bepaald beding buitensporig is. Al bij al brengt het Hof weinig opheldering, aangezien het gehanteerde criterium ‘onontbeerlijk voor het bereiken van het maatschappelijk doel’ toch vrij breed is. Gegeven dat SABAM zich reeds geschikt had naar de beschikkingen in verband met GEMA, had deze zaak reeds veel aan belang verloren toen het Hof van Justitie zich uitsprak. Die beschikkingen waren immers veel duidelijker op dit punt, zodat de nationale rechter daar moeilijk naast kon kijken. Dat bleek dan ook toen de Belgische rechter zich opnieuw boog over deze zaak, na antwoord te hebben gekregen op de voorgelegde prejudiciële vragen. Het feit dat SABAM haar statuten aangepast had, had de bewering van de BRT dat SABAM misbruik maakte van haar machtspositie ondergraven en zowel in eerste aanleg¹⁹² als in beroep¹⁹³ verloor BRT de zaak.

3. GVL – Europese Commissie

Ook in dit arrest¹⁹⁴ en de voorafgaande beschikking van de Commissie¹⁹⁵ draait het om de relatie tussen een beheersvennootschap en haar leden. GVL is een Duitse beheersvennootschap die volgens de Commissie en het Hof een machtspositie bekleedt op de markt. Zij maakt bovendien misbruik van die machtspositie doordat zij weigert waarnemingscontracten af te sluiten met

¹⁸⁸J. CORBET, “Vijf jaar auteursrecht 1970-1974”, *RW* 1976-77, 2025-2029; J. A. VAN DAMME, noot onder H.v.J. 27 maart 1974, *S.E.W.* 1974, 436-442.

¹⁸⁹ Het eerste (30 januari 1974, *SEW* 1974, 376) handelt vooral over procedurele aspecten, terwijl het tweede (27 maart 1974, *RW* 1973-74, 2334) de kern van de zaak behandelt.

¹⁹⁰ Hiermee bedoelt het Hof vooral dat het noodzakelijk is dat leden hun rechten afstaan aan de beheersvennootschap om een doeltreffende bescherming van hun rechten te kunnen bieden.

¹⁹¹ Destijds behield SABAM de rechten tot vijf jaar na het uittreden van de rechthebbenden-leden.

¹⁹² Rb. Brussel 5 oktober 1983, *RW* 1984-85, 1499.

¹⁹³ Brussel 8 juni 1988, *RIDA* 1989, 169.

¹⁹⁴ H.v.J. (GVL/Eur. Comm.) 2 maart 1983, *RIDA* 1984, 220.

¹⁹⁵ Beschikk. Comm. E.G. 29 oktober 1981, *PB. L.* 28 december 1981, afl. 370, 49.

buitenlandse artiesten, die zich gezien de machtspositie van GVL niet tot een andere beheersvennootschap kunnen wenden. Het werd reeds duidelijk in de GEMA beschikkingen dat dit een duidelijk misbruik van machtspositie uitmaakt, maar GVL hanteerde blijkbaar nog steeds deze regel. Er is overigens nog een ander interessant punt dat in het arrest naar voor komt en dat reeds eerder aan bod kwam in andere zaken¹⁹⁶: GVL voert aan dat de minder strenge regeling van art. 90 EG-Verdrag (nu art. 86, ondernemingen belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang) op haar van toepassing is, gezien de overheidscontrole waaronder zij valt sterker is dan die op andere ondernemingen. Dit argument wordt echter niet aanvaard aangezien deze overheidscontrole de werkzaamheden van beheersvennootschappen in het algemeen regelt en niet bepaalde ondernemingen belast met deze taken. Bovendien zijn beheersvennootschappen private spelers die enkel particuliere belangen behartigen. Hun gebrek aan winstoogmerk tenslotte doet geen afbreuk aan de toepasselijkheid van art 82 EG-Verdrag.

B. Relatie beheersvennootschap - gebruikers

De relatie tussen beheersvennootschappen en hun gebruikers kwam aan bod in de Tournier en Lucazeau-arresten¹⁹⁷. In deze twee belangrijke arresten¹⁹⁸ gaat het om drie zaken: de tarieven van een beheersvennootschap, de weigering om aan gebruikers specifieke licenties te verlenen voor het buitenlandse repertoire en het gebruik van wederkerigheidscontracten (cf. punt C). Ze worden samen behandeld omdat ze kort na elkaar aanhangig gemaakt werden bij het Hof van Justitie en in essentie dezelfde prejudiciële vragen bevatten.

Het verhaal van deze twee arresten vindt haar oorsprong in de jaren '60. Destijds kwam er een discotheekcultuur op gang waarin SACEM interessante mogelijkheden zag: zij rekende de discotheken heel hoge tarieven aan, waartegen die uiteindelijk protesteerden. Ze hadden immers reeds geprobeerd om contracten af te sluiten met buitenlandse, goedkopere beheersorganisaties, maar die stonden hier weigerachtig tegenover. SACEM zag het echter niet zitten om haar tarieven te matigen en er volgde een reeks processen waarin SACEM als winnaar uit de bus kwam¹⁹⁹. Tot

¹⁹⁶ Zo werd dit bijvoorbeeld ook geargumenteed door GEMA in de procedure voor de Commissie en ook in BRT/SABAM – N.V. Fonior, maar evenmin aanvaard.

¹⁹⁷ Dit is een gevoegde zaak, waarbij de zaken Lucazeau/SACEM, SACEM/Debelle en SACEM/Soumagnac samen behandeld worden.

¹⁹⁸ H.v.J. (Lucazeau/SACEM) 13 juli 1989, *Jur.* 1989, 2811; H.v.J. (Ministère Public/Tournier) 13 juli 1989, *AA* 1992, 364. Zie ook de conclusie van Advocaat-Generaal Jacobs, beschikbaar via www.eur-lex.europa.eu.

¹⁹⁹ In een eerdere zaak voor het Hof van Justitie vingen de discotheken nog bot met het argument van misbruik van machtspositie : H.v.J. (Basset/SACEM) 9 april 1987, *Jur.* 1987, 1747.

een discotheek in 1985 op een ander idee kwam en een strafklacht indiende tegen de directeur-generaal van SACEM, de heer Tournier, wegens het discrimineren in prijsstelling (wat een strafbaar feit opleverde)²⁰⁰. Om hierover uitspraak te kunnen doen legde het Hof van Beroep te Aix-en-Provence enkele vragen voor aan het Hof van Justitie, waaronder o.a.: Zijn de tarieven van SACEM zodanig hoger dan in andere EG-landen dat men kan spreken van misbruik van machtspositie in de zin van art 86 (nu 82) EG-Verdrag? Is er daarnaast ook sprake van misbruik door de weigering van SACEM om discotheeken specifieke licenties te verlenen voor het buitenlandse repertoire waarin zij geïnteresseerd waren, zodat die laatsten voor het volledige repertoire moesten betalen ofschoon ze enkel het buitenlandse gebruikten (het zogenaamde systeem van *blanket licensing*)?

Op de vraag in verband met tarieven van SACEM antwoordt het Hof:

“Een nationaal auteursrechtenbureau met een machtspositie op een wezenlijk deel van de gemeenschappelijke markt legt onbillijke contractuele voorwaarden op wanneer de royalty's die het aan discotheeken in rekening brengt, aanzienlijk hoger zijn dan die welke in andere lidstaten worden verlangd²⁰¹, voor zover de vergelijking van de tariefniveaus op homogene grondslag heeft plaatsgevonden. Dit zou anders zijn, indien het betrokken bureau dat onderscheid kan rechtvaardigen op basis van objectieve en relevante verschillen tussen het beheer van de auteursrechten in de betrokken lidstaat en het beheer ervan in andere lidstaten”²⁰².

Opnieuw kaatst het Hof de bal dus terug naar de nationale rechter. Het duurde niet lang voor de Franse rechter gevraagd werd zich hierover uit te spreken, maar hij slaagde hier niet in en verwees de zaak naar de *Conseil de Concurrence*. Die wist deze opdracht evenmin tot een goed einde te brengen en besloot om de Europese Commissie de kastanjes uit het vuur te laten halen. In januari 1992 liet deze laatste instantie aan de betrokken partijen weten dat haar vergelijkend onderzoek niet aantoonde dat aan de voorwaarden voor misbruik voldaan was. Dit werd in oktober 1992 gevolgd door een formele beschikking waarin zij verklaarde de SACEM-tarieven

²⁰⁰ R.L. DU BOIS, “De SACEM-zaak”, *AMI* 1991, 134-135.

²⁰¹ Uit een onderzoek van de Europese Commissie bleek dat een discotheek de hoogste royalty's diende te betalen in Frankrijk (100%), alleen op de hielen gevolgd door Italië (91,37%). In de andere lidstaten, met name Duitsland (6,7%), het Verenigd Koninkrijk (12,24%) en Luxemburg (19,04%) dient veel minder te worden betaald. Bovendien worden in Luxemburg de auteursrechten eveneens door SACEM beheerd: H. COHEN JEHORAM, “Tariefstelling door auteursrechtenbureaus en misbruik machtspositie” (noot onder H.v.J. 13 juli 1989), *AA* 1992, 374.

²⁰² Het Hof heeft geen oor voor de verantwoordingen die SACEM aandraagt: de hoge prijzen in de Franse discotheeken, het traditioneel hoge beschermingsniveau van het Franse auteursrecht, de bijzonderheden van de Franse wettelijke regeling, de hoge administratieve kosten die de strikte handhaving van de auteursrechten met zich meebrengt (zie arrest Lucazeau: r.o. 25 e.v.).

ongemoeid te laten. Dit is opmerkelijk aangezien het Hof van Justitie drie jaar eerder besloot dat de verantwoordingen die SACEM inriep voor haar hoge tarieven niet aanvaard konden worden²⁰³. Ondertussen hadden Franse discotheken gepoogd om op basis van de Tournier en Lucazeau-arresten de nietigheid van de contracten met SACEM te verkrijgen. Het Franse Hof van Cassatie en in navolging daarvan verschillende lagere rechtbanken, besliste echter dat de bewijslast voor het misbruik van machtspositie op de schouders van de discotheken rust en dat beheersvennootschappen hun tarieven niet bij voorbaat moeten rechtvaardigen²⁰⁴.

Alles leek zichzelf min of meer op te lossen, tot de *Conseil de Concurrence* (ditmaal gevat door het Hof van Beroep te Parijs) op 23 april 1993 op de proppen kwam met een ongunstig advies voor SACEM. Hierin besloot zij, na informatie ingewonnen te hebben bij de Europese Commissie, dat de tarieven van SACEM aanzienlijk hoger lagen dan die in het buitenland. Zij kwam tot deze conclusie na vergelijking van SACEM's tarieven met het gemiddelde binnen Europa. Door een eigen studie van de cijfers van de Commissie oordeelde zij dat de tarieven van SACEM meer dan dubbel zo hoog zijn ten opzichte van het gemiddelde in Europa, waardoor er volgens haar sprake is van 'aanzienlijk hoger' zoals bedoeld door het Hof. Bovendien kon SACEM volgens de *Conseil* geen objectieve omstandigheden invoeren die de noodzaak van deze hogere tarieven konden verantwoorden. Opmerkelijk hierbij is dat de *Conseil* op basis van dezelfde cijfers en feiten tot een volledig andere conclusie komt dan de Commissie. Een ander opvallend detail is dat de *Conseil* ditmaal niet vatbaar is voor enig argument van SACEM, terwijl zij drie dagen eerder in de uitspraak over de wederkerigheidsovereenkomsten²⁰⁵ (cf. punt C) nog wel ontvankelijk was voor de argumenten van laatstgenoemde. Het resultaat van deze beslissing is dat er een schikking getroffen wordt waarbij SACEM haar tarieven nogmaals verlaagt met 20% (nadat zij eerder reeds vrijwillig een verlaging van 25% doorgevoerd had) en de discotheken ettelijke miljoenen terugbetaalt²⁰⁶.

Terwijl deze schikking getroffen werd, gebeurde er echter op een ander front ook iets. Tussen 1979 en 1988 waren namelijk verschillende klachten tegen de tarieven van SACEM ingediend bij

²⁰³ W. ALEXANDER, "Toetsing van SACEM's disco-tarieven aan artikel 86 EEG-Verdrag: een lijdensweg", *AMI* 1995, 143; H. COHEN JEHOIRAM, "Tariefstelling door auteursrechtenbureaus en misbruik machtspositie" (noot onder H.v.J. 13 juli 1989), *AA* 1992, 376.

²⁰⁴ R.L. DU BOIS, "De SACEM-zaak", *AMI* 1991, 137. Voor de arresten uit 1989 had een discotheek in Frankrijk ook reeds geprobeerd om haar contract met SACEM te laten vernietigen wegens vermeend misbruik van machtspositie: Cass. Fr. 16 april 1985, *RIDA* 1985, 147.

²⁰⁵ Conseil de Concurrence 20 april 1993, *GRUR Int.* 1994, 339.

²⁰⁶ W. ALEXANDER, "Toetsing van SACEM's disco-tarieven aan artikel 86 EEG-Verdrag: een lijdensweg", *AMI* 1995, 143; H.J.W. EIJKELENBOOM, "Mededingingsrecht en collectieve exploitatie van auteursrecht: wederzijds (on)begrip?", *AMI* 1994, 147-149.

de Europese Commissie. Zoals eerder aangehaald werd in verband met één van deze klachten door de Commissie in oktober 1992 besloten geen actie te ondernemen tegen de SACEM-tarieven. Tegen deze beslissing werd door BEMIM²⁰⁷ (en later ook door Tremblay e.a.²⁰⁸) beroep ingesteld bij het Gerecht van Eerste Aanleg dat hier uiteindelijk uitspraak over deed op 24 januari 1995²⁰⁹. Het beroep tot nietigverklaring wordt echter grotendeels afgewezen²¹⁰ omdat het Gerecht van mening is dat de Commissie correct geoordeeld heeft dat er een gebrek aan communautair belang²¹¹ is in hoofde van BEMIM. Het is sowieso vreemd dat BEMIM haar beroep niet ingetrokken heeft toen het duidelijk was dat er een schikking met SACEM was, want op dat moment had zij haar slag eigenlijk al thuis gehaald. Wellicht wou zij een principiële beslissing bekomen, maar dat is dus niet gelukt. Zij heeft dan ook geen verder beroep meer aangetekend, in tegenstelling tot R. Tremblay, die net als BEMIM beroep had aangetekend tegen de beslissing van de Commissie. Hij zou uiteindelijk ook in hoger beroep bij het Hof van Justitie bot vangen²¹².

De andere prejudiciële vraag handelde over de weigering van SACEM om specifieke licenties te verlenen die enkel het buitenlandse repertoire omvatten. In plaats daarvan bood SACEM discotheekhouders enkel *blanket licences* aan, waarin zowel betaald diende te worden voor het populaire repertoire als voor het niet-populaire repertoire. Het Hof van Justitie zag hierin geen graven, aangezien het de rechten van de auteurs op een efficiënte wijze beschermt, wat bij een gedeeltelijke licentie niet noodzakelijk het geval was. Het Hof voegt er wel aan toe dat er mogelijk wel een schending van art. 82 EG-Verdrag is indien het mogelijk is om ook een gedeeltelijke (goedkopere) licentie te verlenen zonder dat daardoor de administratieve kosten hoger worden. In dat geval is er geen afdoende verantwoording meer om enkel *blanket licenses* te verlenen.

C. Relatie beheersvennootschap - beheersvennootschap

Ook deze relatie is niet ontsnapt aan het alziend oog van het Hof van Justitie, aangezien het in de Tournier en Lucazeau-arresten ook ging over de wederkerigheidsovereenkomsten²¹³ die de

²⁰⁷ Een vereniging bestaande uit ondernemingen die een deel discotheekhouders vertegenwoordigden.

²⁰⁸ GEA (Tremblay/Eur. Comm.) 24 januari 1995, *Jur.* 1995, 185.

²⁰⁹ GEA (BEMIM/Eur. Comm.) 24 januari 1995, *AMI* 1995, 146.

²¹⁰ Het Gerecht verklaart de beschikking van de Commissie enkel nietig “voor zover zij verzoekers grief betreffende de compartimentering van de markt als gevolg van het bestaan van een mededingingsregeling tussen SACEM en de auteursrechtenbureaus van de andere lidstaten heeft afgewezen”.

²¹¹ Kort gesteld komt het erop neer dat de Commissie geoordeeld heeft dat de discotheek-affaire zich vrijwel uitsluitend beperkt tot het Franse grondgebied en dus vooral een affaire is waarin de Franse nationale rechter beter zelf optreedt.

²¹² H.v.J. (Tremblay/Eur. Comm.) 24 oktober 1996, *Jur.* 1996, 5547.

²¹³ In het Tournier-arrest gedefinieerd als “een overeenkomst tussen twee nationale bureaus voor het beheer van auteursrechten op muziekwerken, waarbij die bureaus elkaar wederzijds machtigen, op hun

beheersvennootschappen onderling afsluiten om zo het wereldrepertoire te kunnen vertegenwoordigen. Zo werd in deze zaken o.a. de volgende prejudiciële vraag gesteld: zijn de wederkerigheidscontracten met buitenlandse beheersvennootschappen, als middel van de vennootschappen om elkaar niet te beconcurreren, een inbreuk op art. 85 (nu 81) EG-Verdrag?

Het Hof antwoordt dat deze op zich geen inbreuk uitmaken op art. 81 omdat het ook een middel is om te vermijden dat een beheersvennootschap op buitenlands grondgebied haar eigen beheer- en controlesysteem zou moeten opzetten. Maar er is wel sprake van misbruik indien deze contracten een exclusiviteit in het leven zouden roepen in de zin dat beheersvennootschappen zich verbonden hebben om buitenlandse gebruikers geen rechtstreekse toegang tot hun repertoire te geven. De nationale rechter dient te beoordelen of dit het geval is. In Frankrijk namen het Hof van Cassatie²¹⁴ en de *Conseil de Concurrence*²¹⁵ de handschoen op. Beiden stelden dat er geen sprake is van onderling afgestemd gedrag, waarbij ze vooral wezen op de moeite en de fondsen die nodig zijn voor het opzetten van een eigen beheer- en controlesysteem in het buitenland²¹⁶.

Wat deze discussie betreft zijn er in het nieuwe millennium belangrijke ontwikkelingen op te tekenen. Beheersvennootschappen hebben ingezien dat hun territoriale manier van werken niet meer strookt met de realiteit en zijn multi-territoriale overeenkomsten gaan sluiten. Ten eerste is er de Simulcasting beschikking van de Europese Commissie uit 2002 (en in dezelfde zin: Webcasting-overeenkomst). Hier ging het om wederkerigheidsovereenkomsten tussen beheersvennootschappen voor naburige rechten, waarbij elke vennootschap bevoegd gemaakt

respectieve grondgebied de vereiste toestemming te verlenen voor het in het openbaar uitvoeren van door auteursrechten beschermde muziekwerken van auteurs die bij het andere bureau zijn aangesloten, en aan die toestemming bepaalde voorwaarden te verbinden, zulks in overeenstemming met de op het betrokken grondgebied geldende regeling. Een van deze voorwaarden is het betalen van royalty's, welke door het gemachtigde bureau voor rekening van het andere bureau worden geïnd. De overeenkomst preciseert, dat elk bureau voor de werken van het repertoire van het andere bureau dezelfde tarieven en innings- en verdelingsmethodes en –middelen toepast als voor de werken van zijn eigen repertoire.” In theorie zijn deze overeenkomsten in het voordeel van gebruikers en rechthebbenden want zo wordt een wereldwijd repertoire beheerd, maar in de praktijk bevatten deze overeenkomsten verscheidene restricties die negatief zijn voor gebruikers en rechthebbenden.

²¹⁴ Cass. Fr. 14 mei 1991, *RIDA* 1991, 131.

²¹⁵ Conseil de Concurrence 20 april 1993, *GRUR Int.* 1994, 339.

²¹⁶ Beschikk. Comm. E.G. nr. 2003/300/EG, 8 oktober 2002, *PB. L.* 30 april 2003, afl. 107, 58; zie hierover ook J. CAPIAU, “Collectief beheer van muziek op Internet. Een bespreking van de Simulcasting-beschikking van de Europese Commissie”, *AM* 2003, 335-342; T. VAN EMELLEN, H. DEKEYSER, E. WERKERS, “Podiumkunsten digitaal ontsluiten: juridische probleemstelling en context”, 13 juni 2008, <http://www.vti.be/node/31167> en D. SENN, “Competition law aspects of digital and collective rights management systems”, in C. BEAT GRABER, C. GOVONI, M. GIRSBERGER, M. NENOVA (ed.), *Digital Rights Management: the end of collecting societies?*, Bern, Staempfli, 129 e.v.

werd om aan omroeporganisaties uit de hele wereld met een server binnen hun territorium licenties te verlenen voor *simulcasting* (het gelijktijdig doorgeven van omroepprogramma's via het internet). De Commissie uitte hieromtrent twee bezwaren: *simulcasters* uit de EER moesten bij elke beheersvennootschap in de EER een licentie kunnen aanvragen en de berekening van de vergoeding moest toelaten om aan prijsconcurrentie te doen. Met deze wijzigingen werd de overeenkomst vrijgesteld. De analoge Santiago en Barcelona-akkoorden werden afgevoerd nadat de Commissie vaststelde dat de Santiago-overeenkomst strijdig was met de Europese mededingingsregels.

Nog recenter, in juli 2008, heeft de Commissie zich naar aanleiding van klachten door RTL en Music Choice nogmaals uitgesproken in verband met de wederkerigheidsovereenkomsten²¹⁷. Zij veroordeelt bepaalde clausules in de modelovereenkomst van CISAC. Dit was een oude versie, maar ze werd nog steeds gehanteerd door verschillende beheersvennootschappen. Die clausules leidden tot een segmentatie van de markt aangezien de overeenkomst een lidmaatschapsclausule bevatte die de keuzemogelijkheden van rechthebbenden beperkt en eveneens een exclusiviteitsclausule wat het aanbieden van licenties beperkte tot de binnenlandse markt.

§ 2. Belgische rechtspraak

A. Victoria – SABAM

In deze zaak gaat het om een vrije radio die zich erover beklaagt dat SABAM haar reclame-inkomsten gebruikt als basis voor de berekening van de royalty's die zij verschuldigd is. De radio vindt dat SABAM niet het recht heeft om de reclame-inkomsten op te vragen en die te gebruiken als berekeningsbasis, omdat deze geen directe relatie hebben tot het gebruik van beschermde werken. Zij gaat bovendien verder en ziet in deze praktijken een misbruik van machtspositie in hoofde van SABAM. De rechter in eerste aanleg en het Hof van Beroep²¹⁸ denken hier echter anders over en oordelen dat het gebruik van reclame inkomsten een objectieve norm vormt²¹⁹ en dat SABAM zich niet bezondigt aan het arbitrair bepalen van haar tarieven en derhalve ook geen misbruik van haar machtspositie maakt. Zij verwijst hiervoor enerzijds naar het arrest SACEM/Greenwich van het Hof van Justitie waarin het Hof bepaalt dat het feit dat één

²¹⁷ Beschikk. Comm. E.G. 16 juli 2008 (CISAC), *PB. C.* 18 december 2008, afl.323, 12; zie hierover ook C. MARÉCHAL, "Un nouveau coup porté aux accords de réciprocité entre sociétés de gestion collective (à propos de la décision de la Commission européenne du 16 juillet 2008)", *Rev. Comm. Com. Électr.* 2009, <http://www.lexisnexis.com>.

²¹⁸ Antwerpen 27 maart 1995, *AM* 1996, 36., noot M. GYBELS.

²¹⁹ Eerder oordeelde dit Hof nog anders: Antwerpen 19 januari 1994, *Limb.Rechtsl.* 1994, 76.

beheersvennootschap de vergoedingen voor de uitvoering van muziekwerken int en de uitbetaling ervan aan de componisten verzorgt op zichzelf geen misbruik van machtspositie uitmaakt. Zij verwijst anderzijds ook naar het arrest van het Franse Hof van Cassatie uit 1985²²⁰ waarin beslist werd dat er geen sprake is van misbruik van machtspositie indien een beheersvennootschap dezelfde vergoedingen eist van alle gelijkaardige gebruikers, ook wanneer de vergoeding wordt berekend op basis van de inkomsten.

B. Interest & Intermosane – SABAM & AGICOA (SAT 1)

Hier draait het om de doorgifte van programma's van de Duitse zender SAT 1 door twee kabeldistributeurs van de Duitstalige Gemeenschap. De twee betrokken beheersvennootschappen (SABAM en AGICOA) weigerden toestemming te verlenen voor deze doorgifte, tenzij er een vergoeding op basis van het aantal abonnees betaald werd. In werkelijkheid ging het echter om een stuk minder potentiële abonnees²²¹ en dus was de gevraagde vergoeding te hoog, maar de beheersvennootschappen rechtvaardigden hun eis door het feit dat er extra beheerskosten verbonden waren aan de doorgifte van dit buitenlands programma²²².

De twee kabeldistributeurs dienden daarop klacht in bij de Raad voor Mededinging wegens misbruik van machtspositie in hoofde van beide beheersvennootschappen. Dit heeft in eerste instantie geleid tot twee uitspraken van de voorzitter van de Raad voor Mededinging, respectievelijk op 27 maart 1995²²³ en 4 september 1995²²⁴. In de eerste beslissing stelt de voorzitter dat beide beheersvennootschappen misbruik gemaakt hebben van hun machtspositie door onbillijke discriminerende voorwaarden op te leggen om SAT 1 door te geven: het aantal abonnees als basis voor de vergoeding gebruiken is niet pertinent en objectief. Er wordt hen dan ook bevolen deze handelingen te staken en andere voorwaarden voor te stellen waaronder doorgifte kan plaatsvinden. Zij stelden dan voor om SAT 1 toe te voegen aan het toenmalige globale contract voor kabeldistributie, maar dat betekende dat alle kabeldistributeurs extra zouden moeten betalen voor een doorgifte die slechts van belang was voor twee onder hen. Deze

²²⁰ Cass. Fr. 16 april 1985, *RIDA* 1985, 147.

²²¹ De beheersvennootschappen vroegen een percentage op basis van 200.000 abonnees, terwijl het in de Duitstalige Gemeenschap slechts ging om een maximale capaciteit van 20.000 abonnees.

²²² E. CORNU, "L'exercice du droit d'auteur ou des droits voisins, plus particulièrement par des sociétés de gestion de ces droits, peut-il constituer un abus de position dominante, et si oui dans quelles circonstances – rapport belge sur la question 3", *Ing.Cons.* 2003, 51; C. FRANCO, "Droit d'auteur et concurrence", in X., *Droits intellectuels : à la rencontre d'une stratégie pour l'entreprise*, Brussel, Bruylant, 2002, 685-686.

²²³ Voorz. Raad Mededinging 27 maart 1995, *AM* 1996, 42.

²²⁴ Voorz. Raad Mededinging 4 september 1995, *AM* 1996, 47.

nieuwe voorwaarden konden dan ook niet op begrip rekenen vanwege de kabeldistributeurs en de voorzitter van de Raad voor Mededinging volgt hen daar andermaal in. Opnieuw stelt hij vast dat SABAM en AGICOA misbruik maken van hun machtspositie:

« SABAM et AGICOA ont, de manière répétée, assorti l'autorisation de retransmission de la chaîne SAT 1 par câble, de conditions étrangères à la nécessité de déterminer la juste rémunération des œuvres comprises dans les programmes de SAT 1, puisque chacune de leurs propositions consiste en réalité soit à revaloriser la redevance convenue pour la retransmission par câble des programmes déjà licités, soit à faire obstacle à la venue sur le câble d'une chaîne susceptible de concurrencer les autres chaînes retransmises par câble et licitées par le contrat global, soit à compenser les conséquences ces qu'entraînerait pour les autres chaînes, une baisse de la demande en cas de substitution ».

De voorzitter ziet daarom geen andere mogelijkheid om de concurrentiebeperkende praktijken te schorsen dan de beheersvennootschappen te verplichten een licentie tot doorgifte te verlenen aan de eisende partijen, ook al is er tussen hen geen akkoord over het bedrag van de vergoeding.

SABAM en AGICOA stellen beroep in tegen deze twee uitspraken, maar het Hof van Beroep bevestigt de eerdere beslissingen en wijst derhalve het beroep af²²⁵. Er werd geargumenteed dat het opleggen van een onvrijwillige licentie door de voorzitter van de Raad voor Mededinging ingaat tegen het absolute karakter van het auteursrecht, maar het Hof volgt hen daar niet in. Het exclusieve recht tot verlenen van vergunningen kan immers aanleiding geven tot misbruiken en in botsing komen met de regelgeving van de vrije mededinging, deel van de economische openbare orde. De voorzitter kon dus wel degelijk voorlopige maatregelen opleggen om het misbruik te doen staken²²⁶, want de beide voorstellen van de beheersvennootschappen vormen ook volgens het Hof van Beroep een misbruik van machtspositie.

C. Radio Tienen – SABAM

Een tweede zaak die door de Raad voor Mededinging behandeld werd is het geschil tussen Radio Tienen en SABAM²²⁷, dat gelijkenissen vertoont met de zaak Victoria – SABAM. Het gaat hier immers ook om een vrije radio die zich niet kan vinden in de tarieven die SABAM hanteert. Radio Tienen diende daarom een klacht in tegen SABAM en verzocht de Raad voor Mededinging om voorlopige maatregelen te nemen wegens misbruik van machtspositie. Radio Tienen verwijt SABAM namelijk het eenzijdig opleggen van bepaalde discriminerende voorwaarden om van haar

²²⁵ Brussel 4 september 1996, *AM* 1996, 420.

²²⁶ CORBET is het hier niet mee eens in zijn noot bij dit arrest: J. CORBET, Noot onder Brussel 4 september 1996, *AM* 1996, 425-426.

²²⁷ Voorz. Raad Mededinging 30 augustus 2000, *B.S.* 9 januari 2001, 473.

repertoire gebruik te kunnen maken en het vermoedelijk opleggen van geheel andere voorwaarden ten aanzien van openbare radio's. Concreet komt het erop neer dat er door het tariefsysteem van SABAM een discriminatie ontstaat tussen enerzijds lokale radio's onderling (kleine lokale radio's moeten in verhouding veel meer inkomsten afstaan) en anderzijds tussen lokale radio's en openbare radio's (door gunstigere tarieven zouden de openbare radio's in verhouding minder moeten betalen). Er waren voordien reeds burgerlijke geschillen tussen beide partijen waarbij SABAM steeds aan het langste eind had getrokken. Radio Tienen probeert het nu op een andere manier en vraagt aan de Raad voor Mededinging om voorlopige maatregelen te nemen. De Raad zelf geeft meteen al aan dat zij het geschil vanuit een andere invalshoek bekijkt dan de hoven en rechtbanken aangezien zij vooral aandacht heeft voor het algemeen economisch belang in plaats van particuliere belangen en dat leidt tot een andere uitkomst.

De Raad stelt ten eerste vast dat er inderdaad grote verschillen bestaan tussen de lokale radio's door het systeem dat SABAM hanteert: ofwel een proportioneel systeem van 6% op de reclame-inkomsten ofwel een forfaitair minimum indien de 6% niet gehaald wordt. Het proportionele systeem wordt bij kleine radiostations zelden toegepast, zodat zij meestal het forfaitair minimum dienen te betalen. Dit leidt ertoe dat deze kleine stations sterk benadeeld worden, zonder dat SABAM hiervoor een economische verklaring kan geven en ook geen voorstellen formuleert om haar systeem aan te passen aan de economische realiteit. Het zou volgens de Raad, gezien het dalend aantal luisteraars, logischer zijn om het effectieve luisterpubliek in aanmerking te nemen in plaats van het potentiële luisterpubliek zoals nu het geval is. Ten tweede stelt de Raad vast dat er ook een verschil in tarief is tussen de lokale en openbare radio's, waarbij die laatsten in verhouding inderdaad minder betalen aan auteursrechten. Ook hiervoor kan SABAM geen economische verklaring bieden. Op basis van deze punten stelt de Raad vast dat er inderdaad een inbreuk is op de economische mededingingsregels. Zij staat echter geen voorlopige maatregelen toe omdat Radio Tienen niet bewezen heeft dat er sprake is van 'een ernstig, onmiddellijk en onherstelbaar nadeel dat in verband staat met de aangeklaagde praktijk en dat dringend moet vermeden worden'. Maar het belangrijkste in deze zaak is het feit dat de Raad vaststelt dat SABAM door haar tarifiering misbruik maakt van haar machtspositie.

D. TVi – SABAM

Nogmaals een zaak die met tv-zenders te maken heeft, dit keer met TVi in de hoofdrol. TVi verdeelt twee zenders, waarop beschermde werken vertoond worden zodat zij de toestemming nodig heeft van o.a. SABAM. De beheersvennootschap wenst echter enkel toestemming te

verlenen voor een soort *package deal* waarbij er zowel voor grote als kleine rechten dient betaald te worden, terwijl TVi enkel toestemming nodig heeft voor de kleine rechten en dus niet wil bijbetalen voor de grote rechten. Ook vindt zij dat SABAM ten opzichte van haar discriminerende tarieven hanteert in vergelijking met andere televisienetten en zo misbruik maakt van haar machtspositie.

In de beslissing van 6 maart 2001²²⁸ stelt de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel vast dat er inderdaad sprake is van misbruik van machtspositie doordat SABAM discriminerende tarieven hanteert. Enerzijds doordat zij de vergoeding baseert op de publicitaire inkomsten en een hogere vergoeding vraagt van TVi in vergelijking tot VTM, terwijl die laatste nochtans veel hogere publicitaire inkomsten heeft. Anderzijds doordat zij bij de berekening van de vergoeding verschuldigd door RTBF, geen rekening houdt met het feit dat dat televisienet een overheidsdotatie krijgt. Daarbij komt nog eens dat het gemeenschappelijk aanbod van grote en kleine rechten niet gerechtvaardigd is, aangezien TVi geen gebruik maakt van het 'grote rechten'-repertoire beheerd door SABAM²²⁹. De voorzitter zegt hierover:

« Que, par contre, il n'y a aucune raison de regrouper de la même façon tous les droits musicaux et les 'grands droits', si ce n'est la volonté de la SABAM d'étendre aux 'grands droits' le monopole qu'elle détient sur les droits musicaux alors qu'elle n'est pas spécialisée dans la représentation des grands droits francophones ; Que la tentative d'extension de la position dominante détenue dans un marché (le marché des droits musicaux, en l'espèce) à un autre marché (le marché des 'grands droits'), où règne une certaine concurrence, même limitée, est un abus typique de position dominante ».

SABAM ging tegen deze uitspraak in beroep, wat leidde tot een arrest van het Hof van Beroep te Brussel op 14 maart 2003²³⁰. Dat bevestigt dat er in hoofde van SABAM inderdaad sprake is van misbruik van machtspositie, maar niet over de gehele lijn zoals de eerste rechter had aangenomen. Het Hof stelt enerzijds vast dat SABAM haar tarieven op discriminatoire wijze had vastgesteld en dus misbruik maakte van haar machtspositie, maar vindt anderzijds dat er geen sprake is van misbruik van machtspositie door de weigering om TVi een apart contract te geven zonder de grote rechten. Zij stelt daarbij ook nog dat het enkele feit om ééenzijdig de vergoeding te bepalen op zich geen misbruik van machtspositie uitmaakt. Enkel de manier waarop deze vergoeding bepaald is kan aanleiding geven tot dergelijk misbruik. Dit is een impliciete verwijzing

²²⁸ Voorz. Kh. Brussel 6 maart 2001, *AM* 2001, 388.

²²⁹ TVi maakt voornamelijk gebruik van de grote rechten beheerd door SACD, met wie zij al een contract gesloten heeft. Door het gezamenlijk aanbod van SABAM dreigt zij aldus te moeten bijbetalen voor werken die zij niet gebruikt, noch zal gebruiken.

²³⁰ Brussel 14 maart 2003, *AM* 2003, 357.

naar de Greenwich-rechtspraak van het Hof van Justitie. Ik ben echter van mening dat de eerste rechter dit onsplitsbaar pakket van ‘kleine’ en ‘grote rechten’ correct beoordeeld had door het te bestempelen als ongerechtvaardigd. Deze handeling gaat immers verder dan wat noodzakelijk is om de rechten van haar leden te handhaven: TVi maakt geen gebruik van het ‘grote rechten’-repertoire beheerd door SABAM, dus haar verplichten om hiervoor een vergoeding te betalen is geenszins noodzakelijk.

E. Productions & Marketing - SABAM

Het meest recente arrest dat besproken wordt is dat van het Hof van Beroep te Brussel, waarin het gaat om de tarieven en het kortingssysteem dat SABAM hanteert inzake muziekvertoningen²³¹. Productions & Marketing (hierna: P&M) is een vennootschap die muziekconcerten organiseerde en om beschermd werk te kunnen gebruiken diende zij aan te kloppen bij SABAM. Uit correspondentie tussen P&M en SABAM bleek dat er een bijkomende korting van 50% toegekend werd aan ‘grote organisatoren’, waarvoor bepaalde voorwaarden gesteld werden waaraan P&M volgens SABAM niet voldeed. P&M weigert te betalen en wordt gedagvaard.

In haar verweer beschuldigt P&M SABAM ervan misbruik te maken van haar machtspositie omdat zij het verlenen van toestemming verbindt aan de aanvaarding van voorwaarden die niet in haar algemene voorwaarden te vinden zijn, zij weigert deze voorwaarden te verantwoorden en gevestigde ondernemingen bevoordeelt door hen kortingen toe te kennen ten nadele van nieuwkomers. Het Hof van Beroep krijgt hierover een vraag en stelt dat SABAM inderdaad misbruik maakt van haar machtspositie door zulke gedifferentieerde tariefstructuur te hanteren. Het systeem voor ‘grote gebruikers’ ontbreekt immers aan duidelijkheid en doorzichtigheid en bovendien hangt de toekenning van de korting af van de *goodwill* van SABAM zodat een ongelijke behandeling van gelijke gevallen in de hand gewerkt wordt. Ook gaat het Hof akkoord met het argument van P&M dat dit een obstakel vormt voor nieuwe ondernemingen om toe te treden tot de markt. SABAM geeft volgens het Hof geen enkele objectieve of economische verantwoording voor de verschillen in tarieven. Volgens GERARD en CHAMMAS²³² past dit arrest in de nieuwe tendens in het collectief beheer van auteursrechten, waarbij de nadruk gelegd wordt op transparantie inzake tarieven en openheid van de Europese markt, onder invloed van de

²³¹ Brussel 3 november 2005, *NJW* 2006, 322.

²³² D. GERARD, M. CHAMMAS, “La politique tarifaire de la SABAM au crible du droit de la concurrence”, *T.B.M.* 2006, 324.

Europese Commissie die de concurrentie tussen de verschillende Europese spelers wil aanwakkeren²³³.

§ 3. Evaluatie

Uit de Europese rechtspraak en beschikkingen van de Commissie leren we ten eerste dat zij een onmiskenbare invloed hebben op de Belgische wetgeving. Zo is lid 3 van art. 66 Auteurswet²³⁴ een rechtstreeks voortvloeisel van de GEMA-beschikkingen en de daaropvolgende zaak BRT/SABAM. Dit stelt dat de statuten van een beheersvennootschap een rechthebbende niet kunnen beletten om het beheer van een of meerdere categorieën van werken of prestaties van zijn repertoire toe te vertrouwen aan de vennootschap van zijn keuze of om het beheer zelf uit te oefenen. Ten tweede stellen we vast dat de wetgeving inzake mededinging, meerbepaald art. 81 en 82 EG-Verdrag, onverminderd van toepassing is op beheersvennootschappen: zij zijn ondernemingen en collectief beheer van auteursrechten maakt een dienst uit. Bovendien kunnen beheersvennootschappen niet ontsnappen aan deze strenge controle door art. 86 EG-Verdrag (ondernemingen belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang) in te roepen. Ten derde valt op dat de Europese Commissie steeds terughoudender geworden is om in te grijpen. Er werden steeds sterke signalen gegeven in bijvoorbeeld de GEMA en GVL beschikkingen, maar met de afwijzing van de beroepen van BEMIM en Tremblay lijkt de Commissie duidelijk te willen maken dat de nationale rechters aan zet zijn. Europa heeft de krijtlijnen uitgezet en de grootste problemen op de markt weggewerkt, zodat verder optreden niet nodig geacht werd. Sommige auteurs leverden kritiek op deze houding van de Commissie omdat het risico bestaat dat er zo tegenstrijdige beslissingen genomen worden op nationaal vlak²³⁵.

Die nationale rechter laat zich alleszins steeds minder onbetuigd op dit vlak. In het overzicht van de belangrijkste Belgische rechtszaken draait het bijna steeds om de voorwaarden waaronder SABAM toestemming verleent en de tarieven die zij daarbij hanteert. De hoven en rechtbanken

²³³ Hierop wordt in het volgende hoofdstuk verder ingegaan. Er kan ook nog worden vermeld dat het Hof in deze zaak zelfs heeft samengewerkt met de Commissie, in de zin dat zij het advies van laatstgenoemde gevraagd heeft, gebruik makend van de mogelijkheid daartoe voorzien in art. 15 lid 1 Verordening 1/2003: Verordening 1/2003 van de Raad van 16 december 2002 betreffende de uitvoering van de mededingingsregels van de artikelen 81 en 82 van het Verdrag, *PB. L* 4 januari 2003, afl. 1, 1. (D. GERARD, M. CHAMMAS, “La politique tarifaire de la SABAM au crible du droit de la concurrence”, *T.B.M.* 2006, 324).

²³⁴ In het nieuwe wetsontwerp is deze passage verhuisd naar art. 66^{quater}.

²³⁵ I.A. STAMATOUDI, “The European Court’s love-hate relationship with collecting societies”, *E.I.P.R.* 1997, 289-297; P.L.C. TORREMANS, I.A. STAMATOUDI, “Collecting societies: sorry, the Community is no longer interested”, *E.L.Rev.* 1997, 352-359.

en ook de Raad voor Mededinging doen hun duit in het zakje en stellen zich steeds strenger op ten aanzien van beheersvennootschappen: in de Victoria-zaak werd nog besloten dat er geen sprake was van misbruik van machtspositie, terwijl vijf jaar later in de gelijkaardige zaak van Radio Tienen er anders geoordeeld wordt. Het is daarbij ook belangrijk om de verschillen tussen de beoordelende instanties aan te stippen. De Raad voor Mededinging oordeelt naar eigen zeggen anders dan de hoven en rechtbanken: zij kijkt vooral naar het algemeen economisch belang en plaatst de particuliere belangen op de achtergrond, in tegenstelling tot de hoven en rechtbanken. Ik denk dan ook dat een langdurig conflict dat van belang is voor een groot aantal gebruikers, zoals bijvoorbeeld het geschil tussen Radio Tienen en SABAM, vanuit het oogpunt van de gebruikers beter voorgelegd kan worden aan de Raad voor Mededinging. Net omdat de nadruk gelegd wordt op de invloed van het geschil op de markt, lijkt mij dat er in sommige gevallen sneller besloten wordt dat bepaalde praktijken ingaan tegen de mededingingsregels.

Na het onder de loep nemen van de verschillende uitspraken kunnen we stellen dat er een duidelijke lijn in de beslissingen zit, wat zorgt voor rechtszekerheid. Deze lijn valt volgens CORNU²³⁶ te vertalen in vier criteria:

- De te betalen vergoeding kan discriminerend bevonden worden indien zij veel hoger ligt dan wat gebruikelijk is in andere lidstaten.
- De te betalen vergoeding kan discriminerend bevonden worden indien zij vastgesteld wordt op basis van de capaciteit van gebruikers en niet op basis van het effectieve gebruik van het repertoire.
- De te betalen vergoeding kan discriminerend bevonden worden indien verschillende maar gelijkaardige groepen gebruikers ongelijk behandeld worden, tenzij daar een objectieve verklaring voor bestaat.
- De te betalen vergoeding is discriminerend als gelijke gebruikers ongelijk behandeld worden.

Alle geschillen moeten beoordeeld worden aan de hand van de concrete omstandigheden, maar algemeen kan toch gesteld worden dat er in de rechtspraak een zekere tendens gegroeid is. Die bestaat erin dat excessieve vergoedingen en tarieven of onevenwichtige voorwaarden niet door de beugel kunnen indien zij niet objectief economisch verantwoord kunnen worden. De regel van de noodzakelijkheid kan naar voor geschoven worden als basiscriterium: beheersvennootschappen

²³⁶ E. CORNU, “L’exercice du droit d’auteur ou des droits voisins, plus particulièrement par des sociétés de gestion de ces droits, peut il constituer un abus de position dominante, et si oui dans quelles circonstances – rapport belge sur la question 3”, *Ing.Cons.* 2003, 56-57.

mogen niet verder gaan in hun voorwaarden en tarieven dan nodig om de rechten van hun leden-rechthebbenden te beschermen.

Als conclusie kan men dus stellen dat de rechtspraak een uitstekende vorm van regulering is. Maar het is de combinatie met de specifieke controlewetgeving in de Auteurswet die ervoor zorgt dat er op een efficiënte manier gevolg gegeven wordt aan klachten. Niet alle klachten leiden immers tot een rechtszaak, ofschoon zij ook bepaalde problemen op de markt kunnen blootleggen. Het is ook goed dat een groot aantal geschillen opgelost worden tussen de partijen met de Controledienst als bemiddelaar. Het nieuwe wetsontwerp dat de controlewetgeving en de Controledienst versterkt is ook vanuit dit oogpunt een goede zaak.

HOOFDSTUK 4. BLIK OP DE (EUROPESE) TOEKOMST

In dit laatste hoofdstuk wordt een actueel *topic* behandeld, namelijk het vraagstuk van collectief beheer en mededinging, waarmee verder gebouwd wordt op het vorige hoofdstuk. Daaruit bleek reeds dat het Hof van Justitie en de Europese Commissie de afgelopen decennia sterk ingegrepen hebben in de mededingingsbeperkende gedragingen van beheersvennootschappen. Dit is niet verwonderlijk, gezien zij waken over de mededinging op de gemeenschappelijke markt en beheersvennootschappen niet ontsnappen aan deze mededingingsregels. Er wordt echter niet enkel repressief opgetreden vanuit Europa want de Commissie en het Parlement bespreken in verschillende documenten sinds 2004 ook of het actief opentrekken van de markt en het stimuleren van concurrentie tussen de Europese beheersvennootschappen een piste is die gevolgd dient te worden. Dit is een verandering in houding ten opzichte van het verleden: sinds de jaren '90 zijn er heel wat richtlijnen uitgevaardigd wat betreft het materiële auteursrecht, maar wat betreft het rechtenbeheer is het lang stil gebleven²³⁷. Deze discussie is alleszins een element dat sterk gekoppeld is aan het onderwerp van deze masterproef, gezien het gebruik van de mededingingsregels als controle-instrument. Leidt het aanmoedigen van concurrentie tussen beheersvennootschappen tot een betere (zelf)regulering van de markt of heeft het daarentegen een averechts effect?

Om deze vraag te beantwoorden, dient men rekening te houden met het feit dat collectief beheer toch een heel eigen karakter heeft en dat beheersvennootschappen niet zomaar herleid kunnen worden tot gewone ondernemingen. COHEN JEHORAM pleit zelfs om de monopolies van beheersvennootschappen in stand te houden wegens de vele voordelen die hieraan verbonden zijn²³⁸. Uit dit alles volgen enkele prangende vragen die in dit onderdeel behandeld zullen worden: Is er nood aan communautaire minimumverplichtingen voor beheersvennootschappen? Moeten de nationale controle-instanties ook op elkaar afgestemd worden of zelfs vervangen worden door één Europees controleorgaan? En uiteraard de kernvraag: moeten die monopolies inderdaad weg of is sterke concurrentie op deze specifieke markt misschien toch niet zo'n goed idee?

²³⁷ Zie overigens ook art. 49 e.v. EG-Verdrag (Diensten) en de Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt, *PB. L.* 27 december 2006, afl. 376, 36.

²³⁸ H. COHEN JEHORAM, "Auteursrechtenbureaus: enkele grondbeginselen", *AMI* 1991, 129-130.

§ 1. Europese signalen

A. Resolutie Europees Parlement 15 januari 2004

Een eerste document waarin we merken dat het debat over beheersvennootschappen en mededinging leeft in Europa is de Resolutie aangenomen door het Europees Parlement op 15 januari 2004 over een communautair kader voor maatschappijen voor collectief beheer op het gebied van auteursrechten en naburige rechten²³⁹. In deze Resolutie benadrukt het Parlement de belangrijke en specifieke rol die beheersvennootschappen spelen, maar heeft zij evenwel de nodige kritiek op de huidige stand van zaken in verband met het beheer van deze vennootschappen. Maar ook de regulering van beheersorganisaties en de controle waaraan zij onderworpen zijn ontspringen de dans niet.

Vooreerst hekelt zij de vaak minder goede werking van beheersvennootschappen wat betreft transparantie, interne democratische structuur en betrokkenheid van auteurs. Het Parlement is daarom van oordeel dat er nood is aan minimumnormen voor organisatiestructuren, transparantie, financiële verantwoording en rechtsmiddelen en dringt daarnaast eveneens aan op de tenuitvoerlegging van doelmatige, onafhankelijke, regelmatige, transparante en deskundige controlemechanismen in alle lidstaten. Zij stelt immers vast dat er met betrekking tot de controlemechanismen tussen de EU-lidstaten onderling vrij grote structurele verschillen bestaan en dat de doelmatigheid van deze controles zeer uiteenloopt. Ten slotte pleit zij ook voor het opzetten van vergelijkbare en compatibele arbitragemechanismen, betaalbaar voor kleine gebruikers en auteurs, die geschillen tussen de verschillende partijen kunnen beslechten.

Het Parlement lijkt dus aan te sturen op een communautaire aanpak: er dienen enerzijds vanuit Europa minimumnormen voor beheersvennootschappen uitgevaardigd te worden, en anderzijds wil het Parlement de controlemechanismen in de verschillende lidstaten stroomlijnen en voorzien in vergelijkbare arbitragemechanismen. Daarnaast benadrukt het Parlement zoals gezegd het belang van beheersvennootschappen. In die zin pleit zij dan ook voor een beperkte toepassing van het mededingingsrecht, zijnde enkel in geval van misbruik, omdat beheersvennootschappen met het beheer van auteursrechten een belangrijke sociale en culturele rol spelen en dit beheer uitgeoefend wordt in het algemeen belang. Beheersvennootschappen zouden in het vervullen van hun taak niet mogen gehinderd worden door een te strikte toepassing van de mededingingsregels

²³⁹ Resol. Eur. Parl. nr. 2002/2274(INI), 15 januari 2004 over een communautair kader voor maatschappijen voor collectief beheer op het gebied van auteursrechten en naburige rechten, www.europarl.europa.eu.

zodat zij ook in de toekomst met succes rechten kunnen beheren. Zij vreest dat een dergelijke strikte toepassing zou kunnen leiden tot fragmentatie van de markt, chaos bij de inning en verdeling en dumpingtarieven²⁴⁰. De Resolutie is niet enkel gericht aan de Europese instellingen, maar ook deels aan de lidstaten. Het is duidelijk dat sommige aanbevelingen reeds hun weg gevonden hebben naar de wetgeving van de lidstaten. Als voorbeeld kan aangehaald worden dat in de Resolutie aangedrongen wordt het “uitbannen van belangenverstrengeling”, wat we terugvinden in het Belgische wetsontwerp (art. 9).

B. Mededeling Europese Commissie 16 april 2004

Een tweede tekst waaraan hier aandacht besteed wordt is de Mededeling van de Commissie van 16 april 2004 over het beheer van auteursrechten en naburige rechten in de interne markt²⁴¹, die duidelijk minder politiek geladen is dan de Resolutie eerder aangenomen door het Parlement. De tekst focust daarentegen meer op de technische en juridische kant van collectief beheer op de gemeenschappelijke markt en dat bovendien meer op een descriptieve dan kritische manier. Net zoals in de Resolutie wordt ook hier meteen het belang van beheersvennootschappen benadrukt. Dit wordt bevestigd in de raadplegingen die de Commissie georganiseerd heeft, waarvan de resultaten in de Mededeling worden weergegeven. Verder blijkt daaruit ook dat gebruikers en rechthebbenden de typische problemen in verband met beheersvennootschappen aanhalen en dat een ruime meerderheid voorstander is van de convergentie van de voorwaarden waaronder beheersvennootschappen opereren. De Commissie zelf spreekt zich uit voor een wetgevend initiatief in deze materie. Zij wil ten eerste wetgeving inzake goed bestuur en ten tweede een gemeenschappelijke wetgevende basis op drie punten:

- De oprichting en status van beheersvennootschappen.

Nu zijn er sterke verschillen tussen de lidstaten inzake het statuut van beheersorganisaties, dat varieert van liefdadigheids- en non-profit organisaties tot vennootschappen. De Commissie stelt dan ook voor dat er een uniformiteit komt “met betrekking tot de personen die een organisatie kunnen oprichten, de rechtspositie van de organisatie, het noodzakelijke bewijs van efficiëntie, operationaliteit, boekhoudkundige verplichtingen en een voldoende aantal vertegenwoordigde rechthebbenden”.

²⁴⁰ A. DIETZ, “European Parliament versus Commission : how to deal with collecting societies?”, *AM* 2005, 210.

²⁴¹ Med. Comm. E.G. nr. COM(2004) 261, 16 april 2004 over het beheer van auteursrechten en naburige rechten in de interne markt, www.eur-lex.europa.eu.

- De relatie tot gebruikers en rechthebbenden.

Gebruikers klagen vooral over tarieven en licentieverlening. De beheersvennootschappen dienen dan ook verplicht te worden om hun tarieven te publiceren en licenties te verlenen onder redelijke voorwaarden. Rechthebbenden hechten vooral belang aan goed bestuur, transparantie, non-discriminatie en verantwoordingsplicht.

- De externe controle.

Als er al controle instanties aanwezig zijn in de lidstaten zijn er sterke verschillen waar te nemen qua bevoegdheden en doeltreffendheid²⁴². Dit doet afbreuk aan de belangen van zowel gebruikers als rechthebbenden. In alle lidstaten moeten adequate controlemechanismen beschikbaar zijn en de Commissie acht het nuttig om gemeenschappelijke parameters inzake externe controle tot stand te brengen en in alle lidstaten te zorgen voor instanties die geschillen kunnen beslechten, op hun beurt ook onderling afgesteld.

Over de relatie tussen beheersvennootschappen en het mededingingsrecht blijft de Commissie echter op de vlakte. Zij vat de uitspraken van het Hof van Justitie en de Commissie samen, maar neemt in tegenstelling tot het Parlement geen stelling in wat betreft de toepassing van het mededingingsrecht. Ik ben het echter met DIETZ eens dat men tussen de lijnen kan lezen dat de Commissie hier min of meer dezelfde mening is toegedaan als het Parlement: het mededingingsrecht dient niet te strikt toegepast te worden en de voorkeur dient gegeven te worden aan andere manieren van regulering zoals het opzetten van communautair kader voor beheersvennootschappen en controle-instanties²⁴³.

C. Aanbeveling Europese Commissie 18 oktober 2005

De derde tekst waarbij wordt stilgestaan is de Aanbeveling van de Europese Commissie van 18 oktober 2005 betreffende het collectieve grensoverschrijdende beheer van auteursrechten en

²⁴² De controle varieert nu van strikt (Duitsland, Portugal, Oostenrijk) tot minimaal toezicht (Ierland, Polen, Verenigd Koninkrijk). De meeste landen zitten hier tussenin, zie L. GUIBAULT, S. VAN GOMPEL, "Collective Management in the European Union", in D. GERVAIS, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, 125-130.

²⁴³ A. DIETZ, "European Parliament versus Commission : how to deal with collecting societies?", *AM* 2005, 209-210.

naburige rechten ten behoeve van rechtmatige *online*-muziekdiensten²⁴⁴. Zoals de titel al laat uitschijnen gaat het hier om een Aanbeveling in verband met *online*-muziekdiensten en wordt er vooropgesteld dat de licenties die in het kader daarvan verleend worden multiterritoriaal zouden moeten zijn, wat de nodige repercussies voor het collectief beheer met zich meebrengt. Zo stelt de Commissie heel wat verplichtingen voorop waaraan beheersvennootschappen dienen te voldoen. De Commissie neemt hier in tegenstelling tot in haar Mededeling van het jaar ervoor een duidelijker en gevoelig gewijzigd standpunt in: zij wil dat de beheersvennootschappen meer gaan concurreren bij het werven van rechthebbenden. Die laatsten moeten veel meer de mogelijkheid krijgen om zich aan te sluiten bij een beheersvennootschap naar keuze. Dit moet ertoe leiden dat beheersvennootschappen, om rechthebbenden ‘binnen te halen’, hun werking dienen te verbeteren en zo doelmatiger en transparanter gaan werken. De Commissie richt haar pijlen vooral op de wederkerigheidsovereenkomsten, die ondanks de rechtspraak en beschikkingen hieromtrent nog steeds de keuzevrijheid van rechthebbenden belemmeren. Volgens de Commissie zou elke beheersvennootschap licenties moeten kunnen verlenen voor het gehele Europese territorium en niet enkel voor het eigen land, wat de wederkerigheidsovereenkomsten tussen hen in de hand werken²⁴⁵. Kortom: de toenemende grensoverschrijdende exploitatie van auteursrechten en de digitale transmissie stroken niet meer met het traditionele territoriale beheer door beheersvennootschappen in het auteursrecht²⁴⁶. Opmerkelijk hierbij is dat de Commissie op relatief korte tijd een bocht gemaakt heeft in haar houding ten opzichte van deze wederkerigheidsovereenkomsten, want in 2002 kon zij zich er nog mee verzoenen in de Simulcasting-beschikking.

De uiteindelijke gevolgen van deze Aanbeveling zijn tamelijk verregaand en dat blijkt des te meer uit de studie die deze Aanbeveling voorafgaat²⁴⁷. Daarin geeft de Commissie duidelijk aan dat het de bedoeling is dat de doorgedreven concurrentie tussen de beheersvennootschappen ertoe leidt dat de vennootschappen die over de beste ‘prijs/kwaliteit-verhouding’ beschikken over blijven en dat de wederkerigheidsovereenkomsten stilaan verdwijnen. Rechtenhouders stappen dan rechtstreeks naar de beheersvennootschap die hun voorkeur wegdraagt en kunnen met enkele

²⁴⁴ Aanbev. Comm. E.G. nr. 2005/737/EC, 18 oktober 2005 betreffende het collectieve grensoverschrijdende beheer van auteursrechten en naburige rechten ten behoeve van rechtmatige *online*-muziekdiensten, *PB. L.* 21 oktober 2005, afl. 276, 54.

²⁴⁵ Een belangrijke kanttekening hierbij is wel dat de aanbeveling handelt over de *online* rechten en dus geen betrekking heeft op de offline situatie.

²⁴⁶ T. VAN EMELLEN, H. DEKEYSER, E. WERKERS, “Podiumkunsten digitaal ontsluiten: juridische probleemstelling en context”, 47-48.

²⁴⁷ Comm. E.G., “Study on a community initiative on the cross-border collective management of copyright”, 7 juli 2005, beschikbaar via http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/management/study-collectivemgmt_en.pdf.

overeenkomsten hun *online* rechten voor het gehele territorium door één beheersvennootschap laten beheren. Dit rechtstreekse contact met de beheersvennootschap zou hen vele voordelen moeten opleveren, onder andere dat de rechten billijker verdeeld worden en dat er geen geld bij derde partijen blijft hangen.

Wat dan met de kleinere beheersvennootschappen? Dreigen zij niet uit de markt geconcentreerd te worden door de grotere spelers op de Europese markt die een interessanter repertoire aanbieden, meer kunnen uitbetalen,...? De Commissie geeft dit overigens zelf al aan: er kunnen beheersvennootschappen ontstaan met een aantrekkelijk genre-specifiek repertoire en de niet populaire repertoires komen dan waarschijnlijk terecht bij de kleine spelers, indien die tenminste weten te overleven. Dit doorbreekt de solidariteit die nu bestaat tussen kleine en grote auteurs in een beheersvennootschap en tussen beheersvennootschappen onderling²⁴⁸. De Commissie ziet ook mogelijkheden voor de kleine beheersvennootschappen om, indien ze niet meekunnen op de markt, agenten te worden voor de grote spelers. Zal deze sterk doorgedreven concurrentie uiteindelijk wel voordelen opleveren voor de betrokken partijen? KOELMAN denkt alleszins van niet en vreest dat de concurrentie uiteindelijk zal leiden tot één oppermachtige beheersvennootschap op Europees vlak, waardoor er opnieuw geen sprake meer is van gezonde concurrentie²⁴⁹, iets wat mijzelf ook niet onwaarschijnlijk lijkt. Weliswaar gaat het hier om een Aanbeveling over *online* rechtenbeheer, maar op termijn wordt deze gedachtegang waarschijnlijk verder doorgetrokken.

§ 2. Naar een communautair kader?

Na een analyse van de belangrijkste teksten op Europees niveau wordt in dit onderdeel overgegaan tot het beantwoorden van de oorspronkelijke vraag van dit hoofdstuk: is het

²⁴⁸ In het advies van de Belgische Raad voor Intellectuele Eigendom bij deze aanbeveling worden ook bedenkingen geuit bij de wenselijkheid hiervan: “Advies betreffende de Aanbeveling van de Europese Commissie betreffende het collectieve grensoverschrijdende beheer van auteursrechten en naburige rechten ten behoeve van rechtmatige *onlinemuziekdiensten*”, 15 februari 2008, http://mineco.fgov.be/intellectual_property/patents/news/advice_author_rights_nl.htm, 26-28. Dezelfde kritiek weerklinkt ook in een gelijkaardige Franse studie: titel 4.2.3. in V.L BENABOU, A.G. GEFFROY (CSPLA), “Étude sur la recommandation de la Commission européenne relative à la gestion collective transfrontière du droit d’auteur et des droits voisins dans le domaine des services licites de musique en ligne”, 18 oktober 2005, <http://www.cspla.culture.gouv.fr/CONTENU/GestionCollectiveTransfronti%E8re.pdf>.

²⁴⁹ K.J. KOELMAN, “Op naar Euro-Buma(s): de aanbeveling van de Europese Commissie over grensoverschrijdend collectief rechtenbeheer”, *AMI* 2005, 194-196. Ook Hugenholtz is geen grote voorstander van meer concurrentie: P.B. HUGENHOLTZ, “Is concurrentie tussen rechtenorganisaties wenselijk?”, *AMI* 2003, 203-208.

opdrijven van concurrentie een goede zaak? Eerst en vooral dienen zich ook enkele andere vragen aan, die reeds gesteld werden in het begin van dit hoofdstuk.

Ten eerste is er de vraag of er op Europees vlak een minimumkader met verplichtingen voor beheersvennootschappen nodig is. Deze idee komt duidelijk naar voor in de verschillende besproken documenten, waarbij het duidelijk is dat zowel het Parlement als de Commissie overtuigd zijn van het heil dat deze minimumnormen zouden kunnen brengen. Ik ben eveneens overtuigd van de opportuniteit van het stroomlijnen van de basisverplichtingen voor collectief beheer, aangezien er nu sterke verschillen bestaan tussen de beheersvennootschappen actief in de 27 lidstaten van de Europese Unie. Dat bleek reeds uit de rechtsvergelijkende studie in hoofdstuk 2, waar het slechts om buurlanden ging. Dergelijke discrepanties leiden tot een verschillende behandeling van rechthebbenden en gebruikers, wat op de gemeenschappelijke markt geen goede zaak is. Uit de rechtspraak van het Hof van Justitie en de beschikkingen van de Europese Commissie blijkt immers dat men mededingingsbeperkende handelingen in hoofde van de beheersvennootschappen wil tegengaan en dat rechthebbenden onder andere de keuze moeten hebben om zich bij een beheersvennootschap naar keuze aan te sluiten. Voor men dus spreekt over sterkere mededinging dient men eerst te zorgen voor een gemeenschappelijke basis waarop de beheersvennootschappen kunnen beoordeeld worden. De manier waarop deze basis er dient te komen zorgt voor meningsverschillen tussen de Commissie enerzijds en het Parlement en andere actoren anderzijds. De Commissie gaf in oktober 2005 een voorzet met een Aanbeveling, wat echter een *soft law*-instrument is. Zij was vastbesloten tot harmonisatie maar beseftte ongetwijfeld dat ze zich met haar voorstel op glad ijs begaf en wou met een niet bindende Aanbeveling misschien testen hoe sterk dat ijs was. Alleszins kwam er diverse kritiek op deze manier van handelen²⁵⁰, waarbij naar voren kwam dat er nood is aan een harmonisatierichtlijn in plaats van een Aanbeveling. Met de huidige nood aan harmonisatie lijkt mij dat inderdaad de beste optie.

In het verlengde hiervan ligt de tweede vraag: wat met de controle? Het lijkt logisch om na het invoeren van een minimumkader met verplichtingen voor beheersvennootschappen ook de controle te stroomlijnen, beiden zijn immers elkaars spiegelbeeld. Indien men de voorwaarden voor collectief beheer harmoniseert dient de controle daarop afgestemd te zijn, zoniet hebben deze minimumnormen niet veel zin want dan blijven er ongetwijfeld verschillen bestaan tussen de

²⁵⁰ “Advies betreffende de Aanbeveling van de Europese Commissie betreffende het collectieve grensoverschrijdende beheer van auteursrechten en naburige rechten ten behoeve van rechtmatige *online*-muziekdiensten”, 24-26 ; “Étude sur la recommandation de la Commission européenne relative à la gestion collective transfrontière du droit d’auteur et des droits voisins dans le domaine des services licites de musique en ligne”, titel 4.3.

lidstaten. Anderzijds ben ik wel van mening dat men niet dient te evolueren naar één Europees controleorgaan, een idee dat op termijn zou kunnen geopperd worden. Zelfs indien men zowel voorziet in minimumnormen als in eenvormige controle blijven er marktspecifieke factoren per land die zorgen dat collectief beheer niet in alle landen over dezelfde kam geschoren kan worden. Daarom lijkt het mij beter om de nationale controle-instanties te behouden, omdat deze een grondigere kennis hebben van hun eigen markt dan een Europees orgaan zou kunnen hebben. Ook voor gebruikers en rechthebbenden is het eenvoudiger en geruststellender om naar een nationale instantie te kunnen stappen indien er zich problemen voordoen, dan te moeten aankloppen bij een Europese instelling. Die zou bovendien ook stevig uitgerust moeten zijn om alle klachten te kunnen behandelen van rechthebbenden en gebruikers over heel Europa.

Een aanverwante vraag die hierbij opduikt: wat met de geschillenbeslechting? Dit is eveneens een element dat telkens naar voren komt in de verschillende besproken documenten. Zowel in de Resolutie van het Parlement als de Mededeling van de Commissie wordt gepleit voor het oprichten van specifieke instanties voor het beslechten van geschillen, waarbij het Parlement meer de nadruk legt op arbitrage. Ook in de Aanbeveling is een artikel gewijd aan geschillenbeslechting. In het rechtsvergelijkend deel hebben we reeds gezien dat Duitsland een specifiek arbitrageorgaan op poten gezet heeft, terwijl Nederland in het nieuwe wetsontwerp voorstander blijkt van een commissie specifiek voor tariefgeschillen. Ook elders ter wereld bestaan gespecialiseerde rechtbanken of arbitrage-instanties, denken we maar aan de *Copyright Tribunals* in het Verenigd Koninkrijk en Australië, het *Copyright Royalty Tribunal* in de Verenigde Staten²⁵¹ of het *Copyright Board* in Canada²⁵². In België ligt men schijnbaar minder wakker van het Europees standpunt, aangezien er geen aanpassingen aan de bestaande mechanismen doorgevoerd werden²⁵³, ook niet in het recente wetsontwerp. De wetgever heeft kennelijk geoordeeld dat de bestaande mechanismen volstaan. In 2007 werd immers gezorgd voor meer specialisatie bij de rechterlijke macht²⁵⁴ en met CEPINA beschikken we over een goed geolied

²⁵¹ K.J. KOELMAN, "Collectieve rechtenorganisaties en mededinging (deel 2)", *AMI* 2004, 90.

²⁵² P.B. HUGENHOLTZ, D.J.G. VISSER, A.W. HINS, (WODC), "Geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer: over tarieven, transparantie en tribunalen in het auteursrecht", 31 oktober 2007, http://www.ivir.nl/publicaties/hughenholtz/WODC_geschillenbeslechting_2007.pdf, 18-21.

²⁵³ Voor een overzicht: "Advies betreffende de Aanbeveling van de Europese Commissie betreffende het collectieve grensoverschrijdende beheer van auteursrechten en naburige rechten ten behoeve van rechtmatige *online*-muziekdiensten", 94-98. De enige bijzondere regeling die in België voorzien werd is de bemiddelingsprocedure bij kabelrechten in art. 54 Auteurswet. Natuurlijk heeft de Controledienst zelf ook een bemiddelende functie, maar haar bevoegdheden zijn op dat vlak toch beperkt.

²⁵⁴ Ingevoerd door de wet van 10 mei 2007 betreffende de aspecten van gerechtelijk recht van de bescherming van intellectuele eigendomsrechten, *B.S.* 10 mei 2007, 25694. Dit komt echter niet voort uit

arbitrageorgaan. Maar de rechtbanken of CEPINA kunnen bezwaarlijk laagdrempelig en goedkoop genoemd worden, wat mij doet denken dat er plaats is voor een instelling zoals het Duitse *Schiedsstelle*. Die is een stuk meer ‘bereikbaar’ en is dus veel meer geschikt voor de geschillen met kleinere gebruikers en rechthebbenden over tarieven e.d.²⁵⁵. Het Europees Parlement gaf dit in haar Resolutie reeds aan, zij vindt dat er nood is aan arbitragemechanismen die betaalbaar zijn voor kleine gebruikers en rechthebbenden. Dergelijke organen kunnen bovendien de gewone rechtbanken in aanzienlijke mate ontlasten van zulke geschillen. Het zou dus niet verkeerd zijn om in alle lidstaten te voorzien in een arbitrageorganen naar Duits voorbeeld, die bovendien onderling compatibel zijn om tegenstrijdige uitspraken zoveel mogelijk te vermijden. Dit valt mijns inziens te verkiezen boven gespecialiseerde rechtbanken, die toch iets minder toegankelijk zijn dan deze veelal snellere, goedkopere en minder formele arbitrageinstanties²⁵⁶.

Na de voorstellen voor een gemeenschappelijk kader inzake verplichtingen, controle en geschillenbeslechting komen we tot de kernvraag van dit hoofdstuk: levert een strikte toepassing van het mededingingsrecht en daaraan gekoppeld een stijging van de concurrentie voordelen op voor de betrokken partijen? Mijns inziens bestaat een reëel gevaar dat dit een averechts effect teweeg brengt. Alles hangt eigenlijk af van hoever men de concurrentie wil doortrekken. Concurrentie op basis van administratiekosten en dienstverlening, zoals voorgestaan door de Commissie in de Simulcasting-beschikking, kan gunstige gevolgen hebben. Indien men echter kiest voor doorgedreven concurrentie, waarbij beheersvennootschappen ook moeten concurreren op gebied van royalty's, zie ik echter meer nadelen dan voordelen. Het lijkt immers realistisch dat kleinere beheersorganisaties deze concurrentieslag niet zullen overleven. Nu reeds is het duidelijk dat sommige landen zeer sterke beheersvennootschappen hebben, terwijl andere landen het moeten stellen met minder goed ontwikkelde of minder efficiënte vennootschappen. Deze kleinere spelers zullen van de markt verdwijnen omdat zij niet meekunnen met de grote vissen en wie weet komt er op termijn zelfs één grote mastodont die de rest uit de markt geconcentreerd heeft.

de Aanbeveling, maar uit de Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten, *P.B. L.* 2 juni 2004, afl. 195, 16.

²⁵⁵ Zie voor een uitvoerige uitleg over de werking en de kosten van dit orgaan: “Geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer: over tarieven, transparantie en tribunalen in het auteursrecht”, 12-18.

²⁵⁶ Ook DWORKIN is de mening toegedaan dat er voor kleinere geschillen nood is aan een minder formeel, sneller en goedkoper mechanisme dan de gewone rechtsgang: G. DWORKIN, “Monopoly, non-participating rightowners, relationship authors/producers, Copyright Tribunal”, in H. COHEN JEHOAM, *Collective administration of copyrights in Europe*, Deventer, Kluwer, 1995, 26.

Die evolutie heeft niet enkel een effect op de beheersvennootschappen, maar ook op rechthebbenden en gebruikers. Voor de rechthebbenden bestaat nu een zekere solidariteit binnen een beheersvennootschap: de werken van populaire leden kosten evenveel als die van minder populaire leden²⁵⁷. Die solidariteit dreigt, zoals eerder reeds aangegeven, te verdwijnen. In de Aanbeveling van de Commissie werd ook duidelijk dat de Commissie voorziet dat beheersvennootschappen zich meer zullen specialiseren in een bepaald repertoire zodat de populaire repertoires bij grote spelers terecht zullen komen en waarschijnlijk meer geld zullen kosten in tegenstelling tot de minder populaire repertoires die noodzakelijkerwijze door kleinere vennootschappen zullen moeten beheerd worden, indien dat ten minste nog rendabel blijkt²⁵⁸. Ook voor gebruikers is dit allerminst een goede zaak, want na een initiële concurrentiestrijd lijkt het waarschijnlijk dat er zich opnieuw machtige beheersvennootschappen vormen, waarbij het niet gunstiger *shoppen* is dan heden het geval is. Integendeel, het gevaar bestaat dat kleine gebruikers de hoge prijzen voor het populaire repertoire niet meer kunnen of willen betalen²⁵⁹. Uiteindelijk zullen gebruikers hier op lange termijn ook niet veel profijt uit halen. En ik stel me ook vragen bij de gebruiksvriendelijkheid: éénmaal de concurrentie op gang getrokken wordt hebben gebruikers misschien wel een artikel in Test-Aankoop nodig om te kunnen uitmaken wat de 'beste koop' is. Tussen beheersvennootschappen uit 27 lidstaten kiezen is immers geen sinecure.

Wat is dan wel de oplossing? Een waterdichte oplossing bestaat misschien wel niet, maar ik twijfel of de weg die de Commissie in haar Aanbeveling wil bewandelen wel de meest adequate is. De idee die aan de basis ligt is niet verkeerd, integendeel: door concurrentie proberen te bewerkstelligen dat beheersvennootschappen uit zichzelf initiatieven nemen om zichzelf aantrekkelijker te maken en zo hun werking verbeteren is een goed plan. Maar dit is waarschijnlijk maar een beginfase, zodra de meeste concurrenten afgeschud zijn is er geen *incentive* meer om zichzelf te blijven verbeteren. Mij lijkt het beter om te kiezen voor een andere piste, namelijk het grotendeels laten bestaan van monopolies in combinatie met een minimumkader aan Europese verplichtingen en een strikte, eveneens gestroomlijnde, controle op het doen en laten van beheersvennootschappen. Bovendien, zoals het Europees Parlement reeds aangaf, de toepassing van de mededingingsregels ook beperken tot gevallen van misbruik. Het zal wat betreft de

²⁵⁷ H. COHEN JEHORAM, "Auteursrechtenbureaus: enkele grondbeginselen", *AMI* 1991, 129.

²⁵⁸ K.J. KOELMAN, "Collectieve rechtenorganisaties en mededinging (deel 2)", *AMI* 2004, 95.

²⁵⁹ L. GUIBAULT, S. VAN GOMPEL, "Collective Management in the European Union", in D. GERVAIS, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, 139.

toepassing van het mededingingsrecht altijd dansen op een slappe koord blijven en hopen dat men er niet afvalt.

BESLUIT

Zouden Bourget en zijn kompanen ooit kunnen denken hebben wat er van hun idee zou worden? Dat hun geesteskind vele zusjes en broertjes zou krijgen en zo zou uitgroeien tot een wereldwijd verspreid fenomeen? Dat het de hoofdrol zou spelen in een constante stroom aan wetgeving, rechtspraak, rechtsleer, studies e.a. waar het regelmatig bloot staat aan kritiek (om nog maar te zwijgen van de kritiek die het te verduren krijgt van het grote publiek)? Wat er ook van zij, het was duidelijk een goed idee. Individueel rechtenbeheer blijft tot op heden eerder de uitzondering dan de regel, ondanks alle technologische middelen die ontwikkeld werden. Dit onderwerp is hier minder aan bod gekomen, omdat reeds voldoende auteurs zich hierover gebogen hebben. De overtuiging leeft ook bij mij dat collectief rechtenbeheer in de huidige vorm zal blijven bestaan, althans voor offline rechtenbeheer. Beheersvennootschappen blijken in veel gevallen immers een onmisbare instantie voor het innen van royalty's.

In het eerste hoofdstuk werd geïllustreerd welke problemen zich bij beheersvennootschappen voordoen en waarom ze dikwijls in het oog van de storm staan. De geuite kritiek is echter dikwijls terecht, wat maakt dat een gedegen aanpak vereist is. Het feit dat beheersvennootschappen noodzakelijk zijn bij rechtenbeheer maakt dat zij dienen onderworpen te worden aan een strenge controle. Beheersvennootschappen vervullen immers een belangrijke sociale en culturele rol en oefenen een taak van algemeen belang uit. De vereiste strenge controle vinden we echter niet terug in de huidige Belgische wetgeving, in tegenstelling tot in sommige van onze buurlanden, wat meteen de titelvraag van deze verhandeling beantwoordt. Dat het in België ontbreekt aan efficiëntie is al langer duidelijk dan vandaag, getuige de vele wetgevende initiatieven de laatste jaren. Maar het is pas met het nieuwe wetsvoorstel dat de wetgever een duidelijk signaal geeft. Een doordacht initiatief waarvan het resultaat in de lijn ligt van andere landen zoals Duitsland en Nederland, waar men ook een sterke overheidscontrole kent.

Op de rechterlijke controle valt alleszins minder aan te merken. De Europese Commissie en het Hof van Justitie hebben zich sinds de jaren '70 bezig gehouden met het uit de markt helpen van mededingingsbeperkende handelingen. Eenmaal de grootste misbruiken weggewerkt en de krijtlijnen uitgezet, werd het vaandel doorgegeven aan de nationale rechtbanken. In België kwijten die zich met duidelijke uitspraken zeer goed van hun taak. Voor een efficiënte controle is het samenspel van strikte wetgeving en duidelijke rechtspraak immers onontbeerlijk. Het lijkt dus dat we in België op de goede weg zijn, al is er steeds ruimte tot verbetering.

Wat te zeggen over de Europese invloed? Het is duidelijk dat de Belgische wetgever voor het nieuwe wetsvoorstel goed gekeken heeft naar de ontwikkelingen in het Europees Parlement en de Europese Commissie. Maar ook al is de toekomstige Belgische wetgeving reeds deels afgestemd op hetgeen Europa vooropstelt, een initiatief op Europees vlak blijft zeker nodig. In deze tijden waar grenzen vervagen of helemaal niet meer bestaan, denken we maar aan *online* rechtenbeheer, dient de Europese wetgever zijn verantwoordelijkheid op te nemen en te zorgen voor harmonisatiemaatregelen. Want het is duidelijk gebleken dat er binnen Europa grote verschillen bestaan als we naar het collectief rechtenbeheer en de controle daarop kijken. De beste optie lijkt mij om zowel een communautair minimumkader met verplichtingen voor beheersvennootschappen uit te werken als de controleorganen in de verschillende lidstaten te stroomlijnen. Zo worden de beheersvennootschappen die in Europa actief zijn gelijkgeschakeld: ze moeten aan dezelfde minimumverplichtingen voldoen en worden op dezelfde manier gecontroleerd. Bijkomend zou ook aandacht besteed moeten worden aan het vraagstuk van de geschillenbeslechting. Kleine gebruikers en rechthebbenden hebben nood aan een goedkope en snelle oplossing voor hun conflicten, waar arbitrage-instanties zoals het Duitse *Schiedsstelle* zich toe lenen. Mijns inziens verdienen deze kleine geschillen voldoende aandacht, aangezien hier dikwijls de kiem gevonden kan worden van meer fundamentele problemen.

Tegenover de richting die de Europese Commissie met haar Aanbeveling ingeslagen is, sta ik dan weer eerder sceptisch. Het territoriale karakter dat het huidige rechtenbeheer kenmerkt is op termijn niet meer houdbaar, maar dit inwisselen voor concurrentie *pur sang* lijkt mij geen oplossing die in het voordeel speelt van rechthebbenden en gebruikers. En dat is geen minderheidsstandpunt, zodat vermoed kan worden dat de Commissie niet over één nacht ijs zal gaan wanneer zij haar volgende zet doet.

Tenslotte zou het niet eerlijk zijn om alle problemen volledig toe te schrijven aan de beheersvennootschappen zelf. Ook gebruikers vervullen een belangrijke rol in de correcte inning en verdeling van auteursrechten. Dit besef is echter niet groot bij de gemiddelde gebruiker, wat een spijtige zaak is. Ik sta dan ook een oplossing voor zoals die in Duitsland geïmplementeerd is, namelijk het verplichten van commerciële gebruikers om onder bepaalde voorwaarden ook achteraf aan te geven welke beschermde werken benut werden. Op die manier kunnen gebruikers hun steentje bijdragen en dwingen ze beheersvennootschappen om correcter te gaan innen en verdelen.

Een efficiënte controle op beheersvennootschappen is aldus een samenspel van verschillende factoren. En het is niet altijd eenvoudig om hierin een goed evenwicht te vinden, temeer daar er veel verschillende en dikwijls tegenstrijdige belangen meespelen. Maar uiteindelijk is een degelijk rechtenbeheer en strenge controle in het voordeel van alle partijen. We lijken alleszins op de goede weg in België, al is dit een materie die breder moet bekeken worden. Er moeten internationaal aldus nog belangrijke stappen gezet worden.

BIBLIOGRAFIE

Wetgeving

Europa

Beschikk. Comm. E.G. 2 juni 1971 (GEMA I), *PB. L.* 20 juni 1971, afl. 134, 15.

Beschikk. Comm. E.G. 6 juli 1972 (GEMA II), *PB. L.* 24 juli 1972, afl. 166, 22.

Beschikk. Comm. E.G. 29 oktober 1981 (GVL), *PB. L.* 28 december 1981, afl. 370, 49.

Besl. Comm. E.G. 12 augustus 2002 (Daft Punk), *AM* 2005, 388.

Beschikk. Comm. E.G. 8 oktober 2002 (Simulcasting), *PB. L.* 30 april 2003, afl. 107, 58.

Beschikk. Comm. E.G. 16 juli 2008 (CISAC), *PB. C.* 18 december 2008, afl. 323, 12.

Verordening 1/2003 van de Raad van 16 december 2002 betreffende de uitvoering van de mededingingsregels van de artikelen 81 en 82 van het Verdrag, *PB. L.* 4 januari 2003, afl. 1, 1.

Resol. Eur. Parl. nr. 2002/2274(INI), 15 januari 2004 over een communautair kader voor maatschappijen voor collectief beheer op het gebied van auteursrechten en naburige rechten, www.europarl.europa.eu.

Med. Comm. E.G. nr. COM(2004) 261, 16 april 2004 over het beheer van auteursrechten en naburige rechten in de interne markt, www.eur-lex.europa.eu.

Aanbev. Comm. E.G. nr. 2005/737/EC, 18 oktober 2005 betreffende het collectieve grensoverschrijdende beheer van auteursrechten en naburige rechten ten behoeve van rechtmatige online-muziekdiensten, *PB. L.* 21 oktober 2005, afl. 276, 54.

Aanbev. Comm. E.G. nr. SEC(2007) 1710, 3 januari 2008 inzake creatieve online-inhoud in de interne markt, www.eur-lex.europa.eu.

Nederland

Nederlandse wet 6 maart 2003 houdende toezicht op collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten, *Stb.* 2003, 111.

Wetsvoorstel ingediend tot wijziging van de Wet van 6 maart 2003 houdende bepalingen met betrekking tot het toezicht op collectieve beheersorganisaties voor auteurs- en naburige rechten, *Kamerstukken II* 2008/09, 31766

Frankrijk

Art. L.321-1 tot en met art. L.321-13, Code de la Propriété Intellectuelle, 3e livre, 2e titre, <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

Art. R.321-1 tot en met art. R.326-7, Code de la Propriété Intellectuelle (partie réglementaire), 3e livre, 2e titre, <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

Décret 2001-334 du 17 avril 2001 portant modification de la partie Réglementaire du code de la propriété intellectuelle et relatif au contrôle des sociétés de perception et de répartition des droits, <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

Duitsland

§1 tot en met §20, Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten, <http://bundesrecht.juris.de/urhwahrng/index.html>.

Rechtspraak

Europa

H.v.J. (B.R.T. & S.A.B.A.M./N.V. Fonior) 27 maart 1974, *RW* 1973-74, 2334.

H.v.J. (SACEM/Greenwich) 25 oktober 1979, *RIDA* 1980, 136.

H.v.J. (GVL/Eur. Comm.) 2 maart 1983, *RIDA* 1984, 220.

H.v.J. (Basset/SACEM) 9 april 1987, *Jur.* 1987, 1747.

H.v.J. (Lucazeau/SACEM) 13 juli 1989, *Jur.* 1989, 2811.

H.v.J. (Ministère Public/Tournier) 13 juli 1989, *AA* 1992, 364, concl. JACOBS.

H.v.J. (Tremblay/Eur. Comm.) 24 oktober 1996, *Jur.* 1996, 5547.

GEA (BEMIM/Eur. Comm.) 24 januari 1995, *AMI* 1995, 146.

GEA (Tremblay/Eur. Comm.) 24 januari 1995, *Jur.* 1995, 185.

België

Cass. 26 april 2001, *AM* 2001, 459.

Cass. 16 januari 2009, www.juridat.be.

Brussel 8 juni 1988, *RIDA* 1989, 169.

Antwerpen 19 januari 1994, *Limb.Rechtsl.* 1994, 76.

Antwerpen 27 maart 1995, *AM* 1996, 36.

Brussel 4 september 1996, *AM* 1996, 420.

Brussel 23 maart 2001, *AM* 2001, 375.

Brussel 25 september 2001, *AM* 2004, 327.

Brussel 14 maart 2003, *AM* 2003, 357.

Bergen 2 juni 2003, *JLMB* 2004, 859.

Brussel 4 februari 2005, *AM* 2006, 185.

Brussel 3 mei 2005, *AM* 2005, 419.

Brussel 3 november 2005, *NJW* 2006, 322.

Brussel 7 maart 2007, *JLMB* 2007, 1764.

Rb. Brussel 5 oktober 1983, *RW* 1984-85, 1499.

Rb. Doornik 19 december 1989, *T.Vred.* 1990, 154.

Rb. Brussel 12 maart 1996, *AM* 2001, 369.

Rb. Brussel 17 januari 2003, *AM* 2004, 335.

Rb. Brussel 30 mei 2003, *AM* 2004, 337.

Rb. Brussel 21 mei 2004, *AM* 2005, 424.

Rb. Brussel 18 mei 2006, *AM* 2006, 453.

Rb. Brussel 23 november 2006, *AM* 2007, 358.

Voorz. Rb. Brussel 17 december 1999, *AM* 2000, 298.

Voorz. Kh. Brussel 6 maart 2001, *AM* 2001, 388.

Voorz. Rb. Brugge 28 november 2001, *AM* 2002, 426.

Voorz. Kh. Brussel 28 november 2007, *AM* 2008, 49.

Vred. Leuze 27 februari 1989, *T.Vred.* 1989, 216.

Vred. Tournai 19 december 1989, *T.Vred.* 1990, 154.

Vred. Deurne 18 november 1994, *RW* 1995-96, 162.

Vred. Luik 20 juni 1997, *AM* 1998, 40.

Vred. Charleroi 5 mei 2003, *IRDI* 2004, 45.

Voorz. Raad Mededinging 27 maart 1995, *AM* 1996, 42.

Voorz. Raad Mededinging 4 september 1995, *AM* 1996, 47.

Voorz. Raad Mededinging 30 augustus 2000, *B.S.* 9 januari 2001, 473.

Nederland

HR 24 mei 1968, *NJ* 1968, 252.

Arnhem 29 maart 1961, *NJ* 1961, 708.

Den Bosch 12 oktober 2000, *AMI* 2001, 51.

Pres. Rb. Amsterdam 29 augustus 1994, *AMI* 1995, 191.

Pres. Arrondrb. Leeuwarden 14 april 2000, *AMI* 2000, 143.

Frankrijk

Cass. Fr. 16 april 1985, *RIDA* 1985, 147.

Cass. Fr. 9 oktober 1991, *Bulletin* 1991/263, 174.

Cass. Fr. 14 mei 1991, *RIDA* 1991, 131.

Cass. Fr. 30 maart 2004, *Bulletin* 2004/105, 85.

Cass. Fr. 8 juni 2004, www.dalloz.fr.

Cass. Fr. 4 november 2004, www.dalloz.fr.

Parijs 20 februari 1990, *D.* 1991, *Somm.* 100.

TGI Parijs 5 november 2008, *Légipresse* 2009, 10.

Conseil de Concurrence 20 april 1993, *GRUR Int.* 1994, 339.

Duitsland

BGH 13 december 2001, *GRUR* 2002, 332.

BGH 19 mei 2005, *GRUR* 2005, 757.

BayVGH 13 augustus 2002, *CR* 2003, 61.

VG München 14 maart 2002, *CR* 2003, 67.

Schiedsstelle 30 januari 1987, *ZUM* 1987, 187.

Rechtsleer

ALEXANDER, W., “Toetsing van SACEM’s disco-tarieven aan artikel 86 EEG-Verdrag: een lijdensweg”, *AMI* 1995, 143-146.

BERENBOOM, A., *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, Brussel, Larcier, 2008, 536p.

BOUCHE, N., “Société civile de perception et de répartition des droits d’auteur et des droits voisins” in *Répertoire de droits de sociétés*, Dalloz, 2005, www.dalloz.fr.

BRISON, F., “Vennootschappen voor het beheer van auteursrecht en naburige rechten” in X, *Mediarecht*, I, Mechelen, Kluwer, 2000, afl. 13, 5-28.

BRISON, F., “En verder ook nog in het kort...”, *AM* 2005, 41-42.

BRISON, F., VANHEES, H. (ed.), *Huldeboek J. Corbet: De Belgische Auteurswet. Artikelsgewijze commentaar*, Brussel, Larcier, 2006, 460p.

CAPIAU, J., “Collectief beheer van muziek op Internet. Een bespreking van de Simulcasting-beschikking van de Europese Commissie”, *AM* 2003, 335-342.

COHEN JEHORAM, H., “Tariefstelling door auteursrechtenbureaus en misbruik machtspositie” (noot onder H.v.J. 13 juli 1989), *AA* 1992, 369-376.

COHEN JEHORAM, H., “Auteursrechtenbureaus: enkele grondbeginselen”, *AMI* 1991, 127-133.

COHEN JEHORAM, H., *Collective administration of copyrights in Europe*, Deventer, Kluwer, 1995, 94p.

COHEN JEHORAM, H., “De toekomst van auteursrechtenbureaus”, *AMI* 2000, 156-163.

COHEN JEHORAM, H., “Verrassingen in het wetsvoorstel ‘toezicht collectieve beheersorganisaties’”, *AMI* 2001, 108-110.

- COHEN JEHORAM, H., “Het toezicht op collectieve beheersorganisaties en de goededoelenfondsen”, *AMI* 2008, 8-13.
- CORBET, J., “Vijf jaar auteursrecht 1970-1974”, *RW* 1976-77, 2018-2036.
- CORBET, J., Noot onder Rb. Brussel 5 oktober 1983, *RW* 1984-85, 1503-1504.
- CORBET, J., Noot onder Brussel 4 september 1996, *AM* 1996, 425-426.
- CORBET, J., *Auteursrecht*, Brussel, *APR*, 1997, 147p.
- CORNU, E., “L’exercice du droit d’auteur ou des droits voisins, plus particulièrement par des sociétés de gestion de ces droits, peut il constituer un abus de position dominante, et si oui dans quelles circonstances – rapport belge sur la question 3”, *Ing.Cons.* 2003, 28-59.
- DEBRULLE, J., “Portée du contrôle des sociétés de gestion collective prévu par la loi relative au droit d’auteur et aux droits voisins”, *AM* 2000, 383-389.
- DE VISSCHER, F., MICHAUX, B., *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, Brussel, Bruylant, 2000, 1104p.
- DIETZ, A., “European Parliament versus Commission : how to deal with collecting societies?”, *AM* 2005, 205-211.
- DÖRDELMANN, J.E., “Gedanken zur Zukunft der Staatsaufsicht über Verwertungsgesellschaften”, *GRUR* 1999, 890-896.
- DREYER, G., KOTTHOFF, J., MECKEL, A., *Urheberrecht*, Heidelberg, C.F. Müller, 2004, 1549p.
- DU BOIS, R.L., “De SACEM-zaak”, *AMI* 1991, 133-138.
- EIJKELENBOOM, H.J.W., “Mededingingsrecht en collectieve exploitatie van auteursrecht: wederzijds (on)begrip?”, *AMI* 1994, 147-151.
- FINE, F.L., “The impact of EEC competition law on the music industry”, *NJILB* 1992, 508-535.
- FLORENSON, P., “La gestion du droit d’auteur et des droits voisins en Europe”, *RIDA* 2003/196, 3-125.
- FRANCQ, C., “Droit d’auteur et concurrence”, in X., *Droits intellectuels : à la rencontre d’une stratégie pour l’entreprise*, Brussel, Bruylant, 2002, 707p.
- GERARD, D., CHAMMAS, M., “La politique tarifaire de la SABAM au crible du droit de la concurrence”, *T.B.M.* 2006, 322-325.
- GERVAIS, D., *Collective Management of Copyright and Related Rights*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, 463p.
- GYBELS, M., “La rémunération de l’auteur – L’établissement des redevances par les sociétés d’auteurs.” (noot onder Antwerpen 27 maart 1995), *AM* 1996, 40-42.

HUGENHOLTZ, P.B., “Is concurrentie tussen rechtenorganisaties wenselijk?”, *AMI* 2003, 203-208.

HUGENHOLTZ, P.B., VISSER, D., HINS, W., “Geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer”, *AMI* 2008, 94-98.

KARNELL, G., LEWINSKI, S., “Collective administration of copyright and neighbouring rights” in ULMER, E., SCHRICKER, G. (ed.), *Copyright*, Tübingen, Mohr Siebeck, 2007, 292p.

KOELMAN, K.J., “Collectieve rechtenorganisaties en mededinging”, *AMI* 2004, 45-50 (deel 1) en 89-97 (deel 2).

KOELMAN, K.J., “Op naar Euro-Buma(s): de aanbeveling van de Europese Commissie over grensoverschrijdend collectief rechtenbeheer”, *AMI* 2005, 191-196.

KREILE, R., “Die Zusammenarbeit der Verwertungsgesellschaften unter den Aufsicht des Deutschen Patent- und Markenamtes”, *GRUR* 1999, 885-890.

KRETSCHMER, M., “The failure of property rules in collective administration: rethinking copyright societies as regulatory instruments”, *E.I.P.R.* 2002, 126–136.

LANDFERMANN, H.G., “Zur Staatsaufsicht über die urheberrechtlichen Verwertungsgesellschaften”, *KUR* 2000, 33-35.

LANGEVELD, M., “De belangen bij toezicht op collectieve beheersorganisaties”, *AMI* 2009, 45-50.

LUCAS, A., LUCAS, H.J., *Traité de la propriété littéraire et artistique*, Parijs, Éditions Litec, 2001, 1132p.

MARÉCHAL, C., “Un nouveau coup porté aux accords de réciprocité entre sociétés de gestion collective (à propos de la décision de la Commission européenne du 16 juillet 2008)”, *Rev. Comm. Com. Électr.* 2009, <http://www.lexisnexis.com>.

NOGUIER, P., “Gestion collective des droits d’auteur et des droits voisins: rémunération obligatoire ou libre exercice d’un droit ?”, *Légipresse* 1993, 1-12.

PEEPERKORN, D., VAN RIJ, C. (ed.), *Collecting societies in the music business*, Apeldoorn, Maklu, 1989, 161p.

REHBINDER, M., *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2008, 389p.

SCHACK, H., *Urheber- und Urhebervertragsrecht*, Tübingen, Mohr Siebeck, 2007, 678p.

SCHEPENS, P., “Rol en rechtspositie van de auteursvereniging”, in GOTZEN, F. (ed.), *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, 548p.

SCHRICKER, G. (ed.), *Urheberrecht*, München, C.H.Beck, 2006, 2658p.

SENN, D., “Competition law aspects of digital and collective rights management systems”, in BEAT GRABER, C., GOVONI, C., GIRSBERGER, M., NENOVA, M. (ed.), *Digital Rights Management: the end of collecting societies?*, Bern, Staempfli, 123-148.

SPOOR, J.H., VERKADE, D.W.F., VISSER, D.J.G., *Auteursrecht, naburige rechten en databankenrecht*, Deventer, Kluwer, 2005, 762p.

STAMATOUDI, I.A., “The European Court’s love-hate relationship with collecting societies”, *E.I.P.R.* 1997, 289-297.

TELLIER-LONIEWSKI, L., “Premiers commentaries du projet de loi relatif au droit d’auteur et aux droits voisins dans la société de l’information”, *Gazette du Palais* 2004, 100-104.

TORREMANS, P.L.C., STAMATOUDI, I.A., “Collecting societies: sorry, the Community is no longer interested”, *E.L.Rev.* 1997, 352-359.

VAN BUNNEN, L., “Avantages et inconvénients de la gestion individuelle : peut-on se réserver ce droit de manière sélective ?” (noot onder Besl. Comm. E.G. 12 augustus 2002), *AM* 2005, 395-396.

VAN DEN BERGH, H.W.M.M., “De invloed van collectieve beheersorganisaties op het karakter van het auteursrecht”, *AMI* 1993, 163-168.

VAN DAMME, J. A., noot onder H.v.J. 27 maart 1974, *S.E.W.* 1974, 436-442.

VAN LINGEN, N., “Overheidstoezicht op collectief beheer van auteursrechten”, *AMI* 1994, 30-33.

VIVANT, M., BRUGUIÈRE, J.M., *Droit d’auteur*, Parijs, Dalloz, 2009, 814p.

VOGEL, M., “Wahrnehmungsrecht und Verwertungsgesellschaften in der Bundesrepublik Deutschland”, *GRUR* 1993, 513-531.

WITBRAAD, C.J., “Buma, Sacem en Donner”, *AMI* 2002, 38-39.

Diverse

Studies

Comm. E.G., “Study on a community initiative on the cross-border collective management of copyright”, 7 juli 2005,
http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/management/study-collectivemgmt_en.pdf. (Europa)

Raad voor Intellectuele Eigendom, “Advies betreffende de Aanbeveling van de Europese Commissie betreffende het collectieve grensoverschrijdende beheer van auteursrechten en naburige rechten ten behoeve van rechtmatige onlinemuziekdiensten”, 15 februari 2008,
http://mineco.fgov.be/intellectual_property/patents/news/advice_author_rights_nl.htm. (België)

VAN EMELLEN, T., DEKEYSER, H., WERKERS, E., “Podiumkunsten digitaal ontsluiten: juridische probleemstelling en context”, 13 juni 2008, <http://www.vti.be/node/31167>. (België)

Raad voor Intellectuele Eigendom, “Advies betreffende het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten wat het statuut en de controle op de vennootschappen voor het beheer van de rechten betreft”, 27 mei 2009, onuitg. (België)

BENABOU, V.L., GEFFROY, A.G. (CSPLA), “Étude sur la recommandation de la Commission européenne relative à la gestion collective transfrontière du droit d’auteur et des droits voisins dans le domaine des services licites de musique en ligne”, 18 oktober 2005, <http://www.cspla.culture.gouv.fr/CONTENU/GestionCollectiveTransfronti%E8re.pdf>. (Frankrijk)

HUGENHOLTZ, P.B., VISSER, D.J.G., HINS, A.W. (WODC), “Geschillenbeslechting en collectief rechtenbeheer: over tarieven, transparantie en tribunalen in het auteursrecht”, 31 oktober 2007, http://www.ivir.nl/publicaties/hugenholtz/WODC_geschillenbeslechting_2007.pdf (Nederland)

Artikels

L. BOVE, “Parket valt SABAM aan”, *De Tijd* 22 juli 2007, www.tijd.be.

I. SCHELSTRAETE, “SABAM maakt databank beschikbaar”, *De Standaard* 6 december 2007, 3.

X., “Onderzoek geldstromen SABAM afgerond”, *Knack* 26 oktober 2007, <http://www.knack.be/nieuws/belgie/onderzoek-geldstromen-sabam-afgerond/site72-section24-article9305.html>.

X., “SABAM-agentschap Leuven dicht”, <http://netlabelism.net/node/274>.

X., “Versterking en verbreding van het toezicht”, 11 november 2008, www.boek9.nl.

BIJLAGE: Lijst van actieve beheersvennootschappen

Bron: Controledienst (laatste bijwerking: 21 januari 2009)

1. **AGICOA:** doorgifte per kabel van audiovisuele werken (t.v.v. producenten en uitgevers van audiovisuele werken)
2. **ALMO:** Het recht van uitvoering, uitgave, uitzending, aanpassing en mechanische reproductie van literaire en muzikale werken (t.v.v. auteurs, componisten en uitgevers van literaire en muzikale werken)
3. **ARAPB/KVBKB:** Auteursrecht, naburige rechten en volgrecht van plastische kunsten (t.v.v. plastische kunstenaars of hun rechthebbenden)
4. **ASSUCOPIE:** Reprografierecht, verhuur- en leenrecht van wetenschappelijke en universitaire uitgaven (t.v.v. auteurs van wetenschappelijke teksten)
5. **AUVIBEL:** Rechten met betrekking tot het kopiëren voor privé-gebruik van audiovisuele- en geluidswerken (collectief beheer van de rechten voor privé-kopie t.v.v. de beheersvennootschappen die lid zijn van Auvibel)
6. **BAVP:** Auteursrecht en naburige rechten van audiovisuele werken (t.v.v. producenten van audiovisuele werken)
7. **COPIEBEL:** Reprografierecht van uitgevers van werken op grafische en analoge dragers, huur- en leenrecht (t.v.v. alle soorten uitgevers)
8. **COPIEPRESSE:** Reprografierecht, rechten voor het kopiëren voor privé-gebruik, mededeling aan het publiek, verhuur- en leenrecht (t.v.v. uitgevers van dagbladen)
9. **GÜFA:** Productierecht en verhuurrecht van audiovisuele werken (t.v.v. producenten en uitvoerende artiesten)
10. **IMAGIA:** Productierecht, doorgifte per kabel, doorzendrecht per satelliet, mededeling aan het publiek, kopiëren voor privé-gebruik en publiek uitleenrecht (t.v.v. producenten van audiovisuele werken)
11. **PROCIBEL:** Rechten voor privé-kopie en exploitatierechten van audiovisuele werken (t.v.v. producenten van audiovisuele werken)
12. **REPROBEL:** Reprografierecht van werken vastgelegd op grafische of analoge dragers (collectief beheer van het reprografierecht t.v.v. beheersvennootschappen die lid zijn van Reprobel)
13. **REPROCOPY:** Reprografierecht, privé-kopie, reproductierecht, mededeling aan het publiek, verhuur- en leenrecht (t.v.v. uitgevers van dagbladen)
14. **REPRO PP:** Reprografierecht, privé-kopie, reproductierecht, mededeling aan het publiek, verhuur- en leenrecht (t.v.v. uitgevers van tijdschriften of periodieken waarvan reclamemededelingen niet meer dan 70% bedragen)

15. **REPROPRESS:** Reprografierecht, privé-kopie, reproductierecht, mededeling aan het publiek, verhuur- en leenrecht (t.v.v. uitgevers van tijdschriften of periodieken die minstens 4 maal per jaar verschijnen)
16. **RUIT:** Reprografierecht van werken vastgelegd op grafische, analoge of digitale drager (t.v.v. uitgevers van boeken of tijdschriften)
17. **SABAM:** Openbare live-uitvoering van muziekwerken, openbare opvoering toneelstukken, dramatisch-muzikale werken of werken van letterkunde, radio-uitzendrecht, televisie-uitzendrecht, doorgifte per kabel, doorzendrecht per satelliet, mededeling aan het publiek, reproductierecht van literaire werken of werken van visuele kunst, synchronisatierecht, vertaalrecht, verhuurrecht, openbare verkoop van grafische kunst (volgrecht), reprografierecht, kopiëren voor privé-gebruik, openbare uitlening, elektronische uitbating voor onderwijs of wetenschappelijk onderzoek, rechten op beltonen (t.v.v. auteurs, componisten, uitgevers, kunstenaars en hun rechthebbenden)
18. **SACD:** Uivoerings- en aanpassingsrecht, mededeling aan het publiek (t.v.v. auteurs en componisten van dramatische werken, audiovisuele werken en visuele beeldwerken)
19. **SAJ-JAM:** Reprografierecht (t.v.v. journalisten)
20. **SCAM:** Reproductierecht, uitvoeringsrecht, vertaalrecht en reprografierecht (t.v.v. auteurs van werken die niet vallen onder dramatische of muzikale werken)
21. **SEMU:** Reprografierecht en grafische reproductie (t.v.v. uitgevers van muzikale werken)
22. **SIMIM:** radio-uitzendrecht van muzikale werken, televisie-uitzendrecht, doorgifte per kabel, mededeling aan het publiek, kopiëren voor privé-gebruik, openbare uitlening (t.v.v. producenten van fonogrammen)
23. **SOFAM:** Televisie-uitzendrecht, doorgifte per kabel, doorzendrecht per satelliet, mededeling aan het publiek, projectierecht van audiovisuele werken in voor het publiek toegankelijke plaatsen, openbare verkoop (volgrecht), reprografie, kopiëren voor privé-gebruik, openbare uitlening elektronische uitbating voor onderwijs of wetenschappelijk onderzoek (t.v.v. auteurs van visuele werken vb. cameramensen, fotografen, grafici)
24. **TONEELFONDS J. JANSSENS**
25. **URADEx:** Radio-uitzendrecht, doorgifte per kabel, mededeling aan het publiek, kopiëren voor privé-gebruik (t.v.v. uitvoerende kunstenaars)
26. **VEWA:** Reprografierecht (t.v.v. auteurs van educatieve en wetenschappelijke werken)